

**De fire Rubiner
Et Eventyr**

1. Kapitel

Jeppe Gammelmand og hans sønner

Der var en skipper, som de kaldte Jeppe Gammelmand, fordi han var kommen til verden med grå hår – som han plejede at sige – og altid beråbte sig på sine grå hår, når nogen ville vide bedre besked end han, om hvad han påstod eller fortalte. Han havde fire sønner, og der var tre år mellem hver af dem. Moderen døde, da hun bragte den yngste til verden. Hun var et søndagsbarn¹, og havde sagt på sit yderste, idet hun kyssede det lille barn, hvis liv hun betalte med sit eget, at den dreng skulle de kalde Gudmund, for det var et lykkeligt navn, og der ville blive noget stort af ham, hvis Vorherre lod ham leve til han fik skæg. Drengen blev da også døbt med det navn; men han lod ikke til at skulle leve længe. Han var så fin og spinkel som et usædvanligt lille pigebarn og af et svageligt udseende; smukkere, end folk er flest, tegnede han heller ikke til at blive; han havde imidlertid noget hemmelighedsfuldt i de stille drømmende øjne, og om hans mund var der hint særegne udtryk af en ubevidst hemmelig glæde, som siges at være præget af en usynlig engels kys.

Jeppe Gammelmand holdt i lang tid mest af sine tre ældre sønner, og brummede ofte gnavent, når den lille Gudmund i sin opvækst hellere ville sysle med dyr, fugle, fisk, blomster og billedbøger, end med nogen nyttig gerning; men Gudmund blev ham efterhånden den kæreste af dem alle. For

¹ Person, som er født om søndagen, og som if. folketroen er udstyret med særlige evner, navnlig synskhed; ... som er særlig heldig udstyret fra naturens hånd, har heldet med sig, har et opvakt lyst hoved og et glad sind, jf. ODS

ingen hørte så stille og opmærksom til, når han fortalte om de havmænd og havfruer, han havde set, om Dødssejleren¹ eller Den flyvende Hollænder², om Magnetøen³, som han engang havde været nær ved at blive trukket hen på, og mange slige ting, som han, med al sin driftighed og sans for dygtig virksomhed, havde hovedet fuldt af.

Gudmund var meget lærenem og overtraf snart alle sine ældre brødre i læsning og i at fortælle historier, hvormed han ofte morede både faderen og sine brødre de lange vinteraftener, når søfarten var ophørt og hele familien var samlet i den lille skipperhytte ved stranden. Hvad der skulle more den gråhårede fader, måtte helst være noget ret usædvanligt. De ældre brødre gad nok også høre sådanne fortællinger; men den ældste, der var kræmmersvend og allerede tidligt vidste at bringe penge ud af alting, ville helst høre historier om skattegravere, om kongeløsninger og om perler eller diamanter, hvorfor man kunne købe tre kongeriger. Ellers ville han helst øve sig i at regne. De andre brødre kaldte ham gerne Mads Kræmmer. Den næstældste broder, Jens, var født i maj måned og en ganske køn knøs; han havde næppe fået dun på hagen, før han med føje kaldtes Pigernes Jens. Han brød sig kun om kærlighedshistorier, som Gudmund dog intet stort forråd havde af. Den tredie broder, som de kaldte Rasmus Slagsbroder, ville helst høre røverhistorier. Han var noget plump og rå, og ville altid regere over de andre. Begge disse brødre tænkte at gøre deres lykke til søs, og havde tidligt fulgt med faderen på hans lange rejser. Gudmund havde fået lov til at gå i skole så længe, til han havde lært så meget, at han kunne hjælpe sig selv længer frem, ved at lære fra sig. Blandt andet havde han også lagt sig noget efter styrmandskunsten, for også engang at kunne følge med faderen på en af hans lange rejser. Dertil havde han stor lyst, uagtet hans kærlighed til hjemmet og det stille liv; han ville dog gerne se og høre noget af de forunderlige ting, hans fader ville vide så god besked med, men som ingen af brødrene vidste noget om.

En søndag aften i april måned sad faderen og alle fire sønner sammen i den lille dagligstue i skipperhuset. Gudmund havde fyldt sit syttende år og troede nu at have lært så meget, at han uden videre skolemesterhjælp kunne forsøge sin lykke i verden. Hvorledes, havde han endnu ikke ret tænkt på. Mads Kræmmer havde skrabet en net lille sum sammen, som han ville sætte i handelsvarer, når han først havde fået købt sig et skib i en af de større søstæder. Næste dag skulle han i det øjemed følge med faderen, som ville

¹ I folketroen et spøgelsesskib, som varsler forlis og død. Bedst kendt som Den flyvende Hollænder

² *ibid.*

³ Ø, der mentes at virke som en kæmpemæssig magnet; spec. om salighedsøen Avalon (*Morganas ø*), jf. ODS

stikke til søs med en ladning sæd til det bedste kornmarked i fremmede lande. Denne gang ville Jeppe Gammelmand dog lade det bero på lykken og omstændighederne, hvor han først ville lande. På denne måde, troede han, kunne man snarest opleve noget mærkeligt, og det længtes han nu meget efter. Han kunne aldrig glemme, hvorledes han i sin ungdom havde sejlet rundt om jorden med naturforskerne. Hin rejse var det, han så gerne talte om med sine sønner, og på den var det, han især påstod at have set så meget vidunderligt.

Fader og sønner sad nu ret hyggeligt sammen ved punchebollen, og Jeppe Gammelmand var kommet på sin kære kæphest, hin rejse rundt om verden og dens mange mærkeligheder, som selv ingen af de mange lærde forskere kunne begribe.

”Har du virkelig set Fata Morgana, fader!” – spurgte Gudmund – ”og tror du, det er andet end et smukt luftsyn?”.

”Og har du set havfruernes lange, dejlige hår?” – tilføjede Jens.

”Å, hvad magt ligger derpå?” – afbrød Mads Kræmmer dem – ”kunne fader kun rigtig sige os hvor diamantlandet ligger” –

”Blæse med alt det kram!” – råbte Rasmus Slagsbroder heftig – ”kunne fader kun føre os til landet, hvor en modig karl med en eneste lille lommepuffert¹ kan jage hundrede vilde lømler i et musehul, så skulle jeg snart være kejser i det land, og I andre skulle blive mine statholdere eller ministre”.

”Så kom du snart til at forvise mig fra dit kejserdømme” – sagde Gudmund – ”for jeg skrev bestemt en bog mod dig og despotiet”.

”Så forviste jeg dig ikke, men lod dig kun hænge” – svarede Rasmus. Mads Kræmmer og Jens Styrmand holdt med ham heri, og der opstod en heftig ordtvist med faderen, der holdt med Gudmund og mente, forvisning kunne være straf nok for en bog, Gudmund ville skrive mod Kejser Rasmus.

”Den tid, den sorg!” – afbrød Gudmund nu trætten og bad sin fader om at måtte følge ham næste dag med hans brødre, siden han nu også havde lært at sejle og flere gange havde øvet sig på mindre sejlads, selv i hårdt vejr; han kunne meget godt tåle søen. Faderen nikkede, og det var afgjort, uagtet de to ældre brødre gjorde indvendinger og mente, han kun ville blive dem alle til besvær, da han dog hverken havde kræfter til at udholde noget eller penge til selv at underholde sig og tjene noget med. Broder Jens tilføjede, med en selvbehagelig mine, at Gudmund dog ikke engang havde dun på hagen endnu og ingen lykke kunne gøre hos de smukke.

¹ Lille pistol

”Hvad han ikke har, kan han få” – svarede faderen. – ”Han har mere forstand på, hvad jeg har set i verden, end alle I andre lømler, og I skal se, hans salig moder får ret, og der bliver en stor mand af ham”.

Brødrene lo og spottede over den ”store mand”, som nok allerførst måtte sørge for at få skæg, hvis moderens spådom skulle gå i opfyldelse. Gudmund fandt sig tilsyneladende tålmodigt i det. Han sov dog ikke den nat, men strøg sig hvert øjeblik om sin glatte hage og tænkte på, hvor herligt det måtte være, når han engang havde det skæg, der ikke var spor til, og havde udrettet mere, end noget andet menneske i hele verden – og så ingen ville tale om nogen anden ting i verden, end om den store Gudmund og hans bedrifter. Først hen ad morgenstunden faldt han i søvn og havde nær ladet sin fader og sine brødre sejle bort, uden at tage ham med. Han drømte nemlig om en dejlig kvinde, som stod på en klippe i det brusende hav og viftede til ham med et flag, der var både rødt og gult og blåt, og den drøm kunne han ikke løsrive sig fra. Da faderen kaldte på ham, gned han længe sine øjne, inden han kunne blive vågen, og da han endelig kom på benene, varede det længe, inden han kunne komme i klæderne, som han bestandig tog bagvendt på. Det første skridt ved ethvert nyt foretagende kostede ham altid stor besvær, og når han vågnede, behøvede han altid nogen tid til at finde sig til rette i verden og tage fat i livet igen. Næppe var han dog ombord og havde set sejlene hejst, før han ivrigt greb fat i, hvad der betroedes ham og var næsten den raskeste sømand af dem alle.

2. Kapitel

Lykkevalget.

Vinden bar fra landet, og efter skipperens befaling skulle de kun følge den gunstigste vind for det første. Hele dagen havde de en jævn fart, men da det blev nat sprang vinden over i et andet hjørne, og det trak op til et uvejr. Store tågemasser drev hen over havet, og de kunne ikke se, hvorhen de fór. Inden midnat havde de så voldsom en storm, at de måtte rebe alle sejl og skynde sig at styre fra de farlige grunde, som de næsten var midt iblandt. De så nu nogle lysglimt, som de tog de for et advarende blinkfyr. Efter skipperens beregning stod dette fyr på den mest berygtede klippe i disse farvande. Efter nogle timers kamp med den rasende storm havde hverken faderen eller hans to søvante sønner mere kraft og besindighed til at styre

skibet. Mads Kræmmer lå så elendig af søsyge, at han ikke kunne røre en hånd.

”Må jeg nu råde!” – sagde Gudmund og greb roret. Ingen svarede ham; de andre lå alle lige magtesløse og bedøvede på dækket, hvor de søgte at holde sig fast ved mast og tovværk. De vilde søer skummede over dem; de hørte kun stormens hule drøn og hvinende piben. De bjerghøje bølger hvirvlede skibet mellem himmel og dyb, som en nøddeskal.

Den gamle skipper havde endnu kun så megen bevidsthed tilbage, at han kunne skimte, hvorledes den spinkle Gudmund lagde sig med hele sit legemes vægt over roret og styrede ind mod blinkfyret. ”Er du gal, dreng!” var alt, hvad han kunne fremstamme; men Gudmund hørte det ikke; han styrede kun lige mod blinkfyret; det tindrede ham som den herligste stjerne. I dets glimt kunne han se vraget af et stort skib, der lå halvt opkastet på den sorte klippe, og på vraget stod en kvindelig skikkelse og viftede med et nødflag. Han tænkte på sin drøm og styrede lige ind mod vraget og den truende klippe. Han var ganske nær ved vraget og ville i næste øjeblik nå det, eller måske sønderknuses med det på klippen.

”Drej af! Drej af, dosmer!” – skreg nu to hylende stemmer i munden på hinanden; det var hans brødre Mads Kræmmer og Jens Styrmand, som var kommet halvt til sig selv og så den forfærdelige klippe ligesom hænge ud over deres hoveder. Næsten i samme øjeblik greb en iskold hånd fast om Gudmunds og ville fravriste ham roret. Det var Rasmus Slagsbroder, som var kommen på benene og med rasende heftighed ville styre fra vraget; men inden han havde fuldført sit forsæt, tørnede skibet mod det synkende vrag. Den fremmede dame greb Gudmunds fremstrakte hånd og svang sig ombord til dem med en lethed, som hun blev båret af vinger. Alle forbavsedes over hendes dejlighed og ædle skikkelse. Hun bar en dragt, som mindede om den klassiske oldtids matroner, og der var snarere noget moderligt end jomfrueligt i hendes høje, anselige bygning. Over de sorte, sammenslyngede hårfletninger bar hun et flagrende, gennemsigtigt rejseslør, og derigennem glimrede fire store rubiner.

Gudmund havde et øjeblik tabt roret af hånden af forbavselse. Han troede at genkende den herlige skikkelse, han havde set i sin drøm, og selv flaget, som hun endnu holdt i hånden, med de tre regnbuens hovedfarver. Han greb nu hastig roret igen – og næsten i samme øjeblik var de i sikkerhed. Stormen havde pludselig lagt sig. Tågen forsvandt, som havde ført dem vildt, og de landede snart i en sikker havn ved en stor, prægtig by. De

kendte tårnene i den store søstad. Det var hovedstaden i deres eget fædreland.

Næppe var de stødt mod landingsbroen, før den fremmede dame tog afsked, for at træde over på et andet skib, der lå sejlfærdigt, med samme flag vajende fra masten, som det hun bar i sin hånd. Først vendte hun sig dog mod skipperen og hans tre ældste sønner, der stod ydmyge for hende og syntes at betragte hende som en mægtig dronning eller snarere som et overnaturligt væsen. Hun spurgte dem med en klar, velklingende stemme, i deres eget sprog, men med en noget fremmed betoning og med et venligt, halvt spøgende smil, hvorledes hun skulle belønne deres ædle dåd. De tav beskæmmede og bukkede kejtet. Ingen af dem tvivlede på, at hun jo havde mærket deres frygt for at forlise og deres forsøg på at få Gudmund til at dreje af og overlade hende til sin skæbne på vraget. Nu trådte Gudmund frem og forsikrede den fremmede dame, at de kun havde gjort deres skyldighed, og at de ingen anden tak eller løn ønskede, end at hun ville mindes dem med et venligt sind og ønske dem lige så megen lykke for fremtiden.

”Jeg vil ikke alene ønske, men give eder al den lykke, jeg råder for” – svarede den høje dame og løste en perlesnor af sit hår, hvoraf hun drog fire prægtige, gennemborede rubiner. ”Jeg ved, det er en fader med hans sønner, jeg skylder min tak” – vedblev hun – ”faderens største lykke i verden er gerne at se sine børn forsørgede, og jeg giver ham lov til at give hver af sine sønner en af disse rubiner. Giv agt! Det har dermed en egen beskaffenhed. Efter hvad jeg med sikkerhed ved, bringer enhver af disse en særegen lykke: Den glatslebne bringer sin besidder visdom; den med to slebne kanter bringer rigdom; den med tre kanter styrke, og den med fire kanter dejlighed. Ingen af disse gaver kan berøves den rette besidder; men enhver af dem kan bortgives af sin ejer til hvem han vil, og så længe der lever nogen af jeres slægt, skal rubinerne beholde deres kraft”. Efter at hun havde sagt disse ord og overrakt faderen de fire rubiner, steg hun over på det fremmede skib, hvis sejl allerede var udspændte, og hun fór med skibet så hastig bort, som det havde været en uhyre søfugl, der bortfløj med hende.

Jeppe Gammelmand havde nær tabt rubinerne i havet af forbavselse; men han knugede hånden fast om dem og så efter det fremmede skib, der snart skinnede som en måge i det fjerne. ”Ser I nu, drenge!” – sagde han til sønnerne og nikkede – ”det vil I dog ikke gøre mig vrøvl om, når jeg bander på, det var en fedronning eller en engel, eller hvad det nu må have lov at hedde i vore forbandet oplyste tider. Så meget er da vist, at hun fløj bort på en hvid fugl, for det så kun ud som en skude, til vi fik øjnene rigtig op og så

hende flyve. Dog, inden vi snakker mere om den sag, vil vi nu se, om det forholder sig rigtigt med disse hersens stene! – Det er jo mig, som skal skifte lykken ud blandt Jer, og det var et sandt og meget kønt ord, at det var den største lykke, der kunne times mig selv i mine dage. Jeg kunne nu gøre det efter eget skøn og som jeg under enhver af Jer bedst. Men hver slags herlighed kan være god for sig, mener jeg, og det kan I være med, hvorvel der er stor forskel på Jer, både i sind og skind. Jeg vil ingen af Jer gøre uret. Vælg nu selv efter alder og lyst! Men misund så ikke siden hverandre som halunker!¹ Tag jeres lykke som den falder, og stå hverandre bi som ærlige brødre med, hvad den ene får mere evne til end den anden!”

Valget efter alder og egen lyst syntes den ældste broder meget godt om, og de andre fandt det i sin orden. Den tokantede rubin, som skulle give rigdom, havde straks skinnet Mads Kræmmer i øjnene som den allerfortrinligste, hvis der virkelig skulle hænge lykke ved stenene, og han greb den, uden betænkning, som sin lod.

Styrmand Jens, som forresten fandt, han allerede var en køn karl og ikke kunne klage over mangel på anerkendelse blandt den klasse af det smukke køn, han i søstæderne havde haft lejlighed til at vise sig for, betænkte sig heller ikke på sit valg. Han greb dejlighedsrubinen med de fire slebne kanter og bandt den straks i en snor om sin hals. De fandt alle, den klædte ham ypperligt og gjorde ham betydeligt smukkere, om end det forekom både faderen og Gudmund, at der var noget frækt og overmodigt i hans miner, som de tilforn ikke så meget havde bemærket. Men derom talte ingen af dem et ord.

Nu kom valget til Rasmus. Han glædede sig ret over, at ingen af hans brødre havde taget den trekantede rubin fra ham. Gav den styrke, som der var lovet, forlangte han ingen større lykke og tænkte vel at ”slå” sig gennem verden. Så snart han havde denne lykkesten i sin højre hånd, overbeviste han sig straks om dens kraft ved med venstre hånd at kaste sine to ældre brødre om på skibsdækket, så de trimlede, og løfte det store skibsanker med én hånd.

”Tag dig i agt, Rasmus!” – advarede faderen ham – ”riv nu ikke verden om i din studestyrke, før du har forstand til at lave os en bedre”. Rasmus lo og foretog endnu nogle styrkeforsøg med stor selvtilfredshed.

Der var nu kun den simple, glatslebne rubin tilbage, der skulle bringe visdom. Den blev Gudmunds lod. Idet han modtog den, sagde han: ”Denne er uden al tvivl den bedste; men havde jeg haft valg, som I andre, havde jeg

¹ Bedragere

dog næppe været så klog at vælge den. Bliver jeg nu aldrig så vis, har jeg ikke mig selv at takke for det, men næst Vorherre og min moder, som fødte mig sidst af os brødre, og på en måde vel også min fader – takker jeg derfor vor ophøjede velgørerinde, som viste mig det flag, jeg skulle styre efter”. Han gemte nu den glatslebne rubin omhyggeligt og steg i land med sin fader og sine brødre. Han kastede dog først et taknemmeligt blik ud over havet, hvor han endnu syntes at øjne de hvide sejl, der blinkede langt borte som mågevinger, og som bortførte den ophøjede skikkelse, der så tydeligt havde stået for ham i drømmen.

3. Kapitel

Jeppe Gammelmands afsked med hans sønner

Det første, Mads Kræmmer foretog sig, da han var steget i land i den store søstad, var, efter sin plan, at købe sig et lille fartøj i havnen. Så snart købet var afsluttet, fortrød han dog, at han ikke havde købt et større skib, og ønskede, han kunne finde en køber til det lille fartøj. Næppe havde han ytret dette ønske, før en fremmed skipper indfandt sig, der betalte ham indkøbsprisen dobbelt, for straks at kunne modtage en meget fordelagtig fragt. Endnu samme dag købte Mads Kræmmer et temmelig stort skib, men ville dog hellere have haft et meget større. Det gik ham nu ligesom forrige gang: Næppe havde han ønsket sig en lige så god køber til dette som til det forrige, før hans ønske var opfyldt, og han havde gjort en så indbringende handel, at hans formue var forøget til det dobbelte. Han vedblev således at handle med skibe i tre dage og var nu allerede en hovedrig mand. Om han havde den tokantede rubin eller sin egen fiffighed at takke for denne lykke, vidste han ikke ret. Han ville helst kunne prise sin kløgt og dygtighed derfor. Den fjerde dag prøvede han på at drive handel, uden at have rubinen hos sig. Tab led han vel lige så lidt nu, som nogensinde tilforn – dertil var han alt for nøjeseende og forsigtig; men den dag havde han kun sin jævne, smålige kræmmerlykke. Næste dag gik han op på stadens børs, med rubinen i en stærk snor under halsbindet. Han så noget stiv og fornem ud, da han havde spændt halsbindet temmelig fast, og dette gav ham kredit. Han indkøbte en stor mængde statspapirer, der samme dag var faldet uhyre i pris ved et falsk krigsrygte, han selv havde udspremt, og dagen efter var han millionær. Ingen kaldte ham nu mere Mads Kræmmer. Han kaldte sig selv Mads Rubin, og blandt handelsmændene hed han: ”Den store Pengemand”. Han købte sig

straks en stor, prægtig gård, med mange pakhuse ved stranden, og dannede det største handelshus i staden: Mads Rubin & Comp.; dog med hvem han stod i kompagni vidste ingen.

Jeppes Gammelmand lå imidlertid endnu med sin lille kornskude i havnen og ventede på vind til at sejle videre. Sønnerne ville han nu lade forfølge deres lykke på egen hånd. I stedet for sine to søvante sønner, der plejede at følge ham, havde han hyret et par fremmede skibsfolk. Han agtede nu at sejle sin egen sø og se, om han ikke endnu på sine gamle dage kunne gøre lige så mærkelig en rejse, som da han i sin ungdom sejlede rundt om jorden med naturforskerne. Inden han lettede anker, ville han dog gerne vide, om det havde sin fulde rigtighed med rubinerne, og hvad lykke hans sønner gjorde i hovedstaden.

Mads Kræmmer havde han ikke set siden de steg i land. Jens og Rasmus havde kun besøgt ham en eneste gang i havnen, for at sige ham farvel og lade ham vide, at det gik dem prægtigt. Mere ville de ikke betro ham, og de havde meget travlt med at komme bort. Gudmund besøgte faderen hver aften i hans kahyt. Han havde straks lejet sig et lille tagkammer i staden, i nærheden af den store fyrstelige bogsamling, og var usigelig lykkelig over de rige kundskabsskatte, han der havde fået adgang til. Den lille sum, faderen havde givet ham, anså han for tilstrækkelig til sine tarvelige fornødenheder et helt år.

Rygtet om ”Den store Pengemand”, der var kommet til staden og var så heldig i alt, hvad han foretog sig, var straks almindelig udbredt. Gudmund kom nu en aften og underrettede sin fader om, at ”Den store Pengemand” var hans broder Mads. Den rige broder havde allerede så travlt, at han kun talte med folk, der havde vigtige pengesager med ham at afgøre. Med praktkere ville han intet have at gøre. Han havde heller ikke kunnet modtage noget besøg af sine brødre, der havde meldt sig for at ønske ham til lykke, og de to ældre tillige for at låne penge. Gudmund bemærkede til hans undskyldning, at han var så belemret af folk, der havde vigtigere sager at tale med ham om.

”Den slubbert!” – brummede Jeppes Gammelmand og knyttede sin stærke hånd, da han hørte dette – ”sin faders velsignelse har han nok heller ikke tid til at hente. Nu vel! Lad ham da hjælpe sig foruden! Mig skal han ikke vise døren. Jeg skal nok tage mig i agt for at spille hans kostbare tid med gratulatser¹. – Dine to andre brødre havde også forbandet travlt” – vedblev Jeppes – ”jeg ville have lagt min gamle hånd på deres hoveder og sagt dem et alvorligt ord til farvel; men det gav de mig ikke stunder til, de

¹ gratulanter ???

flabe! – Al den velsignelse, jeg ville have givet dine brødre, vil jeg nu give dig, min kære Gudmund! Din visdom venter jeg rigtignok ikke så farligt meget af – og den bliver du vel heller ikke fed af i verden – men hvorledes det så går dig i det stykke, så bevar din moders hjertelag og bliv brav! Bedre velsignelse kan jeg ikke ønske dig”. Med disse ord lagde Jeppe Gammelmand sine barkedede hænder på sin yngste søns hoved med de fine, gule jomfrulokker.

Den gamle var ligesom rørt. Det ville han dog ikke lade sig mærke med. ”Lav os nu et lille krus punch på falderebet, søn!” – tilføjede han muntert. – ”Jeg har alt klar til at lette, og nu lufter det op. Men vi to må dog endnu have en hyggelig stund sammen her i kahytten. Du skal høre, hvad jeg nok ikke rigtig har fortalt dig om min rejse rundt om Jorden, da jeg var en ung knøs, som du”. Den gamle var nu snart på sin kæphest¹, og aftenen gik fornøjeligt for dem begge i den lille kahyt, hvor lyset stod i en skåret flaske, og punchen snart dampede fra et par grønne ølkrus med tulipaner på.

Gudmund havde over hundrede gange hørt, hvad den gamle nu fortalte; men det morede ham altid at høre det igen. Det var da tit som hans fader blev ung på ny, idet glæden spillede ham ud af de små, livlige øjne. Når Jeppe fortalte sine gamle historier, led han aldrig at blive afbrudt; men han standsede selv denne aften ind imellem og så på Gudmunds ansigt. Han havde aldrig før så tydeligt set hans øjnes lighed med den afdøde moders; men han så tillige, at han var bleven endnu mere mager og bleg, end tilforn, og at der sitrede et smil om hans mund, som berøvede den noget af hint barnlige udtryk, han holdt så meget af. ”Lov mig nu én ting, min kære søn, inden vi skilles ad!” – sagde han til sidst og standsede midt i en af sine kæreste fortællinger – ”jeg er bange for, at du studerer dig ihjel, inden du får skæg på din glatte hage, eller bliver til en vindtør magister, inden jeg ser dig igen, og hvem skal så på mine gamle dage fornøje sig med mig over, hvad der glædede mig i min ungdom? Lov mig, at du ikke vil hænge i bøgerne både nat og dag! Lad heller ikke din visdomssten hænge dig om halsen så længe ad gangen, at den bliver til en møllesten, der drukner dig i lutter lærdom! Læg den i det mindste fra dig hver nat, når du vil sove, og lad din egen natur få sin ret! Bliv mig for alting heller aldrig så klog, at du foragter din børnelærdom og vil være klogere selv, end Vorherre!”.

”Jeg tør nok love dig, fader!” – svarede Gudmund – ”at hvis der engang bliver en stor mand af mig, som moder jo mente, så skal det være på en ganske anden måde, end hvad man hidtil har kaldet således i verden. Skal

¹ Interesse

jeg sætte livet til for det, er det meget godt anvendt, mener jeg; men havde jeg ikke andet at leve for, end hvad der ville være glemt om et århundrede eller to, ville jeg ikke agte mit liv mere værd end et agern. Al den storhed, jeg har hørt mest berømme, gider jeg nu ikke rejse mig op for at gribe, om den så lå mig lige for min næse. Skal der blive noget af mig, vil jeg heller ikke have nogen sten at takke derfor, men hvad der lever og rører sig i mit eget inderste væsen, og hvad der kommer fra en mægtig og levende ånd”.

”Godt, min søn! Det klinger mig ganske kønt” – sagde skipperen og gjorde store øjne. – ”Men mig synes dog, der stikker lidt storagtighed deri, som ikke ret vil hue mig. Jeg forstår mig jo ikke på de dele, min kære søn! Men se dig vel for, at du ikke vil være alt for meget, og så bliver til ingenting. Dog, nu får du råde dig selv. Vorherre være med dig!”. Dermed omfavnede Jeppe Gammelmand sin yngste søn endnu engang hjerteligt og lod ham sætte i land med sin jolle. Kort efter hejste han sejl og var ude af havnen. Gudmund gik stille og tankefuld tilbage til sit enlige tagkammer.

4. Kapitel

Oprøret

Da Gudmund næste dag, i sin gamle pjækkert¹, og med et par folianter² under armen, gik op til den fyrstelige bogsamling, måtte han skynde sig af vejen for ikke at blive overredet af en flok lystige, unge herrer i de pynteligste og mest moderne ridedragter. De ledsagede en overordentlig smuk, ung dame, der tumlede en skummende hingst som en øvet kunstberiderske, og bar en meget kostbar dragt af fantastisk snit og med de mest glimrende farver. De talte så højrøstet og utvungent sammen, at enhver forbigående kunne høre, hvad der taltes om. Det var om ”den tyranniske indespærring af Prinsesse Miranda og hoflægerens underfundige opspind om hendes helbred”.

”Barbarisk! Oprørende!” – udbrød den skønne rytterinde med blussende kinder og flammende blik til alle sider. – ”Er hun ikke befriet inden otte dage, forlader jeg dette despotiske land og drager til kunstens land, hvor nu skønheden løsriver sig fra alle bånd”. De unge herrer kappedes om at ytre deres begejstring og lyst til at vove det yderste for et befrielsesforsøg, og den, som ytrede sig allerstærkest om at vove liv og blod

¹ Trøje

² Meget store bøger

for den skønne, var en så fuldendt mandlig dejlighed, at han tildrog sig alles opmærksomhed. Med stor overraskelse genkendte Gudmund i denne mageløst smukke og pyntelige herre sin broder, styrmand Jens, der nu bar sin rubin med de fire slebne kanter som et brystsmykke, indfattet i guld med diamanter. Han red nærmest ved den prægtige rytterinde, og hun belønnede hans begejstrede ytringer med håndklap og kærlige blik.

”Mirandas befriere leve!” – råbte store klynger af unge mennesker, som med uendelige hurraråb stimlede sammen, hvor de red frem. Gudmund henvendte sig forgæves til nogle af de ivrigste hurraråbere for at få oplysning om, hvad man var så ivrig for. Ingen af dem syntes ret at vide det selv; men alle vedblev som rasende at gentage hine udråb. Endelig henvendte han sig til en aldrende borgermand, med et gnavent og fortrædeligt ansigt, der stod støttet til sin stok og betragtede disse optøjer med et bittert og spottende blik.

”De må nok være vildfremmed her i staden, min spørgesyge herre!” – svarede denne mand på Gudmunds spørgsmål om hvem prinsessen var, som alle ville befri, hvorfor hun var indespærret, og hvem den smukke rytterinde var, som de unge herrer ledsagede. ”De hører til vor kære, glathagede ungdom” – vedblev den vrantne mand med stokken – ”og raser ikke for den guddommelige Miranda! – De kender ikke engang hendes veninde, vor første store løvinde og hendes allerberømteste herrer løver! Ej, ej!” – tilføjede han og lo hånligt – ”nu ser jeg! De er en af de vordende herrer træmænd, der læser folianter endnu og lever i de dødes rige. Nu ja, den galskab er dog næsten fornuftigere end alle disse skrålernes visdom. Lad mig da sige Dem, hvad hver gadedreng ved om vor fortryllede prinsesse, hvis befrielse de skriger på, før de kan knappe deres benklæder. Hun er vor gamle fyrstes datter af første ægteskab, så vidt vides; hun ligger næsten altid syg og har fluer i hovedet, som det lader til. Hun må derfor ofte holde sig inde. Men nu forlanger de gale mennesker, at hun hver dag skal lade sig se og plages med hurraskrig. Når hun hverken kan det eller vil det, skriger hendes gale beundrere, at hun er indespærret, og vil rive himmel og jord ned for at befri hende. Den smukke gøglerske, her nys red forbi, er en forløben kunstberiderske af den fornemme slags. Hun skal være overmåde rig og genialske og har sat sig ud over alle smålige forhold. Hun lever her kun for sin fornøjelse; hun udgiver sig for Prinsesse Mirandas mest begejstrede veninde. Hun er derved blevet vor første såkaldte løvinde, og alle fine, unge herrer, som gerne vil kaldes løver, kappes om hendes gunst. Hun vil ikke binde sig til nogen ved det forældede bånd, vi kalder ægteskab, men har stiftet et samfund til genoprettelsen af kvindekønnets naturtilstand, som hun vil stille

under den guddommelige Prinsesse Mirandas beskyttelse. Hun spreder store summer ud til sine løver. Den smukkeste og mest ivrige udbrøler af hendes galskaber er for øjeblikket den mest begunstigede. I disse dage har hun fået en splinterny yndlingsløve i en Hr. Jean Rubin, som hidtil skal have været styrmand på en pæreskude. Det er en temmelig dum lykkejæger, med et særdeles smukt fjæs og meget nette smalben; han har nogle dage tjent som model for billedhuggerne. De havde aldrig set hans mage i kropsdejlighed, og ved deres lovtaler blev hans berømmelse straks udbredt. Han skal være en broder til den lømmel, de kalder ”Den store Pengemand”. Hvis rygten ikke lyver, vil mirandaskrålerne sætte sig i forbindelse med hin rige slyngel for ved bestikkelse at få et oprør her i stand en af dagene i vor fredelige stad. Til oprørs-general skal de have købt en berygtet gøgler og slagsbroder, der har gjort styrkekunster for folk i en fjællebod¹ og kalder sig den nye Herkules. Han skal forresten være en indført koffardi-matros² og af samme smukke lykkejæger-familie som d’hrr. Rubiner”.

Gudmund takkede den fortrædelige borgermand for denne oplysning og skyndte sig med sine folianter op på biblioteket. Han var så forbavset og forvirret over, hvad han havde hørt om sine brødre, at han den hele dag havde møje med at samle sine tanker. Han havde begyndt på et skrift, som han lovede sig meget af, og som han ville tilegne den unge, håbefulde tronarving. Det skulle indeholde hans beskuelse af menneskelivet i dets helhed og betingelsen for dets højere udvikling i nutid og fremtid. Hvad han derfor søgte mest efter i den store bogsamling, var ethvert vigtigt vink, han kunne finde i alle tiders og nationers litteraturer, med hensyn til menneskeåndens historiske udvikling og sammenhængen i den store tankekæde, hvoraf hver tidsalders liv er et led. Han gennemså, som sædvanlig, mange bøger, og da han følte sig træt, ville han gå ned til skibsbroen for at drage frisk luft.

Allerede på vejen bemærkede han en usædvanlig bevægelse blandt folk. Der strømmede store skarer gennem gaderne og sang: ”Liv og blod for den skønne Miranda!”. Alle drog samme vej og samlede sig om det såkaldte Søslet med stedse vildere råb. Ved siden af Søslet, som beboedes af den fyrstelige familie, lå en ny, halvopført pragtbygning med store buer og tårne; men flere af dem hældede, og hovedfløjen lod til for ganske nylig at være styrtet i grus. Ved Søslet standsede den uhyre folkemasse og udstødte et forfærdeligt skrig. ”Ned, ned med slottet! – Miranda frem! Fyrsten frem! Liv

¹ Primitiv scene; bræddeteater

² ☪: Koffardiskib; handelsflåde

og blod for den skønne Miranda!” – De bedøvende skrig vedblev. Brostenene blev opbrudte, og en stenhagl fløj mod slotsvinduerne.

I spidsen for oprørerne så Gudmund en mand, der med en mageløs styrke slyngede store kampesten op mod andet stokværk. Han kendte med forfærdelse i denne kæmpe sin broder Rasmus. I nogen frastand fra ham og hans vilde skare så han en flok fine, unge herrer, med en ridende dame imellem sig; det var hin såkaldte første Løvinde og hendes løver med hans broder Jens i spidsen.

”Hold inde!” – råbte nu oprørsgeneralen – ”man adlyder!” Nu fremtrådte der et ungt menneske på en fjorten til femten år på den brede slotstrappe og ville tale de vilde mennesker til rette. Det var den unge tronarving. På hans erklæring, at såvel hans fader som hans søster var syge, blev der svaret med hån og trusler; hans opfordring til ro og orden var forgæves. Da opløftede han sin hånd og råbte med høj røst, at hvo der ikke øjeblikkelig adlød, var dødsens.

Denne trussel bragte oprørernes raseri til det yderste. Der sås ingen vagt eller nogen bevæbnet magt, der kunne fuldføre den unge, dristige tronarvings ord. En ny hagl af sten fløj mod slottet, og én ramte den unge modige prins, dog uden at såre ham betydeligt; men i samme øjeblik åbnedes de lukkede slotsporte, og en stor mængde jernstærke ryttere med blinkende hjelmhuer fór frem og adsplittede den overraskede oprørsskare. Mange blev såret, og der lå flere hundrede lig på pladsen, før den var ryddet. Endnu var kampen dog ikke til ende; den fortsattes med larm og bedøvende skrig i de tilgrænsende gader.

Gudmund stod som jorden brændte under ham; han var af oprørsskaren skubbet frem mod sin vilje og var kommen til at stå tæt ved slotstrappen, hvor han uden at tage del i kampen kun gav agt på den unge prins, hvis rolige mod han beundrede; medens han med gru og usigelig harme holdt øje med sine brøders formastelige foretagender. Ved det første udfald af de fyrstelige ryttere var hans broder Jens pludselig forsvundet med den smukke gøglerske og hele den pyntelige løveskare. Medens kampen endnu fortsattes, så han dem alle på en båd, der hastigt stødte fra land og med største il blev roet ud til et fremmed skib, der lå sejlferdigt i havnen.

Medens kampen endnu rasede i de nærmeste gader, så Gudmund nu sin kæmpestærke broder Rasmus i spidsen for sin vilde skare storme frem fra en sidegade og nærme sig slotstrappen, hvor den uforfærdede unge prins i dette øjeblik stod med en kikkert for øjet, og overså den store, ryddede plads og de to hovedgader, hvori kampen fordelte sig, medens han af og til gav en

befaling til en af de få officerer, der stod omkring ham. Som en storm fór nu den vilde skare fra sidegaden med Rasmus i spidsen op ad slotstrappen og ned slog dem, der stod prinsen nærmest; men i samme øjeblik stod Gudmund øverst på trappen. Han havde intet andet våben hos sig end sin pennekniv; den lå i hans venstre vestelomme ved siden af den lille glatslebne rubin. Han greb uvilkårlig efter pennekniven, men fik den lille glatte sten mellem fingrene, og, næsten uden at vide hvad han foretog sig, rev han prinsen med sig; ind ad den åbne dør til trappen og smældede den i lås for de skuffede oprøreres øjne. Dette skete med en sådan hurtighed og raskhed, at den herkuliske¹ oprørsgeneral ikke mærkede det, før det var sket. Bulderet af den kobberbeslagne dør og knaldet af den stærke smæklås indenfor nåede hans øren, som et tordenslag og et knitrende lyn. Han sparkede rasende mod døren for at sprænge den; men dertil forslog dog ikke hans kæmpestyrke, og nu måtte han sørge for sin egen frelse. En talrig flok ryttere kom farende mod slotstrappen. De kom dog ikke tidsnok til at nedhugge den lille dumdristige oprørerflokk, der, med deres stærke høvding i spidsen, styrtede sig i en båd og forsvandt mellem skibene i havnen.

Oprøret var således, ganske vist med betydelig blodsudgydelse, tilintetgjort. Inden aften var endog dets blodige spor udslettede. Ro og orden var bragt tilbage. Gudmund pristest med føje som den, der havde reddet tronarvingens liv. Han kom fra den dag af daglig på slottet som prinsens allerbedste ven. Kort tid efter blev han prinsens lærer og fik opsyn over hans museum. Han blev dog stadig boende på sit lille tagkammer, hvor han studerede med stor iver. Han besøgte mange af de videnskabelige høresale, og vandt snart stor anseelse blandt hovedstadens dygtigste lærde. Det var ham en noget ydmygende tanke, at han skyldte den glatte rubin sin lykke, og at han næppe ville have haft åndsnærværelse og besindighed til at lukke en dør op og i til rette tid, uden at han, som de homeriske helte, hemmelig skulle være trukket ved håret dertil af en usynlig visdomsgudinde, der ligesom havde leget skjul i hans vestelomme og tilmed i en død stens skikkelse. Den lethed og hurtighed, hvormed han dog på så kort tid allerede troede at have indhentet de berømteste offentlige lærere og selv var blevet tronarvingens lærer i hvad han indtil for nylig intet ord havde vidst om, forekom ham imidlertid så vidunderlig, at han, med de bedste tanker om sine fortrinlige evner, dog måtte tilskrive den lille glatte rubin dette vidunder. Han rødmede vel derover for sig selv, men holdt stenen i stor ære og bar den hver dag i sin vestelomme.

¹ kæmpemæssige

5. Kapitel

Prinsesse Miranda

Gudmund var bleven doktor i filosofi. Han forfulgtes nu ofte af den tanke, at det dog måtte være en slags overtro med de fire rubiners kraft og den fedronning eller engel, som havde begavet ham og hans brødre med dem. Han skammede sig over sin enfoldighed og kunne ikke længer udholde den hemmelige ydmygelse, han havde følt, ved ikke at give sin egen forstand, men en død sten æren for den visdom, han dog nok allerede var i besiddelse af, og den lærdom, han var kommen i ry for. Skulle han virkelig blive en stor mand, som hans moder havde forudsagt, var det ham en jammerlig ære, om det skulle ske ved et tryllemiddel, hvis der ellers – hvad han nu forkastede – var virkelige tryllemidler til i naturen. Den glatslebne rubin, som han hidtil havde båret i sin vestelomme og ofte taget frem og set på, lagde han nu en dag ned i sin raritetsskuffe¹, blandt nogle falmede bånd, sløjfer og hårlukker fra et par unge, smukke piger i hans fødeby, som han i sin skoledrengstid i al uskyldighed havde sværmet for. Disse relikvier kastede han også et blik på ved samme lejlighed, med et medlidende smil. Slige sværmerier mente han nu også, han var langt udover.

Da han lukkede raritetsskuffen i lås, hvori han havde gemt rubinen i en gammel snustobaksdåse, der havde tilhørt hans bedstefader, faldt det ham dog ind, at hvis der nu alligevel var tryllemidler til, som kunne indvirke på tanken og viljen, havde det måske været en virkning af visdomsstenen selv, at han nu havde skilt sig fra den og lagt den til side blandt forglemte sager. Det var ham umuligt at huske, om han havde haft stenen i vestelommen eller i hånden eller den allerede lå i dåsen i det øjeblik, han fik det bestemte forsæt at sætte sig ud af al umiddelbar forbindelse med den. Det blev således uvist – hvis han endnu ville holde fast ved, hvad han forkastede som overtro – om han havde handlet vist eller dårligt i at lægge visdomsrubinen i snustobaksdåsen.

Gudmund syntes dog nu, han var stærkt på vej til at blive en stor mand, som hans moder havde forudsagt, uagtet hin forudsigelse selv og al tro dertil forekom ham som en forkastelig overtro. En væsentlig betingelse manglede der også. Han havde nemlig endnu intet skæg; der var ikke engang dun på hans hage. Denne naturmangel blev ham nu en daglig sorg. Han brugte

¹ ∅: raritet; sjældenhed; kostbarhed

derfor mange kunster for at fremlokke skægget og forsøgte alle de midler, han i medicinske skrifter fandt anpriste til hagehårets vækst. Han spejlede sig ofte for at se om det hjalp, men så med ærgrelse og bekymring, at han var og blev lige glathaget. Hans lyst til at blive en stor mand var næsten blevet til lidenskab og fik idé hos ham. Han kunne til sidst ikke læse en bog uden at gribe sig i den tanke, at hvad han selv havde skrevet eller med tiden ville skrive måtte blive af større vigtighed for verden, end alle andre bøger. Han kunne ikke tale med et menneske uden at tænke på, om man ikke allerede begyndte at beundre den tilkommende største mand i verden i den unge Doktor Gudmund. Snart lærte han dog at skjule denne svaghed, hvorved han nogle gange havde udsat sig for spot af andre, der led af en lignende skrøbelighed, men kun bedre vidste at holde det hemmeligt.

Den glathagede Doktor Gudmund havde med al sin lærdom og higen efter berømthed noget barnligt i sit udseende. Med alle sine fejl og særheder var han dog en elskværdig natur. Siden han nu ikke længere bar visdomsrubinen i vestelommen, var det ligesom hans kærlighed atter vendte sig til den eventyrverden, han som barn havde fundet sin største lyksalighed i. Han skammede sig vel nu over den lettroenhed, hvormed han engang havde antaget de vidunderligste børneeventyr for virkelig sandhed; men hvor vis han også allerede måtte være bleven, tiltalte dog alle slige forestillinger ham endnu langt mere, end han i sin videnskabelige iver ville tilstå sig selv. En vis uskyldighed havde han også bevaret, der næsten kunne kaldes jomfruelig og som jøg blodet til hans kinder ved ethvert råt eller smudsig ord, der kom ham for øre. Til den børnelærdom, han havde lovet sin gamle fader aldrig at glemme, hørte, blandt andet, hellere at lade sig slå ihjel end sige en usandhed, og ikke at gøre nogen levende skabning fortræd. Han gik så vidt i sin sanddruhed, at han aldrig kaldte sig nogens ærbødige tjener eller forsikrede nogen om sin højagtelse, når han ikke mente det. Nu, da han var bleven en lærd zoolog, syntes hans kærlighed til dyrene at have fået en ny tilskyndelse. Han havde altid en del husdyr, fugle og små fisk i glas omkring sig på sit tagkammer, og han levede så fortroligt med dem, som blandt sine bedste venner. Han havde endog fået staldrum i huset til et æsel, han holdt meget af og selv dagligt så til. Det var et forladt og herreløst dyr, som ingen ville vedkende sig, og som på en måde frivilligt havde sluttet sig til ham. Det var en aseninde af den ægte syriske race, men havde set højst elendig ud, da han engang traf den på en øde, stenet mark, hvor den havde gået ude hele vinteren.

Gudmund havde altid haft meget levende og ofte højst besynderlige drømme. For at have noget ret usædvanligt at more sin gamle fader med, når han kom hjem, optegnede han undertiden, hvad han kunne huske af sine mærkeligste drømme. Det hændtes ham da undertiden, at hvad han således kunne erindre at have drømt, siden hen virkelig indtrådte i hans liv og blev ham af stor betydning. Således drømte han en nat, at den samme høje, kvindelige skikkelse, som havde vist sig for ham og hans brødre og givet dem de fire rubiner, førte ham ind i et prægtigt slot, hvor der lå en ung, slumrende pige af fuldkommen lighed med den fremmede dame, kun meget yngre og endnu dejligere, og det forekom ham, at hun, ligesom i så mange eventyr, var en prinsesse, der lå i en tryllesøvn, som kun en sjælden begavet helt kunne opvække hende af – og at han selv var denne helt.

Dagen efter at han havde haft denne drøm, blev han kaldt op til den unge tronarving, der mere og mere havde knyttet ham til sig og daglig viste ham større fortrolighed. Prinsen betroede ham, at han var meget bekymret for sin fader, fyrsten, så vel som for det hele folk og land. Den kraft og alvor, hvormed det tåbelige oprør var dæmpet, havde vel for øjeblikket bragt ro og orden til veje; men den afsindige oprørsånd var ikke udslukt, og den nærmedes af en overtroisk fordom. Det var nemlig forudsagt – man vidste ikke af hvem, men det havde udbredt sig som en ufejlbarlig spådom, der havde sat fyrsten og hele folket i den største uro – at, hvis ikke hans halvsøster, fyrstens datter af første ægteskab, inden tre år blev helbredt for sin sovesyge og det store palads blev fuldført, som der nu i ti år var bygget på til hende, og som tillige skulle være samlingsstedet for et udvalg af folkets viseste mænd – ville der komme en forskrækkelig ulykke over landet og tændes en brand, der ville ødelægge både riget og fyrstehuset.

Gudmund studsede og troede, prinsen ville fortælle ham et gammelt eventyr om en fortryllet prinsesse; men hans tale havde så alvorlig en politisk karakter, at den slet ikke passede til noget eventyr. Prinsen gik straks ud med Gudmund og viste ham det store, halvopførte palads, han vel ofte tidligere havde set og hørt omtale som Prinsesse Mirandas slot, uden dog videre at bekymre sig om det. Prinsen viste ham nu hele den prægtige bygning tillige med tegningen til den. Slottet var anlagt i så stor og kunstfærdig en stil, at det allerede havde kostet umådelige summer, men var dog langt fra at være fuldført. Hvad der gjorde dets fuldendelse til et fortvivlet foretagende, var den ulykkelige omstændighed, at grunden altid sank, hver gang bygningen nærmede sig sin fuldendelse, og at det således bestandig kun blev en ny, halvopbygget ruin.

Gudmund grublede meget herover og fulgte med prinsen tilbage til det fyrstelige slot.

”På samme måde som med Prinsesse Mirandas palads, går det med hende selv” – sagde nu prinsen. – ”I de ti år, min stakkels halvsøster har været her i landet, har hun mere eller mindre ligget i en slags dvalesot¹, som ingen læge har kunnet helbrede hende for. Når hun en enkelt gang pludselig vækkes, er hun i en højst farlig, næsten sindsforvirret tilstand. Det var netop tilfældet ved de sidste sørgelige optrin her på slotspladsen. Hun er født i et fremmed land, to år før jeg kom til verden, da min fader endnu var kronprins og mest levede udenlands. Hendes moder skal have været den dejligste prinsesse i verden; men der hviler et hemmelighedsslør over hendes liv og skæbne. Det sagn har udbredt sig blandt folket, at hun har været et overnaturligt væsen, som kun under en vis betingelse kunne vedblive at leve i ægteskab med et dødeligt menneske. Min fader skal have overtrådt hin betingelse, da hun havde født ham den datter, som han først for ti år siden her modtog og erkendte for sit barn. Miranda var dengang seks år gammel. Et dejligere barn skal ingen have set, og hvad der fortælles om hendes overordentlig tidligt udviklede åndsgaver overskrider næsten grænsen af det, vi kalder naturligt. I det samme år, hun var kommen hertil, og da bygningen af hendes palads alt blev begyndt, faldt hun i den sygdom, som hun endnu lider af. Hun har desuagtet bestandig udviklet sig på det skønneste. Hvert år synes hendes helbredelse at rykke frem; så længe lader det også til at gå heldigt med bygningen af hendes palads; men når man håber, hun er nærmest ved sin fuldkomne helbredelse, falder hun pludselig tilbage i sin dvale – og på samme tid er det altid, at grunden synker til Prinsesse Mirandas slot”.

Medens prinsen meddelte sin unge lærer og ven dette, førte han ham til en afsides fløj af det fyrstelige slot, hvortil ellers ingen uden fyrsten selv og de ældste blandt hans råd havde adgang. De gik gennem en hel række tomme sale, der var belagte med fodtæpper. Her så man kun nogle tavse opvartere, der gik på tåspidserne og undertiden modtog vink af en læge, der tilhviskede dem sine befalinger. Endelig trådte de ind i en stor, halvmørk sal, hvor prinsessen lå, i en mat lampebelysning, på en slags løjbænk².

Gudmund stod som fastgroet til tæppet, da han så hende. Det var ganske den samme fortryllende ungdommelige skikkelse, som den formentlige fedronning, der utvivlsomt måtte være hendes moder, sidste nat havde vist

¹ ☞: Sot; sygdom

² En polstret bænk til at hvile sig på

ham i drømme. Prinsessen lå i et hvidt folderigt gevandt, i den mest henrivende stilling, med hovedet støttet på den venstre hånd og den højre hånd hvilende ved hjertet. Hendes kinder havde det yndigste rosenkær. Hun åndede let og smilede som i den lykkeligste drøm. Hun bar en krans af små tusindfrydknopper i de dejlige sorte lokker, der rullede ned over skulder og barm. De noget ovale øjne var kun halvt lukkede, men overskyggedes af de lange, kulsorte øjenhår. I en skrå retning for hende hang der et lille rundt spejl, som hun halvbevidst syntes at se ind i. Det hang således, at det ikke for hende selv kunne gengive hendes eget spejlbillede, men kun den genstand, der stod i en modsat skrå retning for det.

I det øjeblik, Gudmund betrådte dette sted på gulvet, så han hendes ansigt i spejlet. Hun åbnede helt de dejlige øjne, og deres blikke mødtes. Det var som han i dette ene blik havde set ind i den åbne himmel, og det forekom ham, som hans hele åndelige væsen var indstrømmet i hint blik og var sammensmeltet med den sjæl og den verden, det indesluttede. Det var ham, som grænserne for al tid i hint øjeblik var forsvundne, og som et helt århundredes liv med en lyksalighed uden lige var blevet ham tildelt. Salen løb rundt for ham; han tumlede som en beruset ved prinsens hånd ud af døren og sank bevidstløs om på fodtæppet i den tilgrænsende sal. En læge ilede til og bragte ham straks igen til sin samling. Han vogtede sig vel for at ytre, hvad der var foregået med ham. På prinsens og lægens spørgsmål, om han havde fundet luften beklumret i prinsessens gemak, var han dog for sanddru til at gribe denne udflugt. ”Ingenlunde!” – svarede han – ”jeg har aldrig indåndet nogen lifligere luft”.

Efter hin dags hændelser ville det ikke længer gå som sædvanligt med Dr. Gudmunds studeringer og lærde arbejder. Han gik nu daglig forbi den fløj af Søsloftet, hvor Prinsesse Miranda lå syg, og hørte daglig den beretning, at hendes forfatning var den samme, kun med den forskel, at hun ofte lå med åbne øjne og så i det lille spejl, hvormed hun syntes at befinde sig i en forunderlig lykkelig tilstand. Når Gudmund hørte dette, blev han uendelig glad, men ytrede sig ikke om grunden til sin glæde for noget menneske. Hver dag gik han også til paladset, der med så lidet held byggedes på, og gav nøje agt på alt, især på jordsmonnet¹ og grundvolden.

En morgen trådte han frem for prinsen med et ansigt, hvori en kæk beslutning og det dristigste håb afspejlede sig. Det kærlige udtryk om hans mund, hvori man ville have set præg af en usynlig engels kys, syntes endnu mere fremtrædende, end nogensinde før, og der lå i ethvert af hans ord så

¹ jordområdet; grunden

tryk en forvisning om tilforladeligheden i hvad han tænkte på, at prinsen med spændt opmærksomhed gav agt på hans tale. Den usædvanlige tid, han kom på, uden at være kaldet eller anmeldt, og den skødesløse morgendragt, hvori han viste sig, i sin gamle pjækkert og med en lille hvid kalot over de gule lokker, vidnede også om, at han var opfyldt af en forestilling, der udelukkede alle hensyn og alle andre tanker. Han bad prinsen om orlov for et helt år. Han troede bestemt, der måtte findes et middel såvel til prinsessens helbredelse, som til bygningens fuldbringelse og derved til rigets og fyrstehusets frelse. Hvori det bestod, kunne han ikke sige; men han måtte foretage en lang og farlig rejse. Kom han ikke tilbage inden året var omme, var han formodentlig død, og da først bad han prinsen åbne det forseglede brev, han overrakte ham, og nøje overveje, hvad han deri havde meddelt – så ville det måske lykkes ham, selv efter sin død, at være land og rige til gavn.

Prinsen så forundret på ham; men han havde stor tillid til ham, og, uden at udfritte ham om hvad han holdt hemmeligt, bad han ham, ikke at opsætte så vigtigt et foretagende, tog kærligt afsked med ham og ville rigeligt forsyne ham med rejsepenge. Gudmund afslog dog dette tilbud og forsikrede, at han ingen penge behøvede. Sine bøger og naturaliesamlinger og alt hvad kostbart han havde erhvervet sig, bad han prinsen tage i forvaring til hans forhåbende tilbagekomst og beholde til hans erindring, hvis han ikke kom tilbage. Blandt disse klenodier var også den formentlige visdomssten i snustobaksdåsen og den hele raritetsskuffe, hvortil han gav ham nøglen.

6. Kapitel

Gudmunds første rejse-eventyr

Gudmund begyndte sin rejse på sin aseninde. Den syntes så gammel og udlevet, som den kunne have været med i Noahs Ark; men den havde nogle besynderlige dybe, ligesom bundløse øjne, og en måde at give lyd fra sig på, der meget lignede menneskerøsten, uden just derfor at være velklingende i de flestes øren. Gudmund havde altid haft en særegen ærbødighed for dette i almindelighed så ringeagtede dyr. Han vidste fra sin barndom hvor højt æslet havde været agtet i Morgenlandet¹, hvorledes det ingeniende i sin oprindelige natur var dorskt, plumpt eller sammenskrumpet, men at det endnu, hvor det holdes i ære, næsten kappes med den fyrigste hest i liv og

¹ ???

lethed. At det var en asenindes føl, der havde båret verdens åndelige befrier¹ på hans sejrstog, havde også tidlig givet Gudmund en ganske anden forestilling om dette så tit forhånedes dyr, end den sædvanlige. Det stengamle udgangsdyr, han nu besteg, havde han ganske nylig drømt om, at det var Bileams berømte aseninde², det ”stumme, trælbundne dyr, som havde talt med menneskerøst og forhindret profetens dårlighed” – hin klarsynede vejviser, som havde set den truende engel, hvor den vise profet i sine forventede tanker var blind derfor. Dette vidunderlige dyr var udødeligt og besad den gave, at det altid viste rette vej; det kunne betegne mere ved sit skrig, end nogen vismand ved sin tale, og ingen arabisk hingst kunne bringe sin rytter hastigere til sit rette mål, når man kun lod det selv råde såvel for gangen som for vejen. Gudmund ville derfor heller ikke have nogen anden vejviser.

Han tog, foruden den gamle aseninde, to andre af sine tamme dyr med sig; med dem havde det ligeledes en egen beskaffenhed. Det ene var en meget gammel ravn. Om den havde han drømt, at det var den første og ældste af de ravne, der havde bragt Profeten Elias³ brød i hungersnøden. Den var ligeledes udødelig og kunne altid skaffe sin herre, hvad der behøvedes til at holde livet og det friske mod ved lige. Sin tillid til denne følgesvend fandt han bekræftet i hvad han fra sin barndom vidste om denne fugl. Det var ham således mærkeligt, at netop en ravn var den første fugl, Noah havde udsendt af arken for at se, om der var et sted på jorden, hvor en levende skabning atter kunne hvile sin fod. At der også hvilede en særdeles guddommelig velsignelse selv over ravnens spæde unger og at deres skrig nåede til den almægtige forsørger, havde han ofte hørt sin fader, Jeppe Gammelmand, med bevæget sind bemærke.

Det tredje mærkelige dyr, Gudmund tog med sig, var en lille guldfisk i et glas. Om den havde han drømt, at når den kom i saltvand, blev den til det store sødyr, som ingen nu ret kendte, men som var den såkaldte hvalfisk, der, som den kærligste moder, havde båret Profeten Jonas⁴ levende i sine indvolde gennem havdybet. Den var ligeledes udødelig og havde beholdt noget af den profetiske natur i sig. Den kunne bære sin herre sikkert over det dybeste hav og altid bringe ham levende på det tørre.

¹ Jesus

² Bileam var en hedensk spåmand, som af Moabs konge Balak var sat til at forbande israelitterne. Gud lod et æsel tale til ham, hvorefter Bileam i stedet velsignede folket, jf. Fjerde Mosebog, kap. 22-24

³ Jf. Kongernes Bog (Gl. Testamente)

⁴ Jf. Jonas' Bog (Gl. Testamente)

Disse tre vidunderlige dyr var frie, som udødelige; de kunne én gang i hvert århundrede vælge sig et menneske til herre, hvis der fandtes noget menneske, der aldrig havde dræbt eller skadet noget dyr, og som betragtede alle sine medskabninger som søskende for Vorherre. Således havde Gudmund virkelig betragtet dyrene. De elskede ham alle for det, men kunne kun vise ham deres kærlighed og taknemmelighed i disse deres kloge, udødelige patriarker, som derfor også frivilligt var trådt i hans tjeneste.

Alt dette havde rigtignok Gudmund kun drømt natten efter hans møde med Prinsesse Miranda; men da hans drøm om hende var gået så vidunderlig i opfyldelse, havde han nu fået større tillid til sine drømme, end til al verdens visdom. Han havde derfor besluttet, indtil videre, at lade visdomsstenen ligge hjemme i snustobaksdåsen, medens han alene fulgte sine drømme.

Hans drømmetro blev imidlertid snart sat på en streng prøve. Han bemærkede nemlig, at det gamle vidunderdyr, der kunne løbe raskere end nogen arabisk hingst, gik langsomt med ham som en snegl. Det stred mod hans princip og hans kærlighed til dyret, med noget utålmodigt ord at fremskynde det, eller anvende noget tvangsmiddel for at drive det frem. Det var kommet frivilligt til ham, og hvad tjeneste det skulle vise ham, måtte ske aldeles frivilligt. Han fandt sig derfor med tålmodighed i det langsomme ridt. Men hvad der kostede ham en langt større selvovertindelse, var at finde sig i al den spot og latter, han måtte tåle både af kåde drenge og voksne mennesker, hvor han kom frem. Hans optog på det gamle æsel, med ravnen foran sig på sadelknappen, og guldfiskeglasset i den ene hånd, var noget besynderligt. Han havde i sin iver begivet sig på rejsen i den samme morgendragt, hvori han havde taget orlov hos prinsen. Med sin gamle, forslidte studerevams og den lille hue på hovedet i stedet for hat, tog han sig unægtelig noget pudsig ud. Han erindrede nu, at den første prøve, han efter sin drøm skulle gennemgå, hvis hans store foretagende skulle lykkes, var, at han med ydmyghed skulle finde sig i al verdens spot og ringeagt. Han trøstede sig imidlertid i sit stille sind med det håb, at når han kom tilbage med den skat, han søgte, ville sikkert både store og små bøje sig dybt for ham. Han så alt i tankerne den skønne Miranda helbredet og hendes palads opbygget, og han glemte derover både øjeblikkets spot og den tilkommende hæder og storhed, der for to dage siden havde været hans faste tanke.

Uden at han dog endnu kunne prise sin ydmyghed, lo han nu lystig med, når nogen udlo ham, og fandt det ganske morsomt, at han således kunne more både store og små blot ved at lade sig se. Der var slet intet bittert i hans latter, og han nikkede venligt til alle; men han undrede sig over, at når

han nikkede til nogle, der udlo ham, var det altid ganske andre, der nikkede og lo ad ham igen. Han opdagede nu først, at han ingenlunde kom langsomt frem, men skød en fart, som ingen anden rejsende kunne glæde sig ved. Jo langsommere nemlig æslet syntes at gå frem, jo hurtigere lod det til at forandre sted; undertiden stod det ganske stille og hoppede på en egen måde, ligesom det på engang opløftede alle fire ben. Det faldt ham nu ind, at æslet måtte forstå den kunst at lade jorden rulle bort under sine fødder. Det syntes kun at vende sig mod det verdenshjørne, hvor solen drog hen eller hvor jorden drejede sig fra, og når det sted rullede frem, hvor det ville standse, tog det kun lidt stærkere skridt og kom derved i den naturlige bevægelse, som det kunne standse; dette skete kun hver gang et nyt land og rige rullede frem, som den rejsende dog måske ville tage lidt i øjesyn, før det forsvandt. Dette var allerede sket nogle gange, inden Gudmund mærkede det og derved tillige fik vished om, hvor umådelig hastigt han forandrede sted.

Gudmund grundede længe på, hvorledes dette var muligt efter de ham velbkendte tyngdens og bevægelsens love. Men at han således kun tilsyneladende red mod vest, for til sidst at komme mod øst, var ham dog tænkeligt, når jorden løb helt rundt under ham, så at vest dog til sidst måtte blive til øst. Det løb rundt i hans hoved ved at tænke derpå. Efter megen frugtesløs grublen opgav han at få klarhed heri, men indså, at hvad der på denne rejse ville møde ham, henhørte til en anden verdens og tingenes orden, end den sædvanlige og for videnskaben tilgængelige. Uden at plage sig med yderligere anstrengelser af sin dagligdags forstand, lod han nu æslet for det første råde.

I førstningen syntes han heller ikke, at raven var synderlig virksom med at sørge for hans beværtning. Han følte temmelig stærk hunger, uden at den endnu gjorde mine til at hente ham noget brød eller anden spiselig føde. Men nu mærkede han, hvorledes den selv, uden mindste anstrengelse, tilfredsstillede sin egen hunger og tørst. Den gabe kun engang imellem og indsugede den luft, der var opfyldt med de mest nærende bestanddele. Hvor disse fandtes, kunne raven, som dens slægt i almindelighed, lugte på flere miles afstand; men den måtte dog altid skynde sig at gabe, inden det var for silde, så hastigt fór de af sted.

Gudmund gav nu agt på hver gang raven åbnede næbbet; det var gerne når de kom forbi et dampende stegers¹ eller et sted, hvor der bagtes brød – det vil sige, når et sådant sted kom forbi dem – når han da hastigt åbnede munden, følte han sig mættet og tilstrækkelig styrket. Ved selv at anstille

¹ Rum, hvor madlavningen finder sted; køkken

forsøg, lærte han også at skaffe sig alle andre fornødenheder, selv hvad han regnede til overdådighedssager. Han kunne således, når han passede på, få en kraftig vindunst, når en vinkælder kom forbi ham, og selv en meget god kaffe-ekstrakt fra kaffehusene og mange bønderhuse, hvor der var gilde.

Med tidens gang kunne han ikke holde regning. Han havde glemmt at tage sit lommeur med, og jorden bevægede sig så hastigt under ham, at solen forekom ham at stå stille, som forresten var ham i sin orden efter hans astronomiske system. Heraf ville han uddrage den slutning, at hans måde at ride på i grunden også måtte være videnskabeligt rigtigere, end den ellers naturlige. Dog, denne slutning opgav han som overilet. Endelig mærkede han en stærk bevægelse af sit ridedyr, og det var tegn til, at det ville standse. De var ved et umådeligt stort hav.

Æslet stod stille. Gudmund steg noget fortumlet ned og så nu, at solen stod omtrent midt på himlen. Det var næppe middag endnu, og han ville ikke spille tiden, nu da det gik så godt. Han så tydeligt på æslet, at det ville over havet, og han tvivlede ikke på, at det jo nok kunne svømme med ham. Der lå intet skib ved stranden, og nu at vente på almindelig skibslejlighed, fandt han urimeligt.

Medens han et øjeblik betænkte sig og stirrede ned i det dybe hav, sprang den lille guldfisk ud af glasset og dukkede til bunds. Han så den ikke mere; men et stort sødyr dukkede op af dybet og blev liggende så nær ved landet, at han godt kunne svømme ud til det. Han så, det mere lignede en haj, end en hval, og tvivlede ikke på, det var guldfisken, der nu i denne skikkelse tilbød ham sin hjælp. Uden betænkning svømmede han ud til den og svang sig op på dens ryg. Ravnens flagrede forud og satte sig på sødyrets hoved; men æslet så han ikke. Han spejdede uroligt efter det og var nær ved at svømme tilbage til strandbredden, for at opsøge det; da opdagede han med stor glæde og forbavselse, at det var ham nærmere, end han vidste. Det var blevet så lille som en myre, men havde forresten beholdt sin naturlige skikkelse, kun syntes det i høj grad forynget og ligesom barnagtigt. Det sprang livligt og let med de nydeligste bevægelser hen over hans hånd og skjulte sig i en fold ved hans bryst.

Medens han endnu forundrede sig over dette særsyn, satte hvalen (som han dog nu kaldte det ubekendte sødyr) sig i bevægelse med ham. Det gik nu fort over havet med samme hurtighed som før over landjorden, og på en lignende måde. Hvalen syntes af og til kun at berøre det fejende skum på spidsen af de højeste bølgetoppe og da næsten at være uden bevægelse, medens havet bruste med en strøm, som et bestandigt vandfald. Gudmund

uddrog deraf den slutning, at oceanet med jordens bevægelse rullede bort under hvalens bug.

Han forundrede sig nu ikke mere over det usædvanlige og gjorde sig ingen besvær med at forklare sig dets mulighed. Solen syntes ham atter at stå stille over hans hoved, og han følte trang til at lukke øjnene og få sig en lille middagsblund. Dertil fandt han dog sin stilling noget betænkelig. Døsigheden var imidlertid nær ved at overvælde ham; men næppe begyndte hans øjne at falde sammen, hvorved han var nær ved at tabe ligevægten, før hvalen skød fart¹ for at standse, og med et lille puf følte han sig lempelig kastet op på en fremmed kyst. Luften var mild og vederkvægende; her var dejligt blødt græs at hvile i, og han kunne ikke modstå sin trang til at blunde nogle øjeblikke. Da han vågnede, stod æslet i sin sædvanlige skikkelse rejsefærdig ved hans side – guldfisken spillede muntert i glasset – raven kom flyvende med en grøn gren i sit næb, og på grenen hang der dejlige modne frugter; det var dadler. – Han var i palmernes land.

7. Kapitel

Gudmunds rejse til det lukkede land

Gudmund havde hvilet så behageligt i de få øjeblikke, at han gerne ville hvile lidt længer. Han strakte sig noget magelig tilbage og ville lukke øjnene igen; men dertil fik han ingen ro; både raven og æslet blev højrøstede, og han mærkede nok, at han måtte overvinde sin gamle skødesynd², når han nu ville udrette noget stort og se den dejlige Miranda helbredet. Han faldt let hen i en slags halvdrømmende uvirksomhedstilstand og havde altid haft ondt ved at finde sig til rette i verden, når han havde sovet sig ud af den et øjeblik. Han sprang nu op og gned sig søvnen af øjnene. Han så de herlige palmer omkring sig og forfriskede sig med de prægtige dadler. Han klappede raven og det tro æsel, kyssede på fingeren ad den muntre guldfisk og besteg atter æslet for at fortsætte rejsen, medens det endnu var dag.

Æslet gik nu frem med raske skridt, men på naturlig måde. Deraf sluttede han, at det ikke måtte have langt til sit mål og nu ikke behøvede en anden naturs kræfter til at nå det. Jo stærkere det løb, jo langsommere syntes han nu dog at komme frem. Grunden dertil søgte han i sin egen utålmodighed og i at jorden nu ikke som før løb bort under æslets fødder.

¹ satte farten ned

² dårlige vane/egenskab

Han vogtede sig dog vel for at skynde på det. Han brugte heller intet bidsel, men lod det tro dyr selv råde for gangen og vejen. Undertiden vendte det hovedet om mod raven og gav en lyd fra sig, som raven syntes på sin vis at besvare. Det gav ligeledes agt på guldfisken og syntes at lægge mærke til dens bevægelser i glasset.

Det var et dejligt land, Gudmund her kom igennem; men det syntes kun beboet af omvankende hyrdefolk, som med deres hjerde og telte skiftede hjem hver dag. Han red gennem flere sådanne øjeblikkelig opførte teltbyer og glædede sig over at se det lykkelige liv, disse naturmennesker førte. Han så koner, unge piger og børn sidde i de åbne teltdøre, hvor mødrene syslede med håndtenene og børnene legede med de tamme lam, medens mændene samlede de adspredte hjerde med deres snildt afrettede hunde. En ung, halv voksen pige af en påfaldende skønhed nikkede i særdeleshed venligt til ham. Han forstod ikke deres sprog, men deres miner. Der hørtes spøg og muntre sange iblandt dem. De nikkede alle venligt til den rejsende, og advarede ham ved tegn for at ride mod natten gennem ørkenen og den farlige urskov ved bjergporten til det lukkede land. Han takkede dem for deres omhu; men netop det land var det, han skulle nå inden sol stod op igen. Det var tilhvisket ham med en stemme, der lignede den høje fanebærerindes, i det øjeblik, han havde blundet under palmerne.

Gudmund kom nu gennem en ørken og så bjergkæden med de store urskove i det fjerne. Han så nu ofte vilde og glubende dyr, både løver og sjakaler, både tigre og hyæner, men gerne i nogen afstand. Han var aldeles våbenløs; han havde ikke engang sin pennekniv i lommen. Han blev også noget hed om ørene, da han pludselig så en hel flok af disse glubende dyr omringe ham. Raven flagrede med vingerne og vendte sit hoved om til ham. Han så fuglen i de kække øjne og følte atter friskt og lystigt mod; det forekom ham som her endnu ingen stor fare var på færde. Guldfisken spillede også muntert i glasset. Gudmund tænkte på, hvorledes han altid havde levet i fred og god forståelse med dyrene, og nu fandt han ingen rimelig grund til, at de smukke løver og tigre skulle sønderrive ham; selv sjakalen og hyænen, der så ham mindst hyggelige ud, mente han nok at komme på en venskabelig fod med. Hans tillid blev heller ikke skuffet; de vilde dyr gjorde ham ingen skade. Så snart de så aseninden og raven, syntes de at kende deres udødelige patriarker, og de bøjede ærbødigt deres hoveder for den rejsende. Gudmund bøjede sig ned fra sit æsel og klappede både løver og tigre; de så lidt fremmed, men dog meget fredeligt på ham; nogle af dem gengældte endog hans kærtegn, medens de logrede med de lange haler og strøg sig op

mod hans fødder. Også sjakalerne og hyænerne klappede han, når de kom ham så nær; men ingen af dem logrede med halen eller strøg sig mod hans fødder. De syntes at antage det for venskabelighed nok, at de lod sig klappe og ingen mine gjorde til at opsluge ham.

Således havde Gudmund i grunden ingen stor fare endnu haft at overvinde; men da nu solen var gået ned og det begyndte at mørkne, gav raven et skrig fra sig, som syntes ham betænkeligt. Æslet spidsede øren og studsede. Guldfisken bevægede sig urolig i sit glas. Vejen gik nu opad gennem den mørke urskov mod den høje bjergstrækning, Gudmund havde set i ørkenen. Æslet fordoblede sine skridt og standsede ved en stor bjergkløft, der dannede en uhyre port til en ny verden. Et brat stående fjeld var ligesom ved en overnaturlig kunst udhamret og spændt ud mellem to lodrette bjergsider af granit. Der var ingen åbning at opdage i den udfyldte kløft. Det var porten til det lukkede land. Udenfor denne lukkede bjergport lå der en flad stenmasse, der dannede en smal bro mellem tvende bratte dybder, og på denne fjeldbro rørte der sig i halvmørket en skikkelse, der lignede en sammenrullet kæmpeslange og væltede sig rundt, som et levende møllehjul, mellem begge afgrunde.

Det var nat. Halvmånen skinnede mat over fjeldet; men det var stjerneklart, og man kunne tydeligt se det store udyr og enhver af dets bevægelser. Dets hoved med den uformelige underkæbe, havde noget tilfælles med søløvens; men øjnene lignede et vanvittigt menneskes. Det havde en stor del af sin nederste slangeagtige krop i det umådelige svælg. Det var dragen, som æder sig selv. Om den havde Gudmund ofte drømt; nu så han den.

Denne drage har lige så mange ringe eller led, som den har gennemlevet århundreder. Den har kun ét hoved; det er hult; men det er så stort, at dens hele lange krop måtte kunne rummes i dens svælg. Det er den mest grådige vanskabning, der nogensinde har været til; den lider af et skrækkeligt vanvid: Den vil opsluge alt, men finder kun smag i sig selv. Den tror heldigvis, at den selv en hele verden; derfor æder den sig selv, fra halen, som den først opsluger, til ryg og mave; men når den kommer til hals og hoved, kan den ikke få disse dele af sig selv i gabet og begynder da fra halen igen, som imidlertid er udvokset på ny tilligemed ryg og mave. Når den således har ædt sig selv, på hovedet nær, tre gange, så er den mæt; så tygger den drøv på sig selv i tre dage. I den tilstand er den allerfarligst, for så knuser den enhver, som forstyrrer dens drøvtyggeri og vover at være til udenfor den. Det heldigste øjeblik, man kan træffe den i, er, når den har slugt sin hale og ryg

og vil gabe over sin hals og sit hoved, for så bliver den rent forvirret i hovedet over sin egen urimelighed, og så kan man afhugge dens hoved med et halmstrå, inden den får fat i sin udvoksede hale igen. Men det halmstrå må være hærdet i Mælkevejens lys og tre gange have udmålt dragebekæmperens storhedsforhold til stjernehimlen.

Alt dette vidste Gudmund af sine drømme; men hidtil havde han fundet det for urimeligt til at antage det for andet end et feberfantom. Nu så han uhyret for sine øjne; men det forekom ham, at det havde to kroppe og altså skiftevis åd af den ene, medens den anden voksede ud. Han følte sig kaldet til at bekæmpe dette uhyre, om det så skulle koste hans liv. Før det var fældet, kunne han ikke heller komme gennem porten til det lukkede land; og kun derigennem gik vejen til hvad han søgte.

Han savnede ikke længe det våben, her var at bruge. Æslet havde oprykket et majsstrå og rakte ham det. Han steg af og målte sin højde, medens han tre gange opløftede strået, med målet af sin egen højde, mod stjernehimlen. Da han sidste gang foretog denne uskyldige magiske kunst, blev majsstrået så stift og skarpt i hans hånd som en kårdeklinge. Uhyret nærmede sig i sin rullende bevægelse. Det åd på sin egen ryg. Det var netop den time på natten, da det tredie gang i det døgn åd sig op. Kom det nu med hele sit udvoksede legeme til at tygge drøv på sig selv, ville det knuse enhver, som ville være til udenfor det.

Gudmund vidste, at det vigtige øjeblik var nær; men først måtte han prøve om halmstråsværdet var tilstrækkelig hærdet i mælkevejslyset. Det kunne han kun se, når han holdt det lige for sig og det af sig selv overskar det gitter af tilsyneladende bjælketykke jernstænger, der i dette øjeblik opstod mellem ham og uhyrets hoved og dreves hen imod ham. Han løftede sværdet og holdt det fast i den oprejste stilling; i samme nu så han, hvorledes det overskar de tykke jernstænger i gitret, der drev ham forbi som et fint spindelvæv. Andet var det ikke heller. Det var et blændværk af en slags nisser eller smånomer, som var uhyrets skildvagt og som nu flyede med en hvislen, og først i deres flugt blev synlige som en umådelig sværm af små flyvende edderkopper.

Da hint spindelvævgitter således uden mindste anstrengelse var gennemskåret, følte Gudmund sig besynderlig let om hjertet og ligesom befriet fra enhver frygt og uro, der, uden nogen stor og væsentlig grund, forvirrede klarheden i hans blik og sikkerheden i hans gang. Han så nu det gruelige uhyre lige for sig og kunne se det helt ind i de rullende, vanvittige øjne. "Nu ser jeg det" – udbrød han – "det er dit vanvid, der vil smitte alle

hjerner”. Han kendte den besværgelse, hvormed hans våben her skulle føres. Han løftede halmstråsværdet og råbte: ”Så sandt dette er mit storhedsmål og forholder sig til verden, som et halmstrå til Mælkevejens stjerner, så sandt er jeg dog nu mægtigere end du, hvis du ej kan sluge dit eget hoved”. I det samme slog han til med halmstråsværdet – og uhyrets hoved rullede ned ad fjeldskrænten, hvor det bed i græsset og drømte vel endnu, det tyggede drøv på sig selv og havde slugt den hele Verden.

Hvor let denne sejr end syntes, havde Gudmund dog måttet købe den med et stort, hemmeligt offer, som efter hvad fedronningen havde åbenbaret ham, var en nødvendig betingelse for et lykkeligt udfald. Han havde nemlig hemmelig aflagt det løfte, aldrig at nævne sit eget navn og aldrig at spørge om hvad nogen dømte eller tænkte om ham i verden.

Med let og frejdigt sind besteg han atter sit Bileams-æsel og red over broen mellem de to afgrunde lige ind mod bjergporten til det lukkede land. Den syntes så fast tillukket, som dens fjeldmasser fra evige tider var sammengroede; men nu sprang den op af sig selv, og han red ind i dens dybe hvælving.

Her faldt Gudmunds øjne sammen i en kort blund, der ikke varede længer, end til æslet var kommen helt igennem porten, og i dette øjeblik fik han mere at vide, end hvad han i sit hele liv havde lært og erfaret. Den høje fedronning, som nu tilkendegav sig for ham som Mirandas moder, forklarede ham alt det vidunderlige, han hidtil havde oplevet, og åbenbarede ham, hvad han fremdeles havde at foretage. Hvad der behøves mange ord til at udsige, så han som med et eneste blik og hørte han som i et eneste ord, men kun en del deraf beholdt han i sin erindring.

For at finde vejen til det lukkede land, måtte han ikke have opgivet den mægtige barnetro, der aldrig tvivler på at kunne flytte bjerge, men han måtte tro have bevaret hver levende og udødelig gave. Kun gennem det lukkede lands to yderste dunkle riger, mod solens nedgang og opgang, gik vejen til dets inderste klarhedens rige. Den, der troede at have set og fundet det straks, kom aldrig videre, men groede fast i den lange sultans slot. Kun den, der helt bestod enhver prøve, kunne opdage grundstenen til Mirandas palads og hente det æble, der hang ud over paradismuren.

Hin grundsten var ingen virkelig sten, men en perle, den kosteligste, der nogensinde har været set i verden. Den havde prydet Dronningen af Sabas¹

¹ Dronning af det Saba-arabiske Sabæerrige, rig, smuk og magtfuld, berømt for sin handel med kostbarheder, jf. Kongernes Bog (Gl. Testamente); ifølge denne, besøgte dronningen Kong Salomon, se næste fodnote

diadem. Hun havde givet den til den vise Kong Salomon¹; men han havde tabt den, tillige med sin magiske seglring, i havet ved den lange sultans slot, på en lystsejlad med sine mange friller².

Æblet, der hang ud over paradismuren, sad på den gren af Livets Træ der hældede mod nord. Under den var den lukkede paradisport, der bevogtes af keruben med flammesværdet. Kun en gang hvert århundrede vokser der et æble på hin gren. Det menneske, som kan hente dette æble, opnår den største lyksalighed, han kan ønske og tænke sig. Men den, som skal komme paradismuren så nær, at han kan se den, må aldrig have tvivlet på, at det skønne, tabte Paradis endnu var til i al dets herlighed, og aldrig have opgivet håbet om at nå det. Den, som skal nærme sig keruben, uden at fortæres af flammen i hans sværd, må aldrig i sit liv med bevidsthed have sagt en usandhed, og aldrig have hadet nogen menneskesjæl; men den, som skal kunne se keruben, må aldrig have ladet nogen lykkelig eller ulykkelig dag gå forbi, uden at have tænkt på sin skaber.

Kun af kerubens hånd kan hint æble modtages. Den, som blot nyder så meget deraf, som den mindste fugl kan læske sin tunge med, bliver karsk, om han er aldrig så syg, – ung, om han er aldrig så gammel – og fri, om han så var smedet i malm. Blandt kernerne i æblet er der én eneste, som gemmer spiren til et nyt livstræ i sig. Af denne kerne kan et herligt træ vokse op udenfor Paradiset; dog det træ kan kun bære blade og blomster; men det mindste blad kan helbrede det dybeste sår, og hvert blomsterblad har en duft, som husvaler det bekymrede hjerte, beroliger sjælen og dulmer alle menneskets smerter.

Alt dette blev meddelt Gudmund i hans korte blund, medens aseninden bar ham gennem porthvælvingen til det lukkede land. En stor del af det havde han straks glemt; men det dukkede siden efterhånden op i hans erindring.

Da han var kommen helt igennem den dybe fjeldport, opslog han sine øjne og så det skønneste landskab for sig, han nogensinde havde set i verden; men i samme øjeblik bøjede det tro dyr, der bar ham, sine knæ og blev liggende uden at røre sig. Han klappede det deltagende og steg af. I den lyd, det gav fra sig, troede han at høre, at det ikke, som han befrygtede, var sygt, men tværtimod befandt sig i den lykkeligste forfatning. Her var imidlertid grænsen for dets gang. Her skulle det vente på hans tilbagekomst og overlade hans ledsagelse til fuglen og fisken.

¹ ☩: Salomo - Israels tredje konge; søn af Kong David. Byggede stort tempel i Jerusalem

² Elskerinder; det siges at Kong Salomon havde 1000 koner

8. Kapitel

Den lange sultans slot

Da Gudmund endelig vendte sig bort fra den gamle tro aseninde, der blev liggende stille i den knælende stilling, syntes han et øjeblik uvis om, hvorledes han nu skulle finde vej og komme videre frem. Alt, hvad han endnu havde at udrette, forekom ham i dette øjeblik så vanskeligt og ubegribeligt, at han mente, det nøje burde overvejes, inden han drog videre. Han syntes allerede at have tilbagelagt en umådelig lang vej og udstået så mange besværligheder, at han nu også kunne trænge til nogen ro og vederkvægelse. På hele rejsen havde han så godt som levet af luften og kun et par korte blunde havde han fået i sine øjne. Intet sted i verden syntes ham heller så indbydende til vederkvægelse og hvile som dette. Nogle få skridt fra fjeldporten så han et prægtigt slot i den yppigste orientalske stil, hvor alt syntes beredt på at modtage den rejsende. Porten stod åben, og der lå friske blomster udstrøede på vejen. Han nærmede sig til en mand i østerlandsk dragt, der stod udenfor den åbnede port i en magelig stilling og syntes at være slottets portner. Inden Gudmund fik fremsagt sit ønske om at træde indenfor og hvile sig lidt efter rejsen, nikkede den rolige portner, uden at forandre sin stilling, og pegede med tommelfingeren over sin venstre skulder tilbage på indgangen, som han vendte ryggen til.

Gudmund takkede ham venligt og gik ind ad porten, med sin ravn på skulderen og glasset med guldfisken i lommen. Solen var nylig stået op, og alle slottets beboere syntes endnu at ligge i dyb hvile. Han gik derfor ikke straks til forsalsdøren, der forresten stod åben ligesom porten, og var behængt med de dejligste kranse; men han gik gennem en åben gitterport ind i en stor have.

Her var så meget skønt at se, at han glemte sin træthed. Han gik her, mellem yppige blomsterbede og strålende vandspring, til en højtliggende pagodeagtig pavillon, hvorfra han havde en udsigt over det yndige land, der var så henrivende, at han mente, det måtte være Paradislandet, han allerede var kommen til. En sådan rigdom og frugtbarhed havde intet andet land, han hidtil havde set, og der var en sødme i den luft, han indåndede, der ligesom berusede alle sanser. Han følte heftig lyst til ligesom at neddukke i denne natur, ved at nedstyrte sig i den klare dam, han så lige under sig. Der gik alabast-trapper ned til den, og hele dammen var indhegnet af en

marmormur, som et vidunderlig stort badekar. Han styrtede allerede ned ad den stejle trappe og afkastede både vams og hue; men da skreg raven advarende, og han trådte tilbage; i sin iver havde han kastet både sin pjækkert og hue langt fra sig. Han søgte forgæves; de var ikke at se, men på trappens nederste trin lå der en slags turban og en tyrkisk kaftan¹, der hang lidt ned i vandet. Turbanen var også lidt våd; men han iførte sig uden betænkelighed den fremmede dragt, der passede ham så godt og havde så meget tilfælles i bekvemmeligheden med hans gamle vams og hue, at han syntes, det måtte være de selv samme. Havde vandet i hin fortryllede badedam den magt at forvandle selv gamle kristelige klæder til tyrkiske, var han dog glad ved, at han ikke selv var kommen i så farligt et bad; dog han lo ad det urimelige indfald og tænkte ikke mere over det.

Han følte nu en brændende tørst og så et figentræ, hvis laveste grene hang frem over hans hoved med de herligste modne frugter. Han udstrakte sin hånd efter en af de smukkeste; men raven skreg atter advarende og fløj pludselig bort. Gudmund drog hånden hastigt tilbage fra den farlige frugt. Han overvandt sin lyst med tentalisk smerte², medens han bekymret så efter sin kære, bortfløjne ravn. Den var aldeles kommen ham af syne, og han følte sig et øjeblik næsten fortvivlet, medens han både pintes af hunger og den mest brændende tørst. Han løftede atter hånden mod de prægtige frugter og svimlede; men da hørte han en klapren i luften; det var hans gamle, tro ravn, som kom tilbage med et lille hvidt majsbrød i sin klo og en gren i næbbet med røde, safrige bær. Han klappede den glad, tilfredsstillede både hunger og tørst og delte sit måltid med fuglen og den lille guldfisk, som han strøede brødkrummer ned til i glasset.

Imidlertid var tiden gået hastig, og Gudmund forlod pavillonen med den vide udsigt og nedgangen til badedammen, for at gå op på slottet, hvor han nu mærkede, der var blevet muntert. Der lød sang, forenet med klangen af triangler og tamburiner. Inden han kom til midten af den platanallé, der førte til slottet, kastede han tilfældig et blik i en stor vandkumme af porfyr³, som han gik forbi, og hvori der svømmede mange små fisk. Idet han bøjede sig ud over denne kumme, strakte alle de små fisk deres hoveder op af vandet og nejede, ligesom de ville hilse på ham eller vise ham deres ærbødighed; men han troede dog, at denne hilsen mere gjaldt den fiskenes

¹ Kofte; lang overklædning for mænd

² ☉: Tantaluskvaler; smerte over et uopfyldt ønske, f.eks. at stå under en gren med frugter uden at måtte spise dem, eller to elskende, som ikke må nærme sig hinanden

³ Magmabjergart med krystaller

patriark, som de måske genkendte i hans lille guldfisk; den stak også hovedet op af glasset ved hans bryst og nikkede.

Gudmund gik videre og kunne godt lide de fisk. I vandspejlet, som fiskenes artighed havde forstyrret, havde han skimtet sin egen skikkelse, som han dog næppe kunne genkende i den smukke østerlandske dragt. Den klædte ham forresten meget vakkert. Hvis han ikke havde set fejl, var der nu også vokset en hel underskov af smådun ud på hans hage; men disse dun kunne kun kaldes meget fine forbud på et muligt tilkommende vismandsskæg. Dette tænkte han dog ikke længe på. Sin egen hage havde han ikke bekymret sig om siden han havde set Mirandas dejlige ansigt; og småting, som mangel af skæg, havde tabt al vigtighed for ham fra det øjeblik, han havde overskåret hint spindelvævgitter af tilsyneladende jernstænger med mælkevejssværdet. Således kaldte han nu hint magisk hærdede majshalmstrå, som han endnu bar en stump af, ligesom en lille daggert¹, i sit bælte.

Fra det øjeblik, Gudmund var steget af sit æsel indenfor fjeldporten i det lukkede land, var det ligesom han kunne se langt videre og på én gang overskue, hvad han før kun gradvis og efterhånden kunne få øje på. Således så han nu på én gang al den rigdom og alle de herligheder, der omgav dette mageløse lystslot; men han så ligeledes, at alting der var beregnet på forlystelse, vellevned og ørkesløs hvile. Alt, hvad han her så, viste sig for ham som et eneste samlet billede af, hvad han til forskellige tider havde hørt og tænkt sig om muhamedanernes Paradis.

Han gik nu helt igennem den smukke platanallé til en terrasseformig havesalstrappe, med rækværk af cedertræ, og steg op ad dens brede marmortrin mellem prægtige blomstervaser.

På tærskelen til den store havesal standsede han, for at hilse den, han ganske rigtigt erkendte for slottets herre. Det var en meget stor mand, med noget matte øjne, men med et ungdommeligt ansigt og et skæg, der nåede ham til brystet. I en prægtig, folderig sultansdragt lå han udstrakt på en gyngende silke-divan og lod sig tilvifte køling af to dejlige, unge slavinder, medens der af andre lige så dejlige kvinder opførtes en yppig dans for ham til musik af triangler, tamburiner og sang. I de tilgrænsende store sale forlystede hans venner og gæster sig på samme måde.

Gudmund havde kun standset et øjeblik på dørtærskelen, med sin ravn på skulderen og guldfisken ved brystet, i en høflig, hilsende stilling; men han mærkede, at hans fødder ligesom ville gro fast, og han skyndte sig at

¹ Kort, spidst stødvåben

forandre plads. På et nådigt vink af den høje sultan, trådte han nærmere og fremkom med sin begæring, der kun var om tilladelse til at bese slottets og landets herligheder og derigennem fortsætte sin rejse til det lukkede lands tvende yderste riger mod solens nedgang og opgang.

Hans begæring indrømmedes med et langsomt nik af den høje, liggende herre, hvis længde indtog en betydelig del af divanen langs med salens inderste mur. Denne mur var prydet med arabesker¹ af halve dyr, halve fugle og halve menneskeskikkelser. En fuldstændig skikkelse af en levende skabning var intetsteds afbildet; det stred mod den høje sultans ærbødighed for Skaberen. Ved sultanens leje stod et opdækket bord med alle slags frugter og sorbet i blinkende krystalskåle. Da Gudmund ville nærme sig ham, behøvede han ikke at stå stille og derved frygte for at gro fast; for hvert øjeblik strakte sultanen sig og blev længer, tillige med divanen, han lå på, medens salen tillige udvidede sig, ligesom den var elastisk. Gudmund kunne således vedblive at gå frem med små skridt langs med divanen og kom dog ikke hans hoved nærmere. Sultanen lod til at have arbejde nok med at række sig og gøre sig længere og derfor ikke at ville ulejlige sig med at tale; men på hans vink indbød slavinderne gæsten til hvile og rakte ham forfriskninger fra sultanens bord, som de bestandig rullede op mod den høje høje herres hænder, der ikke i samme forhold blev forlængede som hans øvrige krop.

Siden Gudmund havde fået dun på hagen, var han vel ikke blevet nogen vismand, og, var visdomsstenen ægte, som han havde ladet ligge hjemme i snustobaksdåsen, syntes han nu vel ofte at kunne trænge til den; men det var som hans anelsesevne var bleven betydelig udviklet. Hans tro ravn udstødte undertiden en lyd, som han syntes at forstå; i det mindste opstod der gerne på samme tid en tanke eller anelse hos ham, som han fulgte. Således var det ham nu, som raven advarede ham såvel mod at nyde noget, som for at hvile. Hvis han satte sig, ville han blive siddende; lagde han sig, ville han blive liggende og række sig længer og længer, ligesom sultanen; rørte han ved spise, drikke eller nogen person, måtte han blive her til sin død og glemme hele sit foregående liv. Gudmund mærkede nok, at hans vandring gennem dette ”den lange rækels² slot”, som han syntes nogen havde kaldt det, var én af de prøvelser, han, efter sin drøm, skulle gennemgå, og som uden tvivl havde hensyn til den af hans svagheder eller skødesynder, at han nødig ville forandre plads, hvor der var smukt eller behageligt at dvæle. Hvor

¹ I litteraturen om det sprogligt slyngede, f.eks. hvor et billede forklares vha. et nyt billede og så fremdeles, jf. Den store danske Encyklopædi; Arabiske ornamentter, forestillende bl.a. sammenslyngede geometriske figurer, jf. ODS

² Lang, opløben, doven og uduelig person

dejligt her end alt var indrettet til at hvile, måtte han nu dog ikke engang stå stille et øjeblik, hvis han ikke ville gro fast for bestandig, og hvor tillokkende forfriskelser her endogså tilbødes ham ved hvert skridt, gjaldt det netop her om at vise sig strengt afholden.

Det faldt ham nu heller ikke vanskeligt. Han følte sig tilstrækkelig styrket og vederkvæget af majsbrødet og de bær, den tro ravn havde bragt ham. Endelig lykkedes det ham at komme forbi den lange sultan, der til sidst ikke længer gad række sig. Ifølge den tilladelse, Gudmund troede at have erholdt ved hans tavse nik, gennemvandrede han, dristig og uden at standse, en hel del andre sale, hvor tillokkelserne til hvile og nydelse på mangfoldige forskellige måder gentoges. I den hast, hvormed han gennemløb dette farlige slot, var det ham ikke muligt at finde rede i dets bygningsmåde eller opdage, hvor den rette udgang var at søge. Derved forvildede han sig til en afsides fløj af slottet, som ingen fremmed under den pinligste livsstraf turde betræde, men som for øjeblikket kun bevogtedes af en sovende vagt. Gudmund mærkede nok, han var på et forbudt sted; for næppe var han kommen gennem salen, hvor vagten sov, før han hørte hvorledes den fór op af søvne og klirrede med de drabelige lanser. Ingen lod dog til at have bemærket hans komme; men han så, at gulvet var bestrøet med en slags mel og ethvert af hans fodspor var kendeligt. Han skyndte sig fremad gennem de vildsomme og hemmelighedsfulde gange.

Endelig stod han i en stor sal, hvor han med forundring og glæde blev modtagen af en mængde unge damer i lette østerlandske morgendragter. De var alle overordentlig skønne. De morede sig ved sang og strengeleg og ved nydelse af en slags let berusende sorbet, der satte dem i den mest overgivne stemning. Gudmund formodede, at det var den lange, magelige sultans serail¹, han havde forvildet sig ind i. Han syntes endnu at høre vagtens våben klirre, og så sig med nogen uro tilbage; men de unge damer beroligede ham, ved hastigt at sætte et par sultanstøfler udenfor døren. Dette tegn ville forbyde vagten at træde ind. De indbød den vakre, dunhagede gæst, som til deres forundring intet øjeblik stod stille, til at tage del i deres forlystelser, og nogle tilbød ham at ville skjule ham og sikre ham for al fare i deres lønkamre. Da han nu dog et øjeblik standsede, slog raven ham med sin ene vinge så kraftigt på øret, at han blev blussende rød på den ene kind og ligeså rød på den anden af skamfuldhed, uagtet han dog var sig bevidst, at hvad han var standset ved, kun var synet af et dejligt langt lokkehår, der lignede Prinsesse Mirandas.

¹ *Bygning, fløj, eller værelser, hvor en fyrstes eller fornem persons haremskvinder bor, jf. ODS*

Han kom lykkelig gennem den store sal og undskyldte sit hastværk på det bedste. Han hørte de unge damer istemme et latterkor med berømmelser over hans sirlige dans og hans smukke fugl. Han lo selv over sit dansende besøg, medens han fortsatte sin hoppende vandring gennem en ny række vildsomme gange, som han håbede skulle føre til en udgang. Han kom endelig over en korridor med en herlig udsigt til havet; men han måtte endnu gennem en dør, for at komme videre. Denne dør sprang op ligesom af sig selv, men smældede i lås efter ham, og han stod i et kabinet, hvori alle væggene var af spejlglas. Her mødte ham et par øjne, som endnu mere end hint smukke lokkehår, erindrede ham om den henrivende Miranda. Her hvilede den allerskønneste, unge sultaninde ganske alene på en blød bølgende divan i den yndigste morgendragt og syntes halvt drømmende at udbrede sine arme imod ham. Idet han så hendes fortryllende øjne og næsten troede, det var Miranda selv, snublede han over en fin silkesnor, som var udspændt over gulvet, og han var nær tumlet om i den skønnes udbredte arme – men denne gang reddedes han af den lille guldfisk. Den sprællede så uroligt i glasset ved hans bryst, som den havde sprængt sit frivillige fængsel og nu ville springe frem som hvalfisk, og skræmme livet af den unge dame. I hans forskrækkelse herover, fik hans snublen en anden retning. Han fór næsten hovedkulds ud af en glasdør, der førte ud til en altan – og derfra svang han sig med lethed ned til en lille gård, med høje mure til tre sider og med nedgang til havet på den fjerde side. Gudmund var således lykkelig kommen ud af den lange sultans slot, uden at være fastgroet og selv uden et øjeblik at have glemt den skønne Miranda.

Den fløj af det fortryllede slot, Gudmund således kom styrtende ud fra, stødte op til seraillets bade og grænsede umiddelbart til havet, der på dette sted var meget dybt. Her kunne de største skibe lande; men der var hverken noget skib eller nogen båd at se. Indløbet til denne bugt var spærret med jernlænker. Gudmund så ud over det dybe hav og betænkte sig ikke længe. Han lod straks sin guldfisk springe ud, svang sig glad på hvalens ryg og holdt sig fast, medens den dukkede med ham under jernlænkerne. Nu var han i det åbne hav. Han rystede vandet af sig og jublede. Ravnens fløj forud; nu satte den sig på hans skulder. Den lagde sit hoved kælen til hans kind, ligesom den fortrød det hårde vingeslag, den havde givet ham i den lange sultans slot. Hvalen svømmede mod den himmelegn, hvor solen skulle gå ned. Der lå den del af det lukkede land, som Gudmund nu først, efter sin hemmelige instruks, skulle opsøge.

9. Kapitel

Den gamle stenkonges land

Mirandas moder havde ofte i Gudmunds drømme peget på ”den gamle stenkonges land”, som hun kaldte det, og som Jonas-hvalen skulle føre ham til. Vejen til dette vidunderland gik over dybder, som ikke de største af Jordens bjerge kunne udfylde; men dybet var så stille og roligt, som den yndigste indsø, og så gennemsigtigt, at man kunne se hver levende skabning, der bevægede sig, og kende hver plante, der udstrakte sig fra koralbjergene. Gudmund glædede sig som et barn på hvalfiskens ryg, og raven klappede fornøjet med sine vinger. Han takkede den for dens troskab og selv for det velmente ørefigen i de farlige skønnes sal. Han glemte heller ikke med kærlighed at bevidne den tro hval, der bar ham, sin taknemmelighed. Han tænkte også på sin gamle ufortrødne vejviser, der nu ventede ham ved fjeldporten til det lukkede land, og han kunne ikke noksom prise sin lykke, at han havde fået så trofaste og erfarne rejsefæller.

Overfarten til den gamle stenkonges land syntes temmelig lang, og han fik god tid til at hvile sig. Af hunger eller tørst led han ikke. Desuden havde han endnu et stykke brød i sin lomme af det, raven havde bragt ham. Han tog det frem, for at se om han rigtig havde det med, og så nu til sin forundring, at det var helt, som da han modtog det. Ved flere gange at bryde noget af det, bemærkede han, at det aldrig blev mindre. Han så nu, at det måtte have en egen beskaffenhed med dette lille brød, og at han nu aldrig behøvede at plage sig med næringsssorger eller bekymre sig om noget andet levebrød i sine dage. Han ville gerne vide hvor raven havde hentet det fra. Det syntes ham dog anderledes nærende, end den forresten upåklagelige surrogatføde, den havde lært ham at hente af luften. Han red således meget behageligt med friskt og sorgfrit sind over det stille dyb og benyttede lejligheden til at udvide sine kundskaber om fiskenes liv og natur og om de omvæltninger, der måtte være foregået i verden fra de tider, da dette stille hav havde modtaget sin udstrækning og begrænsning.

Under disse tanker følte han ofte trang til underholdning og belæring. Han beklagede kun, at han ikke kunne føre nogen ordentlig samtale med sin ravn og endnu mindre med den vist ligeså dybsindige hval. Idet han – som han undertiden plejede – ytrede denne tanke højt, gav raven ham et lille vingedask på panden. Han så opmærksomt på dens øjne, og syntes at læse en bebrejdelse deri over hans mangel på skarpsindighed. ”Du forstår mig meget

godt” – sagde han – ”undertiden forstår jeg også ret godt, hvad du mener. Skulle vi to ikke kunne underholde os ganske fornøjeligt med hinanden, når jeg talte for os begge og kun lånte dig ord til, hvad jeg vist tror, du ville sige, når du var sproget mægtig!”.

Ravnen syntes at bekræfte denne hans tanke med et nik og en lille, vistnok uarticuleret lyd. – Rejsen gik nu hastig for ham, idet han fortsatte sine forskninger over urverdenen og over naturens hemmeligheder i en lang, til dels grundlærd samtale med raven, hvis ordfører han kun var. Den nikkede ofte, som om den bifaldt, hvad han sagde, hvorimod den af og til, ved små vingedask på hans kind og pande, berigtigede, hvad han udtalte, som dens mening, eller tillod sig en lille indvending derimod.

Det stille, dybe hav, som det kaldtes, var dog kun en meget stor indsø i det lukkede land. At vandet var ferskt, mærkede han først på den usædvanlige brusen, hvormed hvalen udsprøjtede det. Han drak nu deraf med velbehag, og pludselig fremtrådte i hans erindring mangfoldige begivenheder fra hans tidligste barndom, som han for længe siden havde glemt, men som han nu med glæde kaldte sig tilbage. Det var ligesom hvalen delte hans glæde derover. Den svømmede nu dobbelt rask og fornøjet, ligesom den ganske her var i sit element.

Gudmund havde straks mærket, at vandet i denne sø havde en vidunderlig virkning på hukommelsen, og han drak nu så hyppigt deraf, at hans hukommelse begyndte at blive ham til besvær. Han kunne således ikke alene huske alt, hvad han i skolen havde lært, men endogså på hvilken side i hans skolebøger det stod. Til sidst overvældedes han af en sådan masse dårlig og ubetydelig snak, han til forskellige tider havde hørt, at han fik et stærkt anfald af søsyge. Derved befriedes han imidlertid fra det overflødige i den ellers så fortræffelige hukommelse, han havde drukket sig til.

Som en begyndende filosof, der rigtignok havde ladet sin visdom blive hjemme i raritetsskuffen, nøjedes Gudmund ikke med at tilbagekalde sig hele sit liv, med alle dets vigtigste omstændigheder, og fortælle det til sine ledsagere; han ville gerne have klarhed i sit levnedsløb og fornemmelig i det besynderlige eventyrliv, han, ved at tage sin dagligdags forstand til fange og blindt hen følge sine drømme, nu i den sidste tid havde indstyrtet sig i. Han spurgte om Mirandas natur og væsen, om både hun og hendes moder hørte til en højere verden – i hvilket forhold de kunne træde til dødelige mennesker – hvorledes selv hans allerdristigste håb kunne opfyldes, som han fulgte, uden engang at turde nævne det for sig selv – hvad det endelig i højere forstand havde at betyde med Mirandas palads. Alt dette ville han

gerne have fuldkommen på det rene inden han atter satte fod på land. På den anden side var han dog næsten bange for at tænke for grundigt derpå. Det var ligesom alle slige grublerier nu måtte forjages, hvis han ikke ville have sig selv og sit liv og alt, hvad deri var blevet ham kærest, opløst i hvad man kalder symbolik, eller endog i tørre, døde begreber. Han erkendte, at han hørte til refleksionens tid, og stod i fare for således at hilde sig i betragtninger over sig selv og sit liv, at han til sidst kunne få skrupler over sin egen personlige tilværelse og blive til en refleksions refleksion over begrebet af sin natur og sit væsen. Han nøjedes derfor med at udlokke af raven, gennem hans egen gætning af dens tanker, hvad han nu ikke klart kunne se af sine mærkelige drømme – hvad den egentlige hensigt var med de prøvelser og hændelser, han allerede havde gennemgået – hvorfor hans gamle, tro vejviser ikke kunne følge ham længere end til det lukkede land, og hvad det fornemmelig var, han skulle vinde ved de to forberedende rejser, han endnu skulle foretage, inden han kunne nå det endelige mål for sin udsendelse.

Hvad han herom fik at vide, var ham dog ikke tilfredsstillende; kun så meget blev ham klart, at han måtte lade sit liv efterhånden forklare sig selv i dets udvikling, og at det liv, som skulle forklares, altid først måtte være oplevet. Herved gjorde han imidlertid den bemærkning, at når livet var helt oplevet, var det også udlevet, og at det klare overblik, han ønskede, dog således henvistes til et andet liv end det nærværende. Herover var han nær kommen i trætte med sin ravn, der flere gange afbrød ham højrøstet og syntes utålmodig over hans alt for rundelige meddelelser og uendelige spørgsmål.

Det var imidlertid blevet nat. Hvalen standsede med et pludseligt ryk, hvormed Gudmund blev udreven af sine betragtninger, idet han hovedkulds blev opkastet på landjorden.

Han rejste sig og så sig om. Han så et sletteland for sig, men store bjerge langt borte. De lange agre syntes kun besåede med høje, flade stene, der til dels overskyggedes af hængende aske- og piletræer. Landet så ud som en umådelig stor kirkegård og gjorde ved første blik et sørgmodigt og nedslående indtryk på ham. Belysningen svarede til dette indtryk – alt var gråt i gråt; det syntes hverken dag eller nat, men en blanding af begge, en skumring, hvori dog enhver genstand var kendelig. Han så til sine ledsagere. De var begge hos ham. Raven flagrede langsomt fremad, som om den ville vise ham vej. Den forekom ham dog endnu lidt forstemt af deres sidste disput, der lod til at have kedet den. Den lille guldfisk sad stille i sit glas. Han takkede den for god befordring og gav den atter plads ved sit bryst.

”Tilbage fra min verden, afsindige drømmer!” – tordnede nu en mægtig røst i hans øren, og på en stor stendysse, der lignede de nordiske kæmpehøje, så han en uhyre høj skikkelse sidde ved et stenbord, der hvilede på tre store kæmpestenene. Kæmpens snehvide skæg syntes fastgroet til stenen. På hovedet bar han en slags hue, der lignede murkronen på et klassisk gravmonument. Over skuldrene bar han en askegrå kåbe med store folder, men de syntes stive, som udhuggede af sten. Hans store ansigt var hvidt som marmor, og de dybe øjenhuler skjultes af to store, runde glar¹ og overskyggedes af en fremstående skærm, der kastede et grønligt skær over hans magre, hvide kinder. Hans venstre hånd hvilede på en stenbog, der var større end kæmpestensbordet, den lå på; i den højre, benradmagre kæmpehånd, der truende var udstrakt, holdt han en favnelang stengriffel, der havde form af et kongespir. – ”Tilbage, drømmer!” – gentog han – ”her kan ingen leve uden jeg. – Den, der rører ved mine sten, skal knuses!”.

Gudmund var bleven som gennemisnet ved synet af denne mægtige skikkelse, og den strenge, hårde røst havde bedøvet ham. Snart fattede han sig dog og lod sig ikke forbløffe. ”Bliv ikke vred, strenge, ærværdige herre!” – sagde han – ”mine drømme plejer ikke at skuffe mig, og uden dem var jeg aldrig kommen hid. Jeg skal ingen af eders stene tage med. Jeg rejser kun for at se mig lidt om i eders verden”.

”Rejs! Og forstyr mig ikke længer!” – brummede den gamle – ”men har du ikke læst hvert ord på mine stene i løbet af seks gange ti døgn, skal du blive her, som jeg, og stirre på den store stenbog til dommedag”. Med disse ord vendte den forstenede kæmpeskikkelse atter de store glasøjne ned mod stenbogen og syntes at bruge sit lange spir til en slags pegepind.

Gudmund stod et øjeblik som lynslagen af denne rædselsfulde dom, og så ingen mulighed for at undgå dens opfyldelse. – Han savnede sin tro, gamle ravn og så længselsfuldt efter den. Endelig fik han øje på den og indhentede den. Ravnens havde sat sig på en lang stav, der lå tværs over den næppe kendelige sti, og fra øverst til nederst var indridset med en slags skrifttegn og nogle underlige billeder. Gudmund tog denne stav op og betragtede den. Nogle af de indridsede tegn var ham ikke ubekendte: Det var temmelig tydelige oldnordiske runer, og billederne lignede de ægyptiske hieroglyffer. Staven fandt han særdeles skikket til vandringsstav. Han betragtede den nøjere og opdagede, at skriftet var afdelt i tresindstyve linier, hvoraf hver kun bestod af en tre til fire egentlige runer med en del af de små billeder i hieroglyfstil. Inden han begyndte sin vandring søgte han at udtyde

¹ Glas

den første linies indhold. Det var ham ikke muligt at stave sig til noget ord i noget ham bekendt sprog. Men nu fløj raven hen over hans hoved og viftede sagtelig med vingen over hans pande, og det var ligesom der pludselig faldt ham et slør fra øjnene. Han så atter på runeskriften med de små billeder, og det gik op for ham, at den ikke skulle læses på sædvanlig skolemaner, til siden, men indad, i dybden, så at sige, og at det egentlig slet ikke kunne kaldes at læse, men at skue; thi det var ingen række af stavelser, ord og sætninger, hvorigennem man her stykkevis skulle komme til en mening; men hver enkelt rune med sine billeder åbenbarede på én gang i sin dybdeskrift mere, end et helt biblioteks bøger tilsammen. Denne uhyre mangfoldighed samlede sig til en klar og overskuelig enhed ved det første ret gennemtrængende blik. Hvad han fik ud deraf, var et indblik i en hel menneskealders liv, med dets inderste rod og dets sammenknytning til det følgende, hvortil det selv var rod og spire. Da han således havde lært at tyde den første rune og de første billeder, gik det let med de andre, og da den hele første linie var læst eller skuet til ende, så han, den indeholdt et helt århundredes verdensliv og anviste ham, hvad han på sin første dagvandring havde at lægge mærke til.

Han tog nu staven trøstigt i hånd og begyndte denne dagvandring, eller rettere dæmringsvandring; thi der var hverken sol eller måne at se.

I førstningen syntes det ham møjsommeligt og uoverkommeligt at standse ved hver sten og læse de undertiden lange og temmelig indholdsløse indskrifter på sædvanlig måde; men snart lærte han også at læse disse indad, og da fandt han ofte det mest betydende indhold, hvor han før slet intet havde set; men han kunne nu tage lange skridt og læse over tusinde indskrifter med et eneste blik. Dog selv dette begyndte i høj grad at trætte ham; men nu gjorde guldfisken ved hans bryst en bevægelse, der gennemsitrede ham besynderligt, og han mærkede, at han ikke blot kunne se med øjnene, men tillige med hjertekulen. Hvad der før havde trættet ham, blev ham nu lige så let, som glædeligt og skønt. Det menneskeliv, han nu så, forenede sig for ham i store grupper og herlige billeder; hvad han før havde set som fjernt eller tåget og farveløst, var ham nu nært og klart og spillede i alle livets farver. Idet han gjorde denne opdagelse, var hele landet som forvandlet; det var ingen stor, øde kirkegård mere, men et herligt frugtbart og befolket land. Han gik nu jublende frem og gjorde bekendtskab med hvert menneske, han så. Snart mærkede han dog, at det var lutter ældre bekendtskaber, han fornyede; for han havde set dem alle og læst deres levnedsløb gennem hine underfulde billeder og runer på staven.

Muligheden i dette under var ham vel en gåde; men han var nu bleven hjemme i de største gåders land, og her var ingen tid at spille med at forundre sig. Den frygtelige oldings trussel ængstede ham nu ikke mere. Hvert bogstav, han havde set på de døde stene, var nu blevet ham til et levende menneske, og på den måde kunne han læse mange tusinde levende mindeskrifter på én dag.

Da han havde fuldendt sin første dagsvandring i dette dæmringsland, følte han sig ganske som hjemme. Hele landet forekom ham som hans studerestue, og dagen, som nok egentlig var største delen af en nat, var løbet fra ham som et øjeblik. Han vederkvægede sig ved en mundfuld brød af det uforgængelige, han havde i lommen, drak af en kilde, der, som en rigtig artesisk brønd¹, syntes ham at springe ud fra jordens midtpunkt, og sov, med hovedet mod en stor mindesten, under sin kappe. Den syntes ham ikke længer at have noget tyrkisk snit. Han havde aldrig nydt så uforstyrret en hvile.

Så snart han vågnede, fortsatte han fodvandringen på samme måde. I tresindstyve dage gennemgik han således det hele land og havde opdaget tresindstyve århundreders menneskeliv i sig. Hvad der allermest havde tildraget sig hans opmærksomhed, var et livsbillede, som han hver dag og i hvert århundredes menneskeliv med større eller mindre klarhed havde genset, under et tilsyneladende kredsløb af lignende begivenheder og omvæltninger, men dog altid anderledes og altid skønnere, om end det aldrig syntes helt at ville udtræde i virkeligheden. Det var billedet af den sovende Prinsesse Miranda, der undertiden bevægede sig, men næsten altid med et forvildet blik og som en søvngængerske. Han havde ligeledes set hendes store, herlige palads, som der i hvert århundrede byggedes på, men som bestandig sank og styrtede i grus, når det syntes herligst. Hver gang han så Mirandas billede, havde han i sin henrykkelse næsten glemt at gå videre, medens han dog bestandig grundede på, om hun, som han troede var en ung pige, i grunden var en sekstusindårig matrone. Endelig havde han dog beroliget sig over denne skrupel, idet han betænkte, at ligesom den guddommelige natur afspejler sig i hele menneskeslægten – og menneskenaturen, i dens højeste skønhed og herlighed, atter afbilder sig for os i den hele ydre natur og gennem alle tidsaldre – således måtte også billedet af den herligste og skønneste kvinde nødvendigvis afspejle sig i enhver tidsalders liv, hvori den højeste skønhed skulle være til stede for beskuelsen. At det således ikke var den elskedes nærværende personlighed

¹ En boret brønd, i hvilken vandet ved eget tryk drives op til jordoverfladen, jf. ODS

selv, han her havde set, men kun én ideens typus, hvortil hun i sit udødelige væsen henhørte, syntes ham ganske begribeligt, og han lod sig ikke forlede til derfra at hente nogen tvivl om virkeligheden i hendes personlige tilværelse i verden, eller om sandheden i hans eget livs besynderlige eventyrforhold til hende.

Den uendelige mængde mennesker fra de forskelligste tider, han nu daglig så og talte med, uden selv at mærke i hvilket sprog, vidste han også det havde en ganske anden løndomsfuld beskaffenhed med, end med andre mennesker. Som døde forekom de ham vel ingenlunde, og han følte intet uhyggeligt eller ængstende i deres nærhed – men deres skikkelser tilhørte skyggernes dæmringsland. Den sands, hvormed han trådte i levende forhold til deres liv og væsen, var hverken hans øjnes syn eller hans ørens høreelse, men den ved guldfisken udviklede sjette sans i hans hjertekule, som han meget vel kendte fra læren om magnetismen og til dels fra hvad der før var hændet med den lærde Svedenborg¹.

Uagtet han i de tresindstyve dage selv syntes at have gennemlevet lige så mange århundreder, var dog dagene forsvundet for ham som timer. Efter den sidste dags vandring stod han ved den bundløse sø, der adskiller verden fra det såkaldte tilblivelsens land eller de ufødte sjæles rige. Han følte en umådelig længsel efter også at se dette hemmelighedsfulde land. Han gav sig ingen tid til søvn eller hvile. Det var mørk nat her: Det var midnatshavet han stod ved; men uden at oppebie² nogen mulig lysning fra den kulsorte himmel, der her syntes at omhvælve ham, lod han straks sin lille guldfisk springe ud i det sorte, bundløse svælg, han kunne høre suse ved sine fødder. Han mærkede, at raven havde sat sig på hans skulder. Han styrtede sig ud i blinde og følte hvalen dukke op under ham. Han holdt sig fast så godt, han kunne, og red således ud i det uendelige dyb, uden at kunne se den hånd, hvormed han greb til sin svimlende pande.

10. Kapitel

Tilblivelsens land

Hvalen svømmede så stærkt, at søen undertiden skyllede over den, og Gudmund ville have tabt ligevægten og være sunket i afgrunden, hvis ikke

¹ Emanuel Swedenborg (1688-1772), svensk videnskabsmand, filosof, kristen mystiker og reformator. Oplevede åbenbaringer og påstod herefter, at han var udvalgt til at skrive en himmelsk doktrin og reformere kristendommen. *Swedenborgianisme* opstod på baggrund af hans filosofi

² afvente

ravnen altid, når han vaklede i sædet, havde gjort sig tung og sat sig på den af hans skuldre, som kom højest i vejret. På denne rejse var Gudmund tavs og alvorlig; han plagede ikke sin ravn med snaksom meddelelse eller spørgsmål. Han var opfyldt af den tankerigdom og de store, herlige billeder, han havde medbragt fra den gamle stenkonges rige.

Om det var blevet morgen eller ej, kunne Gudmund ikke mærke; han var kommen så langt ud på midnatshavet, at ingen solstråle kunne nå ham, og før øjeblikket fornam han intet til det nye, hemmelighedsfulde syn i hjertekulen. Endelig standsede hvalen og kastede sin rytter sagtelig op på landjorden.

Han faldt blødt, og jorden gyngede under ham. Han rejste sig og så sig om; men mørket var så tykt, at han ligesom kunne tage og føle på det. Han havde en slags fornemmelse af et fosters tilværelse i moderlivet. Det land, han havde betrådt, var også naturens store moderliv, hvori alle dens tilkommende børn slumrer. I første øjeblik følte Gudmund sig som levende begravet og måtte overvinde en uundgåelig gru; men da han havde vænnet sig noget til denne nætternes nat, mærkede han, det var sandhed, hvad han havde hørt de lærde påstå, at der intet fuldkomment mørke gives: Noget lys er der i ethvert mørke. Efterhånden kunne han se temmelig klart hen over landet, men det syntes ham at bestå af lutter lave enge, sumpe og dybe moser, hvori han ingen andre vækster så, end mos og små bregner, og ingen andre levende skabninger, end en slags små plantefrø, der bevægede sig og lignede fiskerogn og slimede kryb. Med stor deltagelse betragtede han dog enhver sådan skikkelse, hvori der syntes at røre sig et begyndende liv.

Nu hørte han en stemme, som hviskede: ”Se! Opdag det usynlige! – fornem det uskete – eller du kommer ikke levende gennem min verden!”. Den hviskende røst var ikke hård og barsk; den klang næsten kvindelig; men der lå et smerteligt udtryk af en streng nødvendighed deri. ”Se ret! Se klart!” – tilføjede den – ”eller tågen fra mit rige vil falde på din sjæl – og du vil aldrig mere skelne natten fra dagen!”.

Den hviskende stemme tav, og det forekom Gudmund, at der gik et stille, hviskende suk henover sumplandet gennem mosset og de viftende bregner. Han følte sig mægtig rystet. Døden havde han før set i øjnene; men vanvid forekom ham tusinde gange værre end den pinligste død. Han så ængstelig efter sin ravn; den flagrede urolig over hans hoved. Men nu følte han guldfisken røre sig i glasset ved hans bryst; dens bevægelse gennemsitrede hans inderste og gav ham atter det dobbelte syn, som han ikke på midnatshavet havde mærket noget til, og nu fik landet pludselig et helt

forandret udseende for ham. Der kom en lysning fra øst, som et begyndende morgenskær, og kastede en mild rosenglans hen over landet, der lå omkranset af fjerne blå bjerge. De lave enge var nu dejlige sletter med så fint et græstæppe som af dunet på gæslingen i ægget. Hvad han havde taget for sumpe og moser, var yndige dale med bække, søer og hemmelighedsfulde grotter. Mosset var en slags små, nydelige buske og bregnerne store, prægtige skove. Det var som en uendelig mængde perler og glimrende diamanter var udstrøet over græsset og mosbuskene. Det var dugdråber. De trillede som glaskugler hen over de fine blade eller hang ned fra de højere vækster i silkefine ormespindstråde og gyngede som vugger i luften. Gudmund betragtede disse dråber nøjere, og han så, at der i hver dråbe bevægede sig en utallig vrimmel af levende væsener. I enkelte af dem så han med gru, hvorledes disse, som en uendelig masse af uhyrer, bekrigede og opslugte hverandre, indtil der kun blev en eneste tilbage. Denne antog da skikkelse af et menneskehoved, og han kunne se, det var en af de ufødte menneskesjæle, der engang skulle gøre opsigt i verden, som tyran og erobrere, eller kun drive det til at henrettes som røver, morder og oprørshøvding. I andre dugdråber så han derimod små svømmende eller svævende punkter, der først lignede det fineste blomsterstøv, men hvori han snart så de nydeligste børnehoveder, der fløj omkring og kyssede hverandre i deres dråbeverden. Det vidste han var sjæle, der engang skulle glæde sig i verden ved et kærligt og fredeligt samliv.

Gudmund gik nu frem ad en smal sti, hvor hans ravn fløj forud, og han måtte vogte sig for ikke at røre ved noget blad, hvorpå måske mange tusinde sjæle kunne være skjult i de utallige blinkende dugperler. Han vogtede sig også for at nedrive dem, der gyngede ved hans side og over hans hoved i ormespindstrådene. Også disse undersøgte han nøje. Enhver af dem var en vugge, hvori en ufødt barnesjæl lå ene og drømte om sit kommende liv. På nogle af dem kunne han se af deres miner og bevægelser hvad de drømte. Nogle pustede de små kinder ud og drømte om storhed og magt, andre smilede listigt og greb efter skyerne udenfor eller efter de gyngende dråber med andre sjæle, der kom dem nærmest; men mange syntes at drømme så stille og lyksalige livsdrømme, at han havde møje med at løsrive sig fra de yndige skikkelser.

Han skred stadig rask fremad og kom til egne, hvor det luftede stærkt. Her nedrystedes mangfoldige af de små sjælevugger og trillede bort i græsset; men når han gav agt på dem, så han vel, hvorledes de små perler blev knust; men snart løb de sammen igen til nye dråber, og i dem alle var

der liv og bevægelse. I nogle så han børn, der legede med små kranse af blomsterstøv; men når han så på de drømmende børneansigter, syntes hver enkelt ham alle vegne kun at drømme om sig selv og sin egen tilkommende lyksalighed. Han så intet, der sammenknyttede disse fremtidens børn til nogen stor fælles ide eller bedrift. Dog herom skulle han snart komme til at forandre sin mening.

Hvor hastig Gudmund skred frem, kunne han ikke mærke, thi her gik solen ikke op. Det morgenskær, han så, kunne han kun se, når han lukkede sine øjne. Når han åbnede dem, var det bælgmørkt. Af og til bemærkede han dog selv en større lysning, end hint morgenskær, og det varede længe inden han så, hvor den kom fra. Endelig så han tydelig, at denne lysning, der nu fór hen over landet næsten ved hvert hundrede skridt, han gik frem, kom fra en slags ildkugler, der af og til rullede hen mod øst og kastede store, glimrende stråler til alle sider. Hver gang et sådant fænomen lod sig se, bevægede alle dråber sig, såvel på græstæppet som på alle de grønne blade, og de utallige børnesjæle udstrakte på én gang deres små hænder mod de prægtige syner. Mange af disse luftsyner, der således fór hen over landet, brast som raketter eller store, regnbuefarvede sæbebobler, og hver gang dette skete, faldt der mange perler ned fra bladene og knustes. De strålende luftsyner kom dog altid igen og altid prægtigere, snart som truende kometer, snart som stille, klare lysverdener og snart som guddommelige menneskeskikkelser, der med strålekroner om deres hoveder i prægtige sejrstog rullede i skyvogne hen over stjernehimlen. De kom næsten alle over midnattens hav og fra stenkongens stille land. Der havde Gudmund set flere af dem afbildede i de største mindesmærker om oldtidens liv, kunst og bestræbelser.

Ved de allerprægtigste af disse billeder syntes barnesjælene aldeles at glemme sig selv og deres egne drømme; det var som de ville sprænge deres dråbefængsler og flyve ud. På Gudmund havde disse syner en lignende virkning; det var ham undertiden, som han også var indespærret i en dråbe, og som den store, skønne verden, han stod midt i med himmelhvælvingen over sit hoved, i grunden også var en dråbevugge for hans fremadstræbende halvt drømmende sjæl. Denne følelse påtrængte sig ham især, da han blandt disse luftbilleder til sidst også her så Prinsesse Mirandas guddommelige skikkelse. Med en stråleglorie om det dejlige hoved, stod hun ligesom svævende på en sejrsvogn af morgenrødskyer, der droges af hvide svaner og ledsagedes af flyvende børn i de yndigste jublende stillinger.

Det fortryllende billede erindrede ham om hine oldtidens kunstværker, der fremstiller, som virkelig levende væsner, de største guddommelige

tankebilleder, ligesom mennesket selv er et sådant. Han havde altid tænkt sig dem oprindelig som levende højere naturer, der siden var blevet stående som billedstøtter eller malerier af uovertræffelig skønhed for det ydre øje, men var indskrumpede til såkaldte abstrakte ideer, uden liv og personlighed, i så mange tænkeres hjerner. Udtrykket i den dejliges åsyn ville han dog hellere sammenligne med de kristelige kunstneres ypperste fremstillinger af den hellige jomfrus renhed og højhed i hendes himmelfart.

”Ja hende – hende er det!” – udbrød han – ”også I skal have set hende, før I fødes, I kommende slægter! Den samme herlighed, som årtusinder har anet og skimtet, skal kommende årtusinders børn medbringe billedet af fra sjælenes skønneste drømme i deres vugger”.

Da dette syn var forsvundet, efter at det havde udbredt en pludselig morgenlysning over hele det stille, hemmelighedsfulde land, faldt der atter et tykt mørke over tilblivelsens dæmringsland. Dette mørke afløstes dog pludselig af et vildt og frygteligt flammelys, der syntes at opstige af en afgrund rundt om ham og spærrede vejen såvel tilbage som frem. Gudmund stod ved grænsen til det tredje hemmelighedsfulde land, han skulle gennemvandre. Til det gik der ingen vej over jord eller hav, men kun gennem ilden eller luften.

11. Kapitel

Lyksalighedslandet

Et dybt og bredt flammende svælg adskiller lyksalighedslandet, hvori Paradishaven ligger, fra hele den øvrige verden. Den, der skal komme over ildsvælg, må kunne svømme gennem luestrømmen eller bæres derover på vinger, som er større og mægtigere end ørnens eller kondorens, og som ikke kan fortæres af ildsvælgets flammer, der spiller højere end de højeste tårne og leger med himmelens skyer.

Ved denne ildstrøm stod nu Gudmund. Den blussende flod havde, som en forgrenet lavastrøm, indesluttet ham på alle sider. De glødende metalstrømme løb sammen – de udvidede sig til et hav – og han var nær ved at fortvivle om sin redning. Da faldt hans blik på den gamle ravn, af hvis muntre, kraftige øjne der ligesom fløj gnister.

”Hjælp mig nu, min tro Eliasravn!” – udbrød Gudmund med friskt og frejdigt mod – ”har du den magt, jeg tiltror dig, så kan du løfte mig så højt, som de himmelske ildgangere fordem løftede den profet, du bespiste ved

bækken i hans nød!” – Næppe havde han udtalt disse ord, før ravnens vinger udbredte sig som store sejl i luften; dens hele skikkelse udvidede sig, og de høje fjer mellem dens vinger dannede et telt, hvorover der vajede et græsgrønt flag fra et langbladet indisk rør, som den store fugl holdt i næbbet. Gudmund steg ind i fjerteltet med sin billedstav i den ene hånd og glasset ved sit bryst, hvori den lille guldfisk spillede fornøjet. Han greb det grønne rørflag med begejstring, og svingede det med dristigt håb om også lykkelig at fuldende denne hans allerfarligste rejse. De uhyre fuglevinger under ham satte sig nu i bevægelse og hævede ham snart så højt op over skyerne, at ingen gnist fra flammehavet kunne nå ham.

Han glædede sig højligt over denne flugt. Fra den svimlende højde så han ned gennem teltet, og jorden lå under ham som en dejlig svømmende luftø. Men kun et øjeblik kunne han glæde sig over dette syn. Jo højere han steg, jo besværligere blev det ham at drage ånde. Blodet syntes at ville springe ud af alle porer i hans legeme, og han gennemrystedes af en isnende kulde. ”Jeg dør – jeg forgår!” – råbte han og svimlede – ”flyv lavere, kære fugl! Jeg forgår”. – Næppe kunne han fremsige disse ord; bevidstheden var nær ved at forlade ham. Den store fugl lod sine vinger straks synke og dalede så dybt ned over flammesvælget, at den varme, det udbredte, atter oplivede den halvdøde luftsejler; men gnisterne berørte nu de store sejlvinger – og med et skrig styrtede den mægtige fugl ned mod luehavet.

”Hjælp os nu, min tro Jonashval!” – råbte Gudmund – ”så sandt, som du kærligt bar din profet til land i dine indvolde!”.

Næppe var dette ord udsagt, før guldfisken var sprungen ud af glasset ved hans bryst, og han følte sig båret på de flammende bølger ligesom af en levende Noahs Ark, der kunne svømme på flammehavet, lig hint frelsens skib på syndflodens strømme. Han så de store, luende bølger under sig; han hørte dem bruse og hvisle; men ingen af dem skyllede over til ham eller kom ham nær. Runestaven holdt han uskadet i sin hånd, og raven sad på hans skulder i sin sædvanlige skikkelse, men noget nedslagen og med forbrændte vinger. ”Min stakkels kære ravn!” – udbrød Gudmund bekymret og klappede den – ”for min skyld har du brændt dine vinger. – Tak, tak, min tro hval!” – vedblev han og klappede sit levende skib – ”uden dig kunne dog ingen her hjælpe os”.

Det bragede og knitrede nu omkring ham, som når et umådeligt bål falder sammen og vil slukkes. Han var kommen over ildsvælget, og det dejligste land, noget menneske kunne tænke sig, lå udstrakt for ham med søer og skove, med floder og herlige bjerge. Men skovene var her uhyre

blomster; søerne og floderne syntes flydende regnbuer, og bjergene lignede morgenrødens gyldne skyer. Uden at han ret vidste hvorledes, stod Gudmund nu i det land, han vel ofte i sin barndom havde drømt om, men siden undertiden havde glemt. Det var dog aldrig ganske udslettet af hans sind, og, med al sin lærdom, havde han aldrig tvivlet på, at det jo virkelig var til i verden. Nu så han det. Han var kommen til lyksalighedens tabte land, til hint herligheds rige på Jorden, hvor paradismuren endnu kan ses, og hvor keruben endnu bevogter porten til Paradiset.

Den lykkelige Gudmund stod som fortryllet af al den herlighed, han så, og som dog kun var en afglans af Jordens oprindelige herlighed, der skjultes bag paradismuren. I sin glæde havde han ikke bemærket, hvorledes hans guldfisk atter havde indtaget sin gamle plads ved hans bryst i det velbevarede glas. Ravnens straks badet sine forbrændte vinger i en af de floder, der har deres udspring i Paradiset. Den flagrede nu atter fornøjet frem ad en yndig grønning, hvorpå der intet fodspor fandtes, ligesom for at vise ham vej, og der var ingen brændt skade at se på dens glinsende vinger.

Inden Gudmund kunne drage videre, følte han nu dog trang til nogen hvile og forfriskning. Det uforgængelige brød i hans lomme kunne vel tilfredsstille hans hunger til enhver tid; men det var noget tørt. De dejlige frugter, han nu så rundt omkring sig, syntes ham også alt for liflige til ligegyldig at gå dem forbi. Inden han rørte ved nogen frugt, så han dog først med et opmærksomt spørgende blik til ravnens. Den gav en lyd fra sig som den lo og løftede lidt på begge vinger, ligesom et menneske, der trækker på skuldrene, og i dens blik var der noget af den slags spot, der ikke sårer gode venner. Gudmund mærkede, at der vel ingen fare eller forbrydelse var ved at tilfredsstille den lyst, der var påkommet ham; men han undså sig dog nu ved at standse, så nær ved sit vigtige mål, og nu at tænke på hvile og forfriskning, da han jo var på den lige vej til Paradiset. Han fulgte derfor ravnens med raske skridt op ad grønningen, som den fornøjet flagrede hen over. Det gik bestandig højere opad; men timerne var øjeblikke, og det blev aften, da han nåede toppen af et højt bjerg. Her var det først, han på denne dagvandring skulle hvile, og herfra ville han, når solen næste morgen stod op – hvis han ellers var værdig til det – kunne øjne paradismuren, som en prægtig strålende skymasse i det fjerne.

Vandringen i dette land var overordentlig let. Træthed og udmattelse havde han hele dagen intet mærket til. Det var som fødderne havde vinger. Jo stejlere vejen blev, jo friere drog han ånde; hver luftning han indåndede

syntes så styrkende, at kræfterne ved enhver anstrengelse voksede og han til sidst ligesom bares af luften.

Han kastede sig nu i det høje græs og glædede sig til den udsigt, der selv ikke ganske kunne skjules af natten. Det tørre brød smagte ham ypperligt, og på bjerget havde han fundet saftige bær. Han havde aldrig hvilet så behageligt under noget tag, som her under stjernehimlen på det høje bjerg. Da solen stod op, vakte raven ham, og han svang sig som en fugl fra sit græsleje for at se paradismuren. Om den havde han drømt hele natten og om den skønne Miranda, hvis billede i den strålende skyvogn havde været det allerskønneste, han havde set i sine dage.

Da han nu her ved solens opgang så hen over dette herlighedens land og øjnede den tilsyneladende skymasse mod øst, som han vidste var paradismuren, glædede det ham usigeligt; men han blev dog besynderlig vemodig stemt i al sin glæde. Han følte nu først ret, at hvor dejlig også Jorden endnu var, især her i afglansen af dens oprindelige herlighed, kunne og skulle dog ingen menneskesjæl føle sig fuldkommen lykkelig, så længe der stod en uoverstigelig mur mellem ham og det uskyldighedens salige rige, hvorfra han med den hele menneskeslægt var udstødt. Medens denne vemodige tanke fremkaldte tårer i hans øjne, faldt hans blik på den tro ravn, der havde sat sig lige over for ham og så ham ind i øjnene.

”Du ser på mig, som du ville give mig et frejdigere sind,” – sagde han. – ”Den dag, mener du vel, vil også komme, da jeg kan flyve over muren hist henne på din ryg – eller med vinger, som er større end dine og som ikke kan svides af nogen flamme; men før den dag kommer, skal jeg med alle mennesker have gennemløjet lig-verdenens beske hav. Der kan jeg ikke medtage min billedstav – der kan jeg heller ikke skimte nogen levende sjæl i sin vugge”. Raven hang et øjeblik med hovedet; men nu slog guldfisken stærkt i glasset ved hans bryst.

”Min tro Jonashval!” – udbrød Gudmund – ”vil du også trøste mig? – Ja vel! Jeg mærker nok, du har et liv i dig, som er mægtigere end noget andet i verden. Har du båret mig over vandhavet og ildhavet – så kan du vel også bære mig en gang over lighavet”.

Han følte sig nu igen trøstet til mode og begyndte sin nye dagvandring. Den var dobbelt så lang som den forrige, men gik desuagtet dobbelt så let, og således gik det ham hver dag, til han havde lagt tresindstyve dages bestandig fordoblede vej tilbage. Da stod han ved paradismuren og så dens uoverstigelige højde; den nåede højt over de lette svanevingeskyer; men himlen over den var mere blå end nogetsteds på Jorden, og den luft, der

nedstrømmede, var så vederkvægende og balsamisk, som han aldrig noget sted på Jorden havde indåndet den. Han så den gren af Livets Træ som hang ud over muren, og det eneste dejlige æble, som hang på den. Han så den store, lukkede fjeldport; men keruben, der vogtede den, så han ikke. Han bemærkede nu, at der glimtede bestandig en lysning forbi det paradisiske æble, ligesom af en uafbrudt forbifarende lynstråle. Det var flammesværdet i den usynlige kerubs hånd.

Nu erindrede Gudmund betingelsen, uden hvilken han ikke kunne se den hellige paradisyogter. For at kunne se keruben, måtte han aldrig med bevidsthed have sagt nogen usandhed og aldrig have ladet nogen dag gå forbi uden at have tænkt på sin skaber. Han var sig vel ikke bevidst at have sagt nogen usandhed; men han måtte tilstå for sig selv, at den første dag og nat, han havde tilbragt i dette herlighedens forunderlige land, havde han glemt at tænke på sin skaber og takke ham for den store lykke, der hidtil havde fulgt ham. Hint døgn havde han ligesom været beruset af glæde, og hans sind og tanker havde udelukkende været henvendt til billedet af den skønne Miranda, således som han havde set hendes forklarede skikkelse sejrende fare hen over tilblivelsens land og begejstre selv de ufødte menneskers sjæle. Da han nu ikke kunne se keruben, men kun lynglimtene fra hans flammesværd, slog bevidstheden ham om hans gudsforglemmelse selv i hans begejstring og lykke. Nu forstod han først afguderiet i dets højere åndelige skikkelse, og han følte sig dybt ydmyget ved den selvtilståelse, at det næsten var med en udelukkende afguderisk tilbedelse, han havde tænkt på den skønne Miranda, fra det første øjeblik, han havde set hende, slumrende på fyrsteborgen, og ligesom blandet sit hele væsen med hendes, da deres blikke mødtes i det lille spejl.

At kerubens flammesværd dog ikke knuste ham, gav ham endnu håb om, at hans bøn om det paradisiske æble kunne opfyldes. Bønnen kom nu kun stammende fra hans læber og afbrødes af et hult tordenbulder, hvorved han vaklede. Han sank på sine knæ og vedblev sin afbrudte bøn om det klenodie, der ene kunne opfylde hans længsel og bringe lykke til de mennesker, han havde kærest i verden. Et nyt, langt tordenbrag påfulgte; men han lod ikke af at bede. Han bad ikke for sig selv, men for Miranda; men tordenbragene vedblev og lynglimtene gnistrede nærmere over hans hoved. Han samlede al sin kraft; han faldt på sit ansigt og bad endnu. Han bad ikke for Mirandas liv og lykke alene, således som hendes guddommelige natur nu levede i denne verden, men som hun atter og atter ville åbenbare sig og leve evindeligt. Han bad ikke for sit fædreland alene, men for den hele verden.

Han bad ikke for denne slægt alene, men for dens efterkommeres efterkommere i de sildigste tider. ”Knus mig med dit flammesværd lyn, du mægtige!” – vedblev han – ”men lad mig kun ikke have levet forgæves! Lad den livets kerne, jeg søgte, opvokse på min grav og bringe fred og frihed til kommende slægter! Hør mig, hør mig i den levende forbarmers navn!”.

Pludselig ophørte nu tordenbragene – de blinkende lyn standsede, Gudmund rejste sig op og så, at paradisæblet løsnedes fra grenen. Det så ud som det svævede i luften. Det kløvedes af et blink i tvende lige halvdele. Alle de modne kerner faldt ud, på en eneste nær, og denne lille kerne bevægede sig i luften hen imod ham, ligesom den blev båret mellem usynlige fingre; men begge æblets halvdele var faldne til jorden og øjeblikkelig opløste. Gudmund hørte nu en streng, alvorlig, men dog kærlig og ubeskrivelig herlig røst, som sagde:

”Når han kommer, som kan se mig i et fjernt århundredes morgen, så skal frugten fra Livets Træ ej, som nu, falde rådnet til jorden. Din lykke blev dog stor, du, hvis drømme blev til liv og sandhed! Tag frugtens ædleste kerne! Nedlæg den i det land, du elsker højest! Et herligt træ kan fremspire deraf – det har før stået grønt i århundreder – det kan aldrig bære fuldmoden frugt, hvor et syndigt menneske ånder; men når det har et blad til hver mand og en blomst til hver kvinde i det land, hvor det kendes og elskes – så skal grundstenen findes til det synkende slot – så skal et nyt århundredes Miranda drage med sejr til sin fuldendte bolig!”.

Da disse ord var udsagte, rullede der et langt, højtideligt tordenbrag hen over Gudmunds hoved. En mørk sky nedsænkede sig og skjulte pludselig paradismuren tilligemed grenen fra Livstræet for hans øjne. Han tumlede tilbage og stirrede med usikkert blik hen for sig.

Ravnen havde imidlertid forgæves forsøgt at svinge sig op over paradismuren; den tumlede nu ned og satte sig i dette øjeblik på hans skulder. Den betragtede med synlig glæde den lille rosenrøde kerne i hans hånd med sit skarpe blik. Gudmund så sig atter frejdigt om. Med inderlig glæde forvarede han sin dyrebare skat; men med et suk så han endnu engang tilbage mod den skyindhyllede paradismur. Han bøjede sig dybt for den store usynlige, der dog havde givet ham så kosteligt et klenodie, og med langsomme skridt gik han tilbage i den retning, som raven, der flagrede forud, betegnede ham. Efter en kort, men stille vandring førte den ham til en flod. Det var en af de floder, der har deres udspring i Paradiset; den løber med en rivende, purpurfarvet strøm helt igennem det lukkede land. Ingen kan komme op ad denne flod; men kun bort fra Paradiset og det

lyksalighedens land, hvori det ligger, kan denne mægtige strøm føre dødelige mennesker.

Her lod Gudmund sin guldfisk springe ud i de røde bølger; men den forvandlede sig ikke til hval – den tumlede sig, som forvildet af glæde, og svømmede ivrigt op mod strømmen, som om den ville søge dens paradisiske udspring. Men strømmen hvirvlede voldsomt den lille fisk tilbage og drev den med sig. Gudmund havde længe stirret efter den forgæves. At han måtte ned ad denne flod, var ham klart. – Ravnen fløj alt forud og var også nær ved at komme ham af syne. Nu så han en stor, omstyrtet palmestamme, som kom rullende ned ad floden og berørte bredden; han klyngede sig til den og tog plads mellem dens store, grønne blade. Således sejlede han nu med rivende fart ud af lyksalighedslandet. Snart hørte han det brage, knitre og syde, som når vand og ild mødes i store masser. Floden, han sejlede på, gennemskar den store flammestrøm. Han var ude af lyksalighedslandet, men følte sig nu dog ligesom hjemligere til mode. Så herligt et land var der vel ikke til på Jorden; men det var dog øde og tomt i al dets herlighed. Intet menneskeligt åsyn havde han der mødt. Intet levende dyr havde han set glæde sig på de yndige blomstermarker. Ingen fugl havde han hørt synges i den stille, balsamiske luft.

Gudmund hørte nu kun flodens brusen. Den bortrev ham på palmestammen gennem hele det lukkede land. Han så skove og bjerge ligesom flyve sig forbi på begge sider. Han glædede sig ved den hastige fart, skønt den førte ham længer og længer bort fra lyksalighedslandet. Han længtes efter færdsel og larm af det rastløse menneskeliv; han længtes efter fuglesang og synet af glade dyr på mark og i skov – han længtes dog allermest efter sit fædreland og gensynet af den skønne Miranda.

Rejsen på denne flod gik ikke mindre hurtigt end der, hvor jorden var rullet bort for ham under æslets fødder. Han så ikke, hvor han kom hen og kendte ingen genstand, før han følte sig opkastet med palmestammen ved foden af et stejlt fjeld. Her styrtede den purpurrøde flod sig ud i havet; men Gudmund lå uskadt ved det stejle fjeld og genkendte bjergporten til det lukkede land. Her lå det tro bileamsæsel endnu knælende ved porten og ventede ham. Det rejste sig og syntes at indbyde ham til atter at tage plads på dets ryg, medens det vendte sig om for at gå tilbage gennem porthvælvingen, der atter havde åbnet sig for de rejsende. Ravnen sad på æslets hoved. Den lille guldfisk havde fulgt sin herre og var sprungen i sit glas. Gudmund forvarede det ved sit bryst, satte sig på sit kære, gamle æsel og red ud af porten fra det lukkede land. Da han var kommen helt igennem hvælvingen,

hørte han et stort bulder bag ved sig. Han så sig tilbage – der var ingen åbning mere at se. Bjergporten var et fast sammengroet fjeld mellem de to bjergsøjler.

12. Kapitel

Hvad der hændtes Gudmund på hjemrejsen

Uden at standse længere end nødvendigt på noget sted, ville Gudmund nu gerne tilbage til sit fædreland; men han måtte overlade rådigheden over vej og gang til sin gamle tro bærer og vejviser, der nu ikke lod til at have så megen hast som på udrejsen. Æslet løb vel munter og rask, men på naturlig måde, og lagde kun så lang en vej tilbage, som det selv fandt hensigtsmæssigt.

Rejsen gik atter over bjergkæden med de store urskove og til den ørken, som lå nærmest ved det lukkede land og lyksalighedslandet. På den første oase, Gudmund kom til i denne ørken, traf han et lille nomadisk familiefolk, som den dag havde opslået deres telte her. Det var det samme venlige hyrdefolk, som han på sin udrejse havde truffet på et andet sted. De kendte ham straks igen. De hilste ham venligt og tilbød ham forfriskninger. Deres sprog forstod han vel ikke; men deres blik og miner viste tydeligt deres velvilje. Han lagde især mærke til en overmåde yndig ung pige, der som et halvt barn på udrejsen havde nikket til ham fra en teltdør; han syntes, den unge pige så endnu mildere til ham end den gang, og en let rødme fór over hendes kinder. Hun var vokset i en ubegribelig grad. I hendes sorte øjne spillede en tilbagetrængt ild. Han hvilede med glæde blandt disse ørkenens frie børn, som de kaldte sig. Han tog også på sin vis del i deres aftenandagt under den frie, åbne himmel. Stammens ældste familiefader, hin unge piges bedstefader, syntes både at være deres fyrste og ypperstepræst, og de lod ikke til at kende nogen anden lov end hans ønsker og faderlige vink. Den måde, hvorpå de bøjede sig for den nedgående sol, antydede, at de i solen så et billede på deres Gud. Uden at forarges over deres gudstjeneste, priste Gudmund dette fredelige hyrdefolks lykke og ville gerne have dvælet længer blandt dem; men da der nu blev rejst en slags alter og høvdingen nikkede ad hin unge, smukke pige, medens han lagde sin hånd på Gudmunds hoved, satte æslet sig hastig i bevægelse, og Gudmund sprang af sted for at hente det tilbage; men det var blevet stædigt. Han følte første gang sin afhængighed af det gamle æsel, som nu dog syntes ham temmelig egensindigt. Det forekom

ham et øjeblik, at han dog var dets herre, og at det burde lyste ham. Men ligesom han med et hårdt ord ville revse det, savnede han forskrækket begge sine andre vigtige ledsagere. Han bad æslet kun at tøve et øjeblik og løb tilbage. Han fandt sit guldfiskeglas i hænderne på nogle små børn, som han selv havde tilladt at se på den lille fisk, og som nu ikke ville slippe det nydelige legetøj. Den gamle nomadefyrste havde forelsket sig i hans ravn og ville beholde den, men betegnede nu Gudmund, at han til erstatning ville give ham sin dejlige datterdatter til hustru og udnævne ham til sin medregent og efterfølger i regeringen over hans lille lykkelige folk. Det lykkedes dog Gudmund at få begge de kære dyr tilbage. Nomadefyrsten var noget vred; den unge pige og børnene græd; hyrderne flokkedes med betænkelige miner; men Gudmund skyndte sig at indhente æslet og lod det nu løbe så hastigt, det ville.

Silde om aftenen nåede han en karavanelejr på en slette, hvor flere karavaneveje til de store handelsriger stødte sammen. Denne karavane bestod af handelsmænd fra de forskellige lande og af alle mulige religioner; men uden hensyn dertil havde de dannet en slags rejsende fristat, og de talte med stolthed om deres frihed og lykke. De drog til det såkaldte "store pengeland", som de ikke noksom kunne lovprise. På panderne af deres kameler hang der store tavler, hvorpå deres rejselove var opskrevne. Gudmund hørte, at disse love, som de havde svoret at hævde med liv og blod, hver tredie dag blev forandrede efter fleste stemmer. Blandt de "rejsende borgere", som de kaldte sig, bemærkede han en mager, udlevet olding, som ikke deltog i den livlige samtale, men sad mørk og stille i en teltekrog, Gudmund nærmede sig til ham og spurgte, hvi han var så sørgmodig. Den gamle gav ham et hemmeligt tegn og listede sig tavs til side med ham. "Hjælp mig herfra, hvis du er et kristent menneske!" – hviskede han – "det gælder mit liv". Han sønderrev fortvivlet sin kjortel og betroede Gudmund, at han var ejer af de fleste kameler i karavanen og største delen af de rigdomme, de bar. Han havde sluttet sig til denne rejsende fristat for sin sikkerheds skyld, og været så tåbelig at aflægge Rejse-Fristats-Eden. Men denne morgen var det ved stemmeflerhed fastsat som lov, at der skulle være fællesskab i gods og nydelse, og man skulle skiftes til at ride, uden personsanseelse. Deraf fulgte, at han kun beholdt en liden del af sin store rigdom og næste dag skulle gå til fods gennem ørkenen, medens mange af de unge, der hidtil havde gået, nu skulle ride på hans kameler. Han havde modsat sig denne lov og var anklaget, som en skammelig forræder mod rejsefriheden.

Gudmund havde stor medynk med den fortvivlede olding. Han lod ham straks bestige æslet og gik selv ved hans side, medens han skyndte sig bort med ham fra karavanelejren, hvor der imidlertid holdtes råd om den gamles liv, og var opstået trætte om delingen af hans gods. Næppe havde Gudmund dog bragt den ulykkelige olding i sikkerhed, før han så, hvorledes hans tro æsel atter blev stædigt og kastede sin nye rytter i sandet. Den heftige gamle havde nemlig lagt et bidsel på det med snoren i sit bælte og ville tvinge det til at følge den vej, han ville fremad og som han påstod var den eneste rette vej til ”det store, salige pengeland”. Så snart han nu af Gudmund hørte, at æslet havde sin frihed og selv skulle råde for vej og gang, blev den gamle som rasende: Han sprang af æslet og sparkede til det; han slog efter Gudmund med knyttet hånd og kaldte ham det allergaleste dårekistelem¹ i den vide verden; han løb endelig bort med hånskrig og forbandelser både over ”den rejsende fristat” og ”galningen med det frie æsel” og den hele ”frie, gale verden”. Gudmund så bekymret efter ham, steg atter op på sit gamle, tro dyr og fortsatte sin rejse alene.

Det gik nu rask frem i mange dage i den retning, æslet selv valgte. Hver gang natten faldt på, var man altid på et sted, hvor der kunne overnattes. Som oftest var det kun i en åben gedesti på marken eller ved et hult træ i skoven. Undertiden standsede man dog også ved et almindeligt herberg eller ved en fattig hytte; men hvor der standsedes og der var mennesker til stede, blev Gudmund gerne modtagen med overordentlig velvilje, og der blev sørget både for hans og æslets pleje, uden at man ville modtage anden erstatning end hans velsignelse. Andet havde han heller ikke, på sine tre kære dyr nær, samt æblekernen, den gamle runestav og det lille tørre brød.

En dag kom den eventyrlige rejsende til et land, hvortil grænsen var betegnet med det ham velbekendte flag, der bar regnbuens tre hovedfarver². Gudmund blev højlig glad, da han så det. Han mente nu at være kommen til et rige, hvor Mirandas høje moder var kendt og elsket. Ved en stor bom, der var malet med de samme tre farver, blev han standset af en krigersk vagt i meget smagfulde uniformer af de samme farver. Vagtens høvding var en smuk ung og livlig mand i den sirligste dragt, der dog duftede lidt for stærkt af lugtende vande. Han hilste den rejsende med største høflighed, dog med et tilbagetrængt smil over hans gamle æsel og hans besynderlige, lidet pyntelige dragt. Han forsikrede Gudmund, at han, som enhver fremmed, var særdeles velkommen og med fuldkommen frihed kunne drage gennem landet og

¹ Forrykt person

² Rød, gul og blå. De øvrige farver i regnbuen er orange, grøn, turkis, indigo og violet

medføre alt, hvad han ville; kun måtte han anskaffe sig et anstændigere ridedyr og en smagfuldere dragt; for i den fristat, der med føje og stolthed nu kaldte sig den æstetiske, kunne kun intet tåles, der stred mod den sunde forstand og den gode smag. Mod æslets indførelse måtte han derfor især protestere. Man så tydeligt, det hørte til en tid og et dannelsesstrin, man var langt ude over; men at holde skridt med tiden og være i spidsen for dens udvikling, var netop den første store lov i hans frie, lykkelige fædreland.

Da Gudmund umulig kunne opfylde betingelsen for at komme ind i dette lykkelige land, og det forhånede æsel også allerede havde vendt halen mod bommen og den pyntelige vagthøvding, hilsede han høflig og lod æslet fremdeles råde for vejen. Ravnens fløj som sædvanlig forud og kom kun tilbage af og til, for at hvile på sin herres skulder.

Nu gik rejsen fort i mange dage og uger, og det blev stedse koldere, jo længer han kom frem. Endelig standsede han ved grænsen til et land, hvor den strengeste vinter syntes at have hjemme. Her så han vel ikke fanen med de tre regnbuefarver; derimod så han samme farver, både den røde, den blå og den gule, i de fleste ansigter. Grunden til dette særsyn, der ved første øjekast glædede ham, som et lykkeligt tegn, så han straks var den strenghed, hvormed man her holdt over "magtens frihed", som det kaldtes. Det var nemlig "Magtfrihedens Land", hvortil han var kommen. Det første, han så, var udøvelsen af de frie og stærkeste kræfters ret med et par store, knyttede næver i et bredt, fyldigt ansigt, der syntes at tilhøre en meget stærk og fornem herre; men den, der afstraffede ham, syntes meget stærkere og fornemmere. Den således afstraffede herre så han straks efter på samme måde forsyne en hel del andre ansigter med de tre regnbuens farver. Det var denne herres undergivne, mod hvem han havde ret til ligeledes at hævde magtens frihed. Uagtet Gudmund her fandt de ham så kære farver, så at sige, i levende flag og skjoldmærker, i de stærke og, som man forsikrede, meget lykkelige indvåneres åsyn, følte han dog en besynderlig ulyst til at rejse over grænsen, og æslet føjede ham i at gå den forbi.

Efter nogle ugers fortsat rejse i en anden retning, standsede æslet ved et sund, hvorover de blev satte på en færge. Den stille færgemand bar en bredskygget hat og holdt bestandig begge hænder i sine sidelommer. Han nikkede venlig både til Gudmund og hans æsel og forlangte ingen betaling for overfarten. På landingsbroen stod der et højt banner oprejst, og Gudmund så også her sine tre kære farver, de glinsede i banneret over en drage, med svømmehud og leopardklør, der holdt en stor pengepung i sine mægtige klør. Her blev han modtagen af en overordentlig tyk mand, med ben som

bjælker og et ansigt som den runde fuldmåne. Han var klædt som en formuende borgermand. Han målte den rejsende med et ligegyldigt, storagtigt blik. ”Vej ham!” – sagde han til en underbetjent, medens han pegede på et stillads med en stor vægt, der stod ved toldboden. Gudmund kunne ikke blive klog på, hvad man ville veje ham for og spurgte, om her ikke var et frit land, hvor enhver kunne rejse uden at fortolde sin person.

”De kan frit rejse hvorhen De vil her i landet” – svarede den tykke, anselige mand. – ”Al told har vi også ophævet, og der gives nu intet friere land i verden, end det store pengeland. Kun praktkere tåler vi her ikke” – tilføjede han. – ”Den fremmede har kun at stige op på denne vægt, med et lod i sin hånd, der svarer i tyngde til værdien af hans bevislige formue, beregnet til prøvet guld af atten karat – kan han dermed opveje den ringest antagne modvægt på statens og frihedens vægtskål – så har han virkeligt menneskeværd og skal være velkommen; for her er menneskeværdighedens frieste land. Men den, der ikke holder et frit menneskes vægt, må jeg anmode om, øjeblikkelig at vende tilbage, hvor han kom fra, eller hvor han er tilværelsesberettiget”.

Uden at oppebie Gudmunds svar, vendte den tykke mand ham ryggen. Gudmund kastede et blik på det blylod, han med krop og sjæl og sin formues guldvægt skulle opveje, for her at gælde for et frit menneske, og da han ikke ejede en skilling, opgav han naturligvis forsøget. Æslet havde også allerede vendt halen til vægten, for at vende tilbage til færgen. Men nu hørtes der et forfærdeligt skrig, og der styrtede en brølende menneskeklynge frem med råbet: ”Ned med vægt-regimentet! Vor store protektor leve!”.

Menneskestrømmen var så stærk og voldsom, at Gudmund med samt hans æsel blev bortreven af den. Ingen lagde mere mærke til ham, og han måtte følge den stedse voksende folkestrøm til en stor by – det var landets hovedstad. Her var oprøret på sit højeste. Den forrige regering var omstyrtet, og den rigeste mand i verden var valgt til det store pengelands protektor. Oprøret havde sejret. Den nye protektor bares i et sejrstog gennem alle stadens gader. Gudmund mødte ham og måtte hastig stige af sit æsel for at vise ham ærbødighed, hvis han ikke ville sønderrives af det begejstrede folk. Han fandt sig i nødvendigheden, men blev højlig forbavset, da han i det store pengelands protektor og den rigeste mand i verden genkendte sin ældste broder, Mads Kræmmer.

Rigdomsrubins lykkeridder kendte straks Gudmund og befalede ham at slutte sig til hans følge. Så snart toget var endt, og protektorens korte tale: ”Lykke og rigdom for alle!” var besvaret med tusinde tordensalver af folkets

begeistrede hyldingsråb, begav den i sin rige dragt ligesom forgyldte Mads Kræmmer sig til sine indre gemakker i det forrige regeringsslot og lod straks den ringe æselrytter kalde til sig. Han omfavnede Gudmund og lo med stor tilfredshed.

”Ser du nu, du penneslikker!”¹ – sagde han og brystede sig – ”mig blev der dog noget af; men jeg husker nok, det var dig, som styrede så godt mod fyrtårnsklippen, at vi fik lykken ombord. Derfor vil jeg nu også lønne dig. Hvad Rasmus engang lovede alle os brødre, når han blev kejser, vil jeg nu holde mod dig. De andre har jeg alt sat i god vej. Du er min visdomsminister, Gudmund! – knæl og kys min hånd! Dog nej – jeg er ikke blevet hoffærdig² – og jeg ser nok, du må være en holden mand på din måde. Hvor lurvet³ du ser ud, har du dog sagtens ågret⁴ med din rubin og må vel nu være en hovedrig mand i visdommens rige”.

Gudmund trak på skuldrene og undgik svaret, medens han spurgte sin forgyldte broder om, hvorledes han var kommen til så stor en hæder og herlighed.

”Det skal jeg betro dig, som min visdomsminister, i fortrolighed” – svarede Mads og fortalte ham nu, hvorledes han med sin betydelige rigdom havde forladt fædrelandet umiddelbart efter det første oprør, hvori begge hans andre brødre havde indviklet ham. Han havde siden gjort store rejser og alle vegne forøget sine rigdomme. Han havde, som en honnet⁵ broder, forstrakt sine brødre med store summer, til han havde bragt dem ordentlig i vej, mod at de skulle betale ham det igen i hvad slags mønt, han forlangte det. Endelig havde han sat sin største plan i værk; han havde sikret, hvad han ikke ville vove, i forskellige lande, og var for nogen tid siden landet her med betydelige rigdomme. Da han lod sig veje med vægten af sin formues værdi, beregnet til atten karats guld, og man ikke blev færdig med det på otte dage, var han straks her den største mand i verden og havde vundet alles højagtelse og beundring. Ved straks at sprede størstedelen af de summer, han havde medbragt, ud blandt den store, forarmede hob, behøvede han ikke mange dage til at vinde så stort et parti, som behøvedes. Hvad det havde kostet, skulle snart komme hundredfold tilbage. Han havde lovet dem alle rigdom og en rigtig indbringende frihed, ved billig fordeling af de riges urimelig store ejendomme i dette land. Derved håbede han dog selv at

¹ *Betegnelse for en person, der på slidsom måde bruger (lever af) sin pen (en skriver, kontorist, tarvelig skribent...), jf. ODS*

² En som føler sig bedre og fornemmere end andre

³ Forpjusket; usogneret; fattig

⁴ Draget nytte af

⁵ Hæderlig; ærlig

beholde broderparten, ved siden, som en retfærdig protektor, at tage de patriotiske millionærer, der påskønnede hans fortjenester, i forsvar mod proletarernes griskhed. Når det så kom til en lille krig mellem de store og små, skulle han nok få enemagt over dem alle ved sine to mægtige brødres hjælp.

Gudmund studsede ved denne oprigtige meddelelse og spurgte, om hans to andre brødre da også var blevet fyrster og store mænd.

”Det forstår sig” – svarede Mads – ”dertil er vi jo alle fire bestemte, siden du fiskede os hin lykkens engel ved fyrtårnet” – og han fortalte nu, at deres smukke broder, Pigernes Jens, som de havde kaldt ham, havde gjort sin lykke ved sin dejlighed, som skønhedens frie ridder, og nu var blevet ”rigsforrådner” eller præsident i den æstetiske republik, hvor folket havde gjort oprør, for på en skøn måde at hævde deres suverænitet. Det var et folk, som sværmede for det skønne. De havde derfor valgt den smukkeste mand i verden til præsident; – Jens havde stillet sig og fået de fleste stemmer. Han var virkelig det allerdejlige menneske – folket havde smag, og hvor den gode smag hist og her manglede, kunne den købes, som alt andet i verden. Præsident Jens håbede imidlertid snart at få kejsertitlen og enemagten, især ved damernes indflydelse, hvis gunst han var sikker på. Rasmus Slagsbroder var det gået allerlykkeligst: Han havde ved sin mageløse styrke vundet beundring og indflydelse, som ”magtfrihedens store helt”, og havde i en revolution opsvunget sig til ”overfrihersker over alle friherskere i de blårdgule ansigtens magtfrihedsstat”. Under denne titel havde han nylig ladet sig krone. Mads Kræmmer, som havde erhvervet sig navnet af ”guldfrihedens helt”, havde sluttet et hemmeligt forbund med begge sine mægtige brødre. Rasmus havde lovet ham at betale sin gæld til ham i ”kødmønt” og ved en kraftig ”demonstration af tilstrækkeligt kanonkød” at skaffe ham kejsertitlen inden et år.

Gudmund hørte alt dette med forbavselse. Han så nu hvorledes Mirandas moder ved sit vidunderlige trefarvede flag havde vakt en slags begejstring hos dem alle for friheden, men at hver med sin lykkegave havde søgt den på forskellig måde. Han vidste, hvor lidet det kunne hjælpe at diskutere med Mads Kræmmer om noget, der lå udenfor køb og salg. Selv elskede Gudmund friheden over alt – og sin egen personlige frihed, om muligt endnu højere. Han undskyldte sig derfor på det bedste for at træde i den forgyldte protektors tjeneste som visdomsminister. På broderens indtrængende spørgsmål om, hvorledes han havde gjort sin lykkegave frugtbringende, var han for sanddru til at nægte, at han hidtil kun havde

fulgt sine drømme, men havde ladet sin visdomsrubin ligge hjemme i bedstefaders gamle snustobaksdåse, hvorfor han heller ikke mente, han var blevet synderlig vis. Derimod havde han oplevet mange eventyrlige begivenheder, som han dog hverken fordrede at vinde rigdom eller berømmelse ved.

”Det tænkte jeg nok!” – sagde Mads Kræmmer og lo – ”af de lærde bliver der aldrig andet, end praktkere. – Den, der skal gøre sin lykke i verden med visdom, får en tynd lykke”.

Nu afbrødes deres samtale ved et umådeligt jubelskrig udenfor. Det var en ny hylding for det store pengelands protektor – gulfrihedens store helt. Mads Protektor rakte sin broder Gudmund tre kolde fingre til afsked og holdt ikke længer på ham, men lovede at betænke ham, når han engang gjorde sit testamente.

Brødrene skiltes ad. Gudmund følte sig besynderlig gennemisnet af sin broders tre kolde fingre og gjorde sig mange betænkeligheder derover. Han fortsatte endnu samme dag uden ophold sin rejse til fædrelandet og tænkte nu hele vejen på sin æblekerne og hvad den skønne Miranda ville sige til dette eneste udbytte af hans rejse.

13. Kapitel

Omvæltningerne

At Gudmund havde været hele syv år borte, kunne han ikke begribe; men de mange forandringer, der var sket alle vegne, syntes snarere at kunne have udfordret en hel menneskealders tid. Hvor han kom frem, havde der været oprør, og i de fleste lande rasede man endnu som afsindige mod hverandre. I nogle lande havde han en vis gru for at tage noget menneske i hånden; han havde nemlig ofte haft en fornemmelse derved, som om han tog lig i hånden. Det samme havde været tilfældet, da hans broder Mads rakte ham sine tre kolde fingre til afsked. Mangfoldige fingre syntes ham således døde eller visnede i de syv år, han havde været borte.

I hans fædreland så det jammerligt ud. Han kunne næppe genkende det ødelagte land. Med sorg og gru red han frem. Alting var forandret. Der var indført et såkaldt ”allemands-regimente efter krop-flertals-systemet”. Hele den fyrstelige familie, selv den tilbedte Prinsesse Miranda, var forsvunden. Ingen vidste, hvor de var flygtet hen.

Det var en skyfuld efterråsmorgen, da Gudmund red ind ad hovedstadsporten. Der var næsten ufremkommeligt. Brostenene var alle vegne opbrudte, og der lå ruiner af nedbrudte forskansninger i alle gader. Politistokke så han vel ikke mere, men des flere skarpe våben. Hvor han så mennesker, var han selv den eneste ubevæbnede; for halmstrå-daggerten¹ i hans bælte kunne ikke her gælde for noget betydeligt våben. De første, han mødte, var i øvrigt gadedrenge, som sang og fløjtede, medens de i deres uskyldighed morede sig med at kaste skarn på ham og hans tro æsel. Dette mærkede Gudmund dog ikke i sin gru over den store ødelæggelsens vederstyggelighed, han var vidne til. Men det værste havde han endnu ikke set. Mirandas halvbyggede palads lå nu aldeles i grus og var blevet til et rettersted, hvor der skete henrettelser fra morgen til aften i "allemandsmagtens" navn, efter det partis dom, som for øjeblikket havde hævdet sin større-tals ret. Dagens herskende magt havde valgt en surrogat-prinsesse-Miranda, der skulle forestille republikkens sjæl og bifalde, hvad der den dag skulle være lov. Denne surrogat-Miranda var overbødlens første frille². Det var nemlig bødlernes og deres håndlangeres parti, der den dag havde magten. Deres ministerium foretog just sit sejrstog gennem gaderne med overbødlen og hans frille i spidsen. Gudmund kunne ikke undgå at møde dette tog – gaden var spærret af de sammenstimlede folkehobe.

Da Gudmund nu af en jamrende borger fik at vide, hvad dette optog betød, kunne han ikke tilbageholde et lydeligt udråb af gru og foragt. Han formåede sit æsel, ved et godt ord, til hastigt at vende sig om, og han ville nu, om muligt, forlade byen; men hans udråb var blevet hørt; de ville mennesker kastede sig med skrig og trusler over ham og slæbte ham frem for bøddelgeneralen og hans frille. "Han har foragtet republikken!" – skreg de – "han har ladet et gammelt æsel vende halen til folket – hans hoved må springe!"

"Eja! Så lad det springe med de andres!" – lød overbødlens dom, ledsaget af latter og skrigende bifaldråb.

Uden videre undersøgelse slæbtes Gudmund nu frem med toget; det drog netop lige til retterstedet med 135 andre dødsdømte af det parti, der forrige dag havde været det største, medens et tredie parti, der denne dag påstod at have krop-flertals-ret, holdt taler og byggede forskansninger i en anden gade.

¹ Stødvåben

² Elskerinde

Gudmunds æsel havde man revet fra ham, og det gamle tålmodige dyr blev nu af de muntre gadedrenge jaget bort med hug og stik. Guldfisken havde drengene dog ikke fået fat på, og raven kunne de ikke nå; den fløj noget uroligt over sin dødsdømte herres hoved. Staven med de små billeder og runer havde man ladet Gudmund beholde. Hvad han med mest omhu forvarede, var dog den lille æblekerne. Han gjorde ingen modstand, da man nu slæbte ham op på det høje stillads, hvor en bøddel af anden rang, med partiets kokarde¹ på den fedtede hue, stod beredt til at afhugge de 136 hoveder.

Gudmund tog sig meget godt ud på skafottet. Hans gamle rejsedragt havde et vist fantastisk udseende, og staven med runerne og hieroglyfferne i hans hånd gav ham i dette øjeblik en vis hemmelighedsfuld værdighed. Der rørte sig en tanke i hans sjæl, der mægtig opløftede ham over al den gru og jammerlighed, han så for sine øjne. Med en rolighed og mildhed i åsyn og stemme, der røbede en overlegen, men kærlig ånd, udbad han sig kun tilladelse til at holde en kort tale til sine landsmænd inden henrettelsen begyndte.

Det blev ham tilstået på den betingelse, at han ikke måtte nævne noget ord, som efter denne dags lov var udslettet af sproget. Der blev rakt ham en liste over de forbudne ord, og han så med forfærdelse, at det første ord, der ikke måtte nævnes, var ”Gud”. Da han så dette, kunne han næppe tale af gru og bedrøvelse. Han erklærede kun, at han, uden mindste beklagelse over sine dommere, ville lægge sit hoved på blokken, når man kun ville opsætte al blodsudgydelse til han havde lagt en eneste frugttrækerne i jorden og derved lagt spiren til et virkeligt frihedstræ, som da efter hans død skulle gøre hele folket lyksaligt.

”En fabel – en fabel! Eventyr! – Galgenfrist!” – råbte nogle; men det klang behageligt i almuens øren. Der lå en sandhedsfølelse i hans røst og en begejstring i hans blik, som var uimodståelig. ”Før ham ned!” – ”Lad ham vise os kernen!” – ”Lad ham lægge den, hvor han vil!” – ”Vi vil se derpå!” råbte tusind stemmer mellem hverandre. – ”Bort med øksen så længe!” – råbte andre. – ”Pas kun på ham, at han ikke smører haser²!”.

Man nødtes nu til at opfylde Gudmunds begæring. Han havde taget sin lille rosenrøde æblekerne frem. Han holdt den fast mellem to fingre og udstrakte hånden. Ingen kunne se den lille kerne; men tusinde stemmer råbte: ”Se! Se! Han har den! – Se! hvor dejlig den er!”.

¹ Hattetryd, der minder om en hanekam

² Flygter

Under streng bevogtning blev nu Gudmund, efter sit ønske, ført til den såkaldte "Folkets Have", tæt ved Søsloppet, hvor han i alles påsyn nedlagde den paradisiske æblekerne midt i et indhegnet rosenbed.

I det øjeblik, dette skete, bemærkede mange, at himlen var bleven besynderlig rød, og man så en stor sky udbrede sig over den, som nogle påstod var blodrød, men andre syntes var rosenrød, og der mumledes allehånde om dette usædvanlige luftsyn, der vist måtte have noget at betyde.

Gudmund blev imidlertid straks under streng bevogtning ført tilbage til retterstedet, hvor de andre dødsdømte stod blege og ventede bloddommens fuldbyrdelse. Da han stod øverst på skafottet, bad han om at måtte blive den første, der i dag lagde sit hoved på blokken, men at det kun endnu måtte være ham tilladt at sige et par ord til folket.

"Han skal tale! Vi vil høre ham!" – råbte mange rå stemmer. – "Vi suveræner vil det!" – gentog nogle fine stemmer, og en flok skoledrenge trængte sig frem. Man turde nu ikke modsætte sig folkeviljen.

"Giv agt!" – råbte Gudmund med høj og kraftig røst og pegede mod den røde himmel, idet pludselig hans sidste nats drøm blev ham klar – "enten vil hin store sky nedstyrte, som et blodhav, over landet og drukne Jer alle, som i en syndflod – eller den vil nedfalde, som en rosenregn, over land og rige og glæde det hele folk".

"Eventyr! – dumme eventyr!" – råbte nogle – "Hør ham! Hør ham!" – råbte mange. – Der blev atter stilhed, og Gudmund vedblev med forhøjet styrke: "Dersom den kerne, jeg har nedlagt, aldrig vil spire i dette land, styrter blodhavet, inden jeg har lukket mine øjne, over eders hoveder – men spirer hin kerne, da skal I se rosenregnen, inden mit hoved falder fra blokken. I samme stund skal I da se vor tilbedte Prinsesse Miranda komme tilbage!".

"En gal profet! – Et dårekistelem!" – mumlede nogle; men disse ytringer overdøvedes af mængden, der med forundring betragtede Gudmunds åsyn og adfærd. Hine ord var fløjne fra hans læber, som indgivne ham i dette øjeblik, og hans øjne strålede af begejstring. Så snart han havde talt ud, knælede han stille med foldede hænder og lagde sit hoved på blokken. Bødlen greb sin økse og løftede den –

"Ned med rakkerne! – Børstenbinderne leve!" – lød det nu, med et umådeligt skrig, som fra tusinde struber. Øksen blev voldsomt reven af hånden på bødlen, medens retterstedet stormedes af en rasende folkehob.

"Hurra for børstenbinderne! – Intelligensen leve!" – råbte en finere stemme. Den stormende folkehob befriede nu hastig alle de dødsdømte fra deres lænker, medens de huggede morderlig ind på bødlerne og deres vilde

håndlangere. Det var børstenbindernes og skoledrengenes parti, som havde sejret i de andre gader og nu forjog bøddelpartiet fra retterstedet.

Medens kampen endnu rasede under skrig og larm, faldt der nogle store dråber med et blodrødt skær fra skyerne. ”Blodhavet! Se, blodhavet kommer!” – skreg den store, forfærdede mængde. – ”Fred! Fred! Bort med alle våben! – Gud stå os nådelig bi!” – Mangfoldige styrtede på knæ og bad – de vilde mordskrig ophørte. Der var en forfærdelse, som den yderste dag var brudt frem.

”Se! Se!” – råbte nu nogle – ”Blomster! – Roser! – Og se! Miranda kommer!”.

Ingen bloddråbe faldt mere til jorden. Hver dråbe i den røde, himmelstore sky syntes forvandlet til en rose, og der nedfaldt nu over hele landet en rosenregn, som udbredte sig over fjerne lande. Enhver, som greb en af de små nydelige roser, der lignede de såkaldte prinsesseroser, følte sig uendelig glad, og der blev en jubel over hele landet, som af en umådelig flok lykkelige børn.

Under denne almindelige jubel stod Gudmund på retterstedet og så sig om. Han troede et øjeblik, at han allerede var henrettet, og at alt, hvad han så og hørte, var det andet livs herlighed, der nu gik op for ham efter døden. Men snart mærkede han, at han endnu var på jorden. Midt i den store glædeslarm hørte han en lyd, som næsten var ham endnu glædeligere, end de utallige jublende menneskerøster, men som ikke var særdeles velklingende i de flestes øren. Det var hans gamle, tro aseninde, der aldrig havde været så højrøstet, men nu også på sin vis jublede. At dens glæde dog var blandet, var umiskendeligt; nogle skarpe, næsten skærende toner tilkendegav, at den ikke følte sig selv fuldkommen fri. Det tålmodige dyr, som nylig var blevet forhånet og udpisket af byen, kom nu, overstrøet med roser, og bar den dejlige Prinsesse Miranda på sin ryg. Hun var noget bleg, men lysvågen og over al beskrivelse dejlig. Hun ledsagedes af sin fader, den gamle fyrste, og prinsen, hendes broder, der ligesom hun blev hilsede af folket med stor hæder og glæde. Både skoledrengene og gadedrengene klappede. De sejrende børstenbindere og selv levningerne af rakkerpartiet var blevet loyale.

Toget nærmede sig det høje rettersted, hvor Gudmund endnu stod ubevægelig af forbavselse og henrykkelse. Da den skønne Miranda så ham, blev hendes kinder røde. Hun standsede uvilkårligt æslet, som hun havde bundet en silkesnor om ørene for at styre det; men denne standsning gjorde opsigt; hun ville skjule sin bevægelse og drage videre frem mod slottet. Dog

æslet, som havde afkrystet silkegrimen, var nu blevet stædigt og ville ikke flytte en fod, før prinsen, der med stor glæde havde set og genkendt Gudmund, var sprunget op på retterstedet og havde hentet ham. Først da prinsens hjemkomne lærer og ven med gunst var bleven modtaget af den gamle fyrste – og havde modtaget så kærlig en hilsen af prinsessen, at alle forundrede sig derover – satte æslet atter med fornøjelse sig selv og toget i bevægelse. Gudmund gik ved prinsessens venstre side og ville allerede foreløbig aflægge en kort beretning om hensigten og udfaldet af hans lange rejse; men hvad han sagde, vidste han ikke: Han havde nu ikke tanke for andet end Prinsesse Mirandas guddommelige skønhed og den kærlighedslykke, han troede at se i hendes smil. Hans blik fordybede sig i de forunderlig dejlige øjne, som for længe siden havde åbnet ham den allerinderste helligdom i hendes sjæl og sammensmeltet hans hele væsen med hendes. Men han mærkede, at det ikke gik an, således at betragte hende i alles påsyn. Hun lod også snart sløret falde ned for sit ansigt og vendte sig til sin fader og moder, der red ved hendes højre side. Prinsen nikkede dog ofte venligt til Gudmund, der nu gik lidt fattig, som en slags løber, eller snarere som en almindelig æseldriver, i tilbørlig afstand ved prinsessens side, med en ydmygende følelse af, at han dog ikke hørte til de fyrstelige personers egentlige selskab. Så snart indtoget var endt og man havde nået slottet, bad prinsen Gudmund om at følge ham til hans lønkammer.

Hvad det egentlig var, den unge, håbefulde Dr. Gudmund havde tænkt at udrette på sin udenlandsrejse, havde ingen ved hoffet ret vidst, førend det første år efter hans afrejse var udløbet. Da han dengang endnu ikke var kommen tilbage, havde prinsen med stor sorg anset ham for død og åbnet det forseglede brev, den unge, besynderlige mand havde givet ham ved deres afsked. Deri stod alt, hvad Mirandas moder havde åbenbaret ham i drømme natten før hans afrejse, såvel om paradisæblet, der skulle give uforgængelig sundhed, frihed og et skønt fuldendt liv, som om den vidunderlige perle, hvorpå Mirandas slot skulle bygges, for aldrig mere at omstyrtes.

Da Gudmund nu stod for prinsen i hans lønkammer, måtte han med stor undseelse tilstå, at han hverken medbragte paradisæblet eller hin kostelige perle, men at disse klenodiers erhvervelse syntes forbeholden et endnu ikke oprundet århundrede. Han fortalte nu om sine prøvelser, om bekæmpelsen af dragen, som æder sig selv, ved bjergporten til det lukkede land, og de fristelser, han straks her havde mødt i den lange sultans slot. Han beskrev sine vigtige forberedelser ved rejsen til den gamle stenkonges land og tilblivelsens rige. Han skildrede sin rejse over flammehavet til lyksalighedens

tabte land og til paradismuren. Han ville nu meddele det endelige udfald af sin rejse og vise, at den dog ikke havde været uden et betydningsfuldt udbytte. – Men her afbrød prinsen ham noget utålmodig. Det forekom alt sammen den meget forstandige prins så besynderligt og eventyrligt, at han ikke ville antage det for andet end en levende drøm. Det syntes ham en række af forvildede forestillinger, som den gode Dr. Gudmund kun i en slags sindsforstyrrelse kunne have indbildt sig at have oplevet. Prinsen gjorde nogle spørgsmål om vejen, befordringsvæsnet og de landes geografiske beliggenhed, Gudmund havde besøgt, og da han herpå fik højst utilfredsstillende svar, fik han en hemmelig mistanke om, at hans kære Dr. Gudmund i alle de syv år måtte have været i kur i en eller anden stiftelse for sindssvage. Derom ytrede han sig dog ikke. Han frygtede for at berøre en øm streng i den brave Gudmunds sind og måske derved pådrage ham et tilbagefald. På hans rejsehistorie og enkelte griller nær måtte han nu dog anse ham for at være ved fuldkommen sans og samling, og med alle Gudmunds underligheder havde han dog ingen kærere ven i verden.

Hvad prinsen havde hørt om den ædelsten, der skulle bringe visdom, lagde han heller ikke videre vægt på. Han gav Gudmund den lille nøgle tilbage til hans raritetsskuffe, hvor hin sten skulle ligge blandt hans andre små klenodier fra hans barndom. Han takkede sin begejstrede ven oprigtig for hans gode vilje og alle de besværligheder, han havde udstået for prinsessens skyld og for landets og rigets frelse. Ganske kunne han dog ikke fordølge ham, at største delen af hans hændelser mere bar præg af en studeret mands refleksions-fantasier i en symbolsk eller allegorisk digtning, end af en umiddelbar opfattelse af noget ydre håndgribeligt liv. Prinsen havde nemlig i de syv sidste år studeret og vidste nu god besked med, hvad der hørte til en sund og forstandig livsanskuelse.

Uden dog at krænke sin gode ven med nogen skarp kritik over hans formentlige rejsehistorie, meddelte prinsen nu Gudmund til gengæld for hans oprigtighed, hvad der var hændtes i land og rige i hans fraværelse. Deri forekom unægtelig ting – det ville han indrømme – der ved første blik kunne synes lige så besynderlige, som hvad Gudmund på sin rejse ville have oplevet. Men på vort nærværende oplysningstrin, mente han med en stor filosof, måtte alt, hvad der virkelig var sket, også kunne begribes, som det sande og rette.

Det nye oprør, man med føje havde befrygtet, var allerede udbrudt ni måneder efter Gudmunds bortrejse. Forskrækkelsen over oprøret og alle dets grueligheder havde på en måde helbredet Miranda. Hendes dvalesyge var i

det mindste aldeles ophørt; men fuldkomment helbred frygtede prinsen, at hun vist aldrig ville opnå i denne verden. Med al sin ånd og med hele sin henrivende elskværdighed, havde hun dog endnu bestandig nogle højst besynderlige griller, som man måtte føje sig efter. Således havde hun taget det løfte af sin fader og broder, at hun aldrig skulle ægte nogen anden mand end den, hvis billede hun engang ville have set i et spejl, hvori billedet, som hun påstod, var blevet siddende. Havde hun dermed ment en slags daguerreotypi¹, kunne man dog tænke sig det; men med dette spejlbillede påstod hun, at hun på en måde allerede havde – holdt bryllup.

Dette gik for vidt. Prinsen kom til at le ved at fortælle det. Gudmund var dog langt fra at le; han stod yderst spændt, og prinsen tilføjede, at vielsen ved dette ubegribelige bryllup, efter prinsessens erklæring, skulle være foretaget af en usynlig ånd, og – hvad der var allerbesynderligst – hun påstod for seks år siden, at hun hemmelig havde født denne sin spejlbilled-gemal en søn. Dette var imidlertid, med al dets urimelighed, en familiehemmelighed, som prinsen kun under det strengeste tavshedsløfte betroede sin fortrolige ven. At det hele var en fantasi, og at det ikke kunne være andet end et hjernefoster, Miranda havde ment med den søn, troede han desuden var klart. For at føje hende, havde man imidlertid ladet hende beholde et lille nydeligt barn, som en morgen fandtes hos hende. Ingen vidste, hvorfra det var kommet. Det hed først, at det var så lille som et fingerled, hvad prinsen vistnok fandt højst usandsynligt; men barnet havde han selv tit set, og det lod rigtignok til at blive en af de allermindste dværge, der har været til i verden. Det var nu noget over seks år gammelt og havde et meget klogt lille ansigt. Det var prinsessens yndling, og hun påstod endnu med en højst elskværdig uskyldighed, at den første nat efter at oprøret var udbrudt, da hun led af en forsmædelig hovedpine, måtte den lille dreng være sprunget ud af hendes pande og lige over begge hendes øjne. ”Det er vistnok absurd” – tilføjede prinsen – ”men hun har virkelig et lille ar over øjnene, der forresten klæder hende nydeligt. Hun mener også, at hendes dvalesyge fra det øjeblik af er ophørt. Dagen efter at hun opdagede den lille pusling hos sig, var det, oprøret kom til den yderlighed, at hun med hele vor fyrstelige familie måtte redde sig ved flugten”.

Gudmund hørte herpå med den største forbavselse, men ytrede ikke sin mening derom med et eneste ord.

¹ Fotografisk system, udviklet i 1830'erne af Louis-Jacques-Mandé Daguerre (1787-1851) og Joseph Nicéphore Niépce (1765-1833)

I Mirandas besynderlige griller måtte prinsen dog tilstå, at der ofte lå noget anelsesfuldt eller profetisk, som mærkeligt nok gik i opfyldelse. Således var det efter hendes urokkelige vilje, at den flygtede fyrstefamilie, der i det sidste år skjult havde opholdt sig i landet, denne dag åbenlyst var dragen tilbage til hovedstaden, uagtet de vidste, at anarkiet netop nu rasede allerblodigst. Tæt udenfor staden havde hun først bemærket naturfænomenet med den blodrøde himmel, som efter prinsens mening var en slags skypumpe, der et sted i orienten måtte have opsuget en umådelig stor rosenflor, og som nu brast og udstrøede denne blomsterrigdom, som en vidunderlig regn over landet. Da hun så dette særsyn, havde hun jublet: ”Det er sket! Han er kommen!” – ”Se!” – havde hun udråbt – ”der kommer hans bærer og vejviser, som skal bære mig til min lykke, hvis jeg kun et øjeblik kan tro den mulig”. Med disse ord var hun sprungen ud af sin rejsevogn, som hendes fader og prinsen ledsagede til hest, og havde bestegt det gamle æsel, der kom løbende fra byen, forfulgt af kåde drenge. ”Ubegribeligt var det” – sluttede prinsen – ”hvorledes hun på dette jammerlige dyr, der tilmed var stædigt og hvert øjeblik ville kaste hende af, kunne tage sig så majestætisk og henrivende ud, at det blotte syn af hende vakte almindelig begejstring”.

Ved at høre, hvad prinsen fortalte om sin søsters underlige griller, som han kaldte det, blev Gudmund inderlig glad. Han fandt deri en bekræftelse på meget af, hvad han tilforn havde anet eller skimtet i sine betydningsfulde drømme. Han fortalte nu prinsen det vigtigste udbytte af hans rejse, som han før var bleven afbrudt i at meddele, og hvorledes han allerede havde nedlagt den kostelige æblekerne på et godt og sikkert sted i den store ”Folkets Have”, hvor gartneren vist ville værne om den, som det mærkeligste frø, der nogensinde var bragt hid fra fjerne lande. Selv udbad han sig dog overopsynet med denne kostelige sæd. Prinsen tilbageholdt det smil, der spillede om hans læber ved denne hans gode vens ivrige bøn, men opfyldte den straks.

Endnu samme dag flyttede Gudmund ind i den fyrstelige pavillon i ”Folkets Have”, hvor der blev indrettet en smuk lille bolig for ham, og hvor han bestandig kunne have det rosenbed for øje, hvori hans dyrebare frugtkerne var nedlagt. Inden aften sad han her overmåde hyggeligt mellem sine bøger og alt sit gamle studenterbohave. Sine tre kære dyr havde han også her lejlighed til, og gennem haven havde han den frieste adgang til Søsloftet, hvor prinsen gerne ville se ham ret ofte. Han følte sig nu træt af denne dags mangfoldige vigtige begivenheder og trængte til hvile. Den hele nat drømte han om det herlige træ, han havde hentet spiren til fra

paradismuren, og om den skønne Miranda, som han ikke tvivlede på måtte besidde noget af sin moders fenatur, men hvis lønlige kærlighedsforhold til ham endnu var og blev ham en gåde.

14. Kapitel

Gudmunds forhold til Miranda, og hvad der fremdeles hændtes ham i hans fædreland

Da Gudmund næste morgen vågnede, syntes det at have været ham aldeles klart, at han var den skønne Prinsesse Mirandas gemal, skønt det vistnok for den forstand, han havde om dagen, var en slags mysterium. Han havde for syv år siden på en måde følt sig åndelig ægteviet til hende i det første øjeblik, han så hende. Indtil denne nat havde bevidstheden om det dog ligget dybt tilsløret i hans inderste. Nu havde han set det og på en egen måde forstået det, men uden tvivl dog kun med hjertekulehjernen. Da dette ægteskab dog ikke var sluttet på sædvanlig måde og næppe nogensinde ville blive anerkendt ved hoffet, besluttede han fremdeles at holde det hemmeligt. Selv til Miranda ville han ikke ytre sig om, hvad hun jo vidste og selv tidligere havde fået klarhed i. Hvorvidt sløret engang kunne drages fra denne hemmelighed, endog imellem dem selv indbyrdes, måtte alene bero på hende. Det var ham allerede en stor lykke at turde tænke på det; men han følte en inderlig længsel efter at høre sin lykke bekræftet ved et eneste ord af hendes dejlige mund.

Så tidlig, som det nogenlunde kunne findes passende, gik han op på slottet, efter at han dog først havde set til rosenbedet, hvori hans største skat var nedlagt. Han havde fri adgang til prinsen, og de ville nu med den største iver studere statsvidenskaberne sammen. Han så denne dag kun et flygtigt glimt af Miranda og havde kun lejlighed til at hilse hende i frastand; men han følte sig højst lyksalig ved det eneste blik, han havde modtaget. Næste dag var han endnu lykkeligere: Miranda havde nærmet sig ham og talt et par ord til ham om det smukke vejr. Den tredie dag mødte han hende i haven og, mod sædvane, ganske alene. Han greb lejligheden til hastig at optage en lille tusindfryd, som hun i forbigående havde tabt af sine lokker; han overrakte hende den med et undseligt buk, og hans kinder blussede.

”Behold den!” – sagde hun med et fortroligt smil, som gennemtrængte hans inderste sjæl – ”de små tusindfryd stod jo i knopper, da vi første gang sås – men de sprang ud i et øjeblik”.

”Dengang var det forår” – sagde Gudmund med bævende stemme – ”men for den rette tusindfryd er det altid vår”.

Den fortryllende Miranda slyngede sine arme om hans hals og trykkede et kærligt kys på hans læber. – Verden løb rundt for hans øjne. Da han kunne samle sine tanker igen, var han ene; men fra den dag af var han i den bevidste virkelighed den skønne Mirandas hemmelige gemal.

Miranda havde altid været vant til den mest ubetingede rådighed over sin person. Det kunne aldrig falde hendes hemmelige elsker og ægteemand ind, at se noget pligtforhold i deres forbindelse. Det var ham umuligt at knytte nogen fordring eller rettighed til den allerede uendelig store lykke, at være hendes frivalgte og af en usynlig ånd indviede brudgom. Enhver gunst, hun med samme frihed skænkede ham, modtog han med henrykkelse; men hemmeligholdelsen af deres ægteskab var den nødvendige betingelse for deres lykke. Det var en af de første meddelelser, han af Miranda havde modtaget, da hun en aften åbnede ham den skjulte dør, der gennem en underjordisk løngang førte ham ind i hendes inderste gemakker. Han vidste, at det samme hemmelighedsslør havde hvilet over hendes moders ægteskab med den gamle fyrste, og at deres adskillelse, så vel som fyrstens nærværende beklagelige tilstand, var en følge af, at han ikke havde holdt hin betingelse.

Den gamle fyrste havde nemlig hele sin regeringstid været tungsindig. Han syntes, lykken havde vendt ham ryggen med hans første elskede, og han tilskrev sig selv alle de ulykker, der under hans regering var hændt. Det sidste seksårige oprør havde således rystet ham, at han var bleven aldeles sløv og så ud som en olding, der gik i barndom. Alle regeringssager havde han overdraget til sin søn, den unge tronarving, og syntes nu lige så lidt at bekymre sig om verden, som den om ham. Hver gang Gudmund så den gamle fyrste, syntes han i den blege oldings tilstand at se et forvarsel på hans egen fremtid, hvis han nogensinde røbede den hemmelighed, der nu var hans højeste lykke.

I nogle uger var Gudmund som beruset af sin hemmelige lyksalighed, og det ville ikke rigtig gå med hans studier af statsvidenskaberne, hvori prinsen fik et betydeligt forspring for ham. Han forsømte dog aldrig nogen dag at se til rosenbedet udenfor hans vindue, der gemte det vigtigste udbytte af hele hans forudgående liv i den lykkebringende æblekerne.

Han havde fortalt Miranda en del af sit livs begivenheder og især beskrevet hende sin besynderlige rejse. Hun havde hørt på det med synlig deltagelse, men til sidst lidt utålmodig og med et overlegent smil. ”Jeg kender

nok min kære moders drømme” – havde hun sagt – ”men hun må tilgive mig det – jeg tror dem ikke, før jeg ser dem opfyldt. De klenodier, hun sendte dig så langvejs bort efter, bragte du jo heller ikke med dig tilbage. Hun kunne have sparet dig megen besvær, når hun havde holdt skridt med vor tid og ikke hang så fast ved de gamle bedstemoder-eventyr. – Det kan ellers have været ganske morsomt at have gjort den rejse”, – tilføjede hun – ”men se nu, at du kommer ud af min moders verden og ind i min, når vi er sammen! – Siden jeg fik søvnen rigtig af mine øjne, gælder det nu om, at holde sig lysvågen og give agt på den tid, vi leve i”.

På Mirandas opfordring havde Gudmund også fortalt hende hvad han havde set af livet og bevægelserne i de tre store riger, hvor hans brødre spillede så vigtige roller. Brødrene selv havde han dog kun kortelig berørt. At de for øjeblikket gjaldt for store mænd i verden, kunne ikke formindske den bekymring, hvormed han tænkte på deres landsforræderi og delagtighed i det første oprør, hvoraf alle de senere ulykker var udsprungne. Med des større glæde dvælede han ved erindringen om sin fader, den ærlige skipper, som han nu over i syv år intet havde hørt fra, og som han inderlig længtes efter.

Hin samtale med Miranda løb ham meget om i hovedet. En dag havde han i sin studerestue åbnet det gemme, som han kaldte sin raritetskuffe, for deri at opsøge nogle optegnelser fra sin barndom, som han havde lovet at meddele Miranda. Hans bedstefaders gamle snustobåksdåse faldt ham derved i hånden. Han åbnede den uvilkårlig, og den lille glatte rubin, han deri havde bevaret, blinkede ham i øjnene. Det undrede ham nu, at han så længe havde ladet den ligge, uden at forsøge dens mulige virkning på hans tænkning og dømmekraft. Så ganske ubegribeligt var det ham dog ikke. Han frygtede næsten for en sådan fremmed indvirkning på hans frie, åndelige natur. Han havde fra sine første studenterdage fået en slags mistillid til, hvad der almindeligt blev udgivet for den allerviseste visdom. Han havde hørt så mange domme og påstande lovprise som dybsindige og vise, der, hvis de var sande, ville omstyrte alt, hvad der var ham helligst og kærest. Han havde set så mange medstuderende indskrumpe til åndelige benrade ved deres stuelærdom, og han ville nødig købe visdommen med tabet både af fantasi, følelse og liv.

At meget heri var fordom, indrømmede han nu; og han bebrejdede sig det som en fejlhed, ikke at turde se sandheden i øjnene. Den visdom, der kunne undergrave det skønneste og højeste, måtte nødvendig også være falsk

– mente han – men denne sten var i alt fald en ægte rubin, og kunne den gemme nogen visdom, måtte denne vel også være ægte.

Det faldt ham nu ind, at den formentlige visdomssten jo var en gave fra Mirandas høje moder, hvis åbenbaringer i hans drømme han dog skyldte alt, hvad han satte højest pris på i hele sit forudgående eventyrlige liv. Med en rask beslutning tog han nu rubinen op af dåsen og betragtede den. Ved første øjekast syntes den ham dog noget mat og uren i farven; men snart så han, at det kun var lidt gammelt snustobaksstøv, der klæbede ved den. Han pudsede den med omhu og trak den på en snor, for altid at kunne bære den om halsen – men han erindrede nu et faderligt ord fra Jeppe Gammelmand, da de skiltes ad, om at han dog ikke måtte lade visdomsstenen blive til en møllesten om sin hals, og aldrig skulle tage den med, når han ville sove og drømme smukke drømme; dette råd besluttede han dog at følge. Så vidt han erindrede, havde han også måttet love faderen det.

Jo længer han nu betragtede den glatslebne sten, jo skønnere forekom den ham. Når han bøjede sit hoved ned imod den og hverken så til højre eller venstre, syntes mange tusinde tanker ligesom at vågne i hans hjerne; men vedblev han længe at stirre på ét punkt i stenen, var det som en enkelt tanke opslugte alle de andre og kløvede sig selv i det uendelige, til det løb rundt for ham.

”Tanker har jeg, Gud ske lov, nok af” – sagde han ved sig selv – ”men hvo skal nu bedømme, om disse tanker er vise eller dårlige, undtagen et andet menneske, som jeg med vished ved er visere?”. Den eneste, det faldt ham ind at tænke på, var Miranda. – ”Men” – vedblev han grublende – ”hvem skal skaffe mig denne vished om en andens større visdom, uden jeg selv, og med de samme tanker, hvis visdom eller dårlighed jeg netop vil have prøvet af den overlegne ånd, som jeg selv først måtte være overlegen, inden jeg kunne prøve dens overlegenhed? – Nej, det er til at blive gal over”. Han skød rubinen lidt til side og drog ånde. ”Det går vel bedre” – tænkte han – ”når jeg først får lidt mere færdighed i at være vis”. Umuligheden i at komme til kundskab om sin egen visdom, hvis han havde eller fik nogen, syntes ham endnu kun klar. Men han trøstede sig med, at bevidstheden om ”intet at vide” også havde været udbyttet af den sokratiske¹ visdom.

Han opgav nu alle slige tankeforsøg med sig selv, men ville dog prøve, om han ikke, uden nogen hensyn på sig selv, ville være heldigere med at undersøge og vurdere andres åndelige natur, end sin egen. Men dette faldt sammen med hans foregående undersøgelse. – Her mødte han igen

¹ Jf. Sokrates (469 f.Kr. - 399 f. Kr.), græsk filosof

nødvendigheden i at have vished om sin egen åndelige natur og sin dømmekraft, inden han kunne have tillid til sin dom over andres ånd og væsen.

Det var atter Miranda, han havde tænkt på, og den særegne natur, hun syntes at have arvet efter sin moder. Han havde ofte hørt ældre folk bemærke, at hun var utålelig lunefuld og havde mange fejl, der rigtignok klædte hende prægtigt, når man betragtede hende med den kære ungdoms øjne; men noget hekseagtigt var der ved hende. Slige domme kunne dog intet skår gøre i hans begejstring for hende og hans uforanderlige kærlighed. Det var hverken hendes dyder eller lyder, men hendes hele natur og ejendommelighed, han med ubetinget hengivenhed følte sig hendragen af. Hendes broder havde nylig påstået, at hun ved de tanker og meninger, hun havde udbredt, hver gang hun tilforn var vågnet af sin dvale, ubesindig havde fremkaldt alle de afsindige folkebevægelser, der havde truet hende selv og folket med undergang; heri mente Gudmund dog at se en nødvendig følge af tidsalderens hele åndelige retning, og han havde ivrig taget hende i forsvar mod den forstandige broder.

Gudmund fordybede sig nu daglig i højst alvorlige tanker, med øjnene på den lille røde rubin, som han dog ikke altid bar hos sig. Han deltog i den store hoffest, der kort efter fandt sted i anledning af prinsens formæling; men den gehejmerådsbestalling og ordensdekoration, prinsen ved denne lejlighed gav ham, lagde han i raritetsskuffen, og udbad sig, at disse beviser på prinsens nåde måtte høre til hans hemmelige klenodier. Ved ikke på nogen måde at gøre opsigt som prinsens fortrolige ven, mente han bedst at kunne skjule sit forhold til prinsessen.

Han havde på ny med stor iver kastet sig over statsvidenskaberne og delte sin tid mellem Miranda og sine granskninger. Han fandt hende altid lige elskværdig, selv når hun af og til satte sin broder og lægerne i uro ved sin heftighed. Hver gang hun mødte nogen modstand, steg det lette blod til hendes ellers blege kinder; hun satte sin lille fod lidt stampende frem, medens hun kastede et kækt blik ud mod de flyvende skyer. Hun udbredte da ikke sjældent de yndigt bevægede arme mod himlen, som hun var en fugl, der spredte sine vinger ud for at flyve. Hun var aldrig skønnere, end i slige lidenskabelige stemninger. Der flød da en strøm af de mest gribende ord fra hendes læber, og hun henrev næsten enhver, som hørte hende, til beundring og bifald, selv når hun havde åbenbar uret.

Nu, da hun syntes nogenlunde helbredet, frygtede lægerne dog ofte for et tilbagefald, og hun måtte holdes temmelig meget inde. I sin utålmodighed

herover kunne hun undertiden få det indfald at slå en rude ud, for hastig at få frisk luft, og stikke hovedet ud gennem ruden, i stedet for at give sig tid til at åbne vinduet. Dette var sket nogle gange, netop når pladsen udenfor slottet var opfyldt af den urolige ungdom, som hver dag ville se hende og tilråbe hende deres hyldest og beundring. Deraf var det rygte igen opstået, at hun blev grusomt behandlet, og det gav nogle gange anledning til slemme gadeoptøjer. Den strenge broder dadlede hende mest derfor; han påstod, at det smigrede hans fortryllende søster, engang imellem at modtage sådanne levende beviser på folkets fanatiske kærlighed – ved larmen af et lille oprør.

Hvor strengt prinsen dadlede den lunefulde søster, holdt han dog selv inderlig af hende. Han havde overdraget hende rådigheden over alle understøttelser og velgerninger, som udrededes af det offentlige; og hun brugte denne myndighed på det rundeligste. Hendes åbenbare forkærlighed for de lavere stænder og for ungdommen skaffede hende den umådeligste folkegunst. Hun udøste gaver og understøttelser med en overdådighed, som ingen grænser kendte, men tillige med en ynde og finhed, som befriede modtagerne for al ydmygelse. Enhver gave, der kom fra hende, kaldte hun en ringe afbetaling af den umådelige gæld, århundreder havde pådraget sig til de undertrykte. Den modstand, dette vakte hos regeringsmændene og mange ældre hofmænd, fremkaldte ofte vittige og undertiden lidt skarpe indfald fra prinsessen, og slige indfald fløj fra mund til mund over hele landet med hendes berømmelse.

Under et nyt lille oprør, der dog begyndte at blive betydeligt og blodigt, indtraf en dag pludselig den gamle fyrstes død. Gudmund, der ellers med stor deltagelse fulgte med tiden og dens bevægelser, sad den dag i dybe granskninger og stirrede på sin rubin. Han havde slet ikke mærket til, hvad der havde sat hovedstaden og hele folket i bevægelse. Først da han om aftenen gennem løngangen besøgte Miranda i hendes hemmeligste gemak, fik han af hende at vide hvad der var sket.

Han fandt hende i tårer over faderens død. Hendes smerte var så sand, og ethvert ord, hun sagde om faderen, så gribende, at Gudmund bevægedes dybt derved. I hendes sorg var der en opløftelse, som henrev ham. Hun så sin fader svinge sig ud fra dette ”halvliv” – som hun udtrykte sig – ”til de befriedes store verden, hvor livet var helt, og hvor hendes moder ikke længere ville være ham en gåde”.

Det varede længe inden Gudmund af hendes ytringer fik kundskab om, hvad der denne dag mest havde sat alle mennesker i bevægelse. Hendes broder prinsen var hyldet, som lovmæssig arvefyrste; men inden hyldningen

kunne ske, havde han måttet love de oprørte folkeklynger, at Prinsesse Miranda skulle have frihed til alt, hvad hun ville, og skulle have den afgørende stemme ved enhver vigtig handling, som den regerende fyrste ville foretage sig. Heri havde den unge fyrste måttet give efter for magten. Miranda var således i grunden blevet regentinde.

”Se!” – sagde prinsessen og rakte sin hemmelige ægtemand et af hendes egen hånd beskrevet papir med mange tegninger og afrids, ligesom til en bygning – ”det håber jeg i det mindste at gennemføre, hvis jeg kun råder i ti år. – Længere venter jeg det ikke” – tilføjede hun med et hemmelighedsfuldt smil – ”længer har ingen af min stammoders børn hersket i menneskeverdenen”.

Gudmund studsede ved disse ord. ”Din stammoder? Miranda!” – spurgte han og vidste ikke om han turde fuldende spørgsmålet – ”din og din høje moders stammoder –”

”Du har set hende” – udbrød Miranda, og hendes øjne strålede – ”det var vel kun et dødt tankebillede, du så i den gamle stenkonges land, blandt oldtidens forstenede kunstværker; men hun lever og kommer stadig igen i sine børn, og til sidst kommer hun igen i sin egen fuldendte skikkelse, når det tilkommende sætter kronen på livet. Du har set hende i hin levende herligheds glans” – vedblev hun – ”det var intet tomt luftsyn, du så flyve hen over tilblivelsens dunkle land. Det var min og mine mødres forklarede moder, som med sine ufødte døtres børnesjæle fór sejrende hen over dig og glædede de drømmende sjæle i deres vugger”.

”Miranda!” – udbrød Gudmund – ”så er du da, som jeg altid troede, ligesom din moder og din stammoder, et overnaturligt væsen, og kan ikke dele liv og skæbne for bestandig med et dødeligt menneske –”

”Er du da ikke en udødelig, som jeg?” – svarede Miranda – ”og har du ikke set, hvorledes vore naturer kunne smelte sammen i et eneste blik! – Så længe jeg er elsket, som nu – så længe jeg har magt og frihed, som nu – og så længe du er mig tro og holder dit løfte – tænker jeg heller ikke på at forlade dig og din verden. Se kun intet fremmed vidunder i mig! – Jeg er så menneskelig som du, medens vi her lever sammen; jeg er din lykkelige hustru, og – det håber jeg vist – inden dette år er udrundet, er jeg en lykkeligere moder, end min moder var det, da hun kyssede mig til velkomst i denne verden”. – Hun skjulte sine rødmende kinder ved hans bryst og forlod ham.

Gudmund gik, stærkt bevæget, gennem løngangen tilbage til sin ensomhed i havehuset. Her betragtede han først det beskrevne papir,

Miranda havde rakt ham. Det indeholdt en hel ny plan til opbyggelsen af hendes palads; men han så til sin forbavselse, at grundstenen, hin forunderlige perle, som han forgæves havde søgt, var her slet ikke talen om. Lige så lidt fandtes her nogen hentydning til vigtigheden af den paradisiske æblekærne. Runestenen fra den gamle stenkonges land fandt han vel nævnt, dog kun som en forældet og næsten overflødig løftestang i åndens værksted. Alt, hvad der tilforn var tænkt, forudsagt og foretaget til dette mageløse værks fuldbringelse, fandt han forkastet, som drømme, fordomme og vildfarelser. Alt måtte efter denne plan begyndes forfra, og han måtte tilstå – planen var dristig og storartet; men et udgangspunkt savnede han – det var og blev et mageløst vidunderslot, men uden grundsten.

Gudmund fordybede sig nu atter en tid lang i sine granskninger, og når han, som sædvanlig, besøgte Miranda, fandt han hende ofte så opfyldt af hendes nye, store planer, at hun kun var lyksalig med ham, når han med levende iver gik ind på dem. For en stor del kunne han det også: Han måtte beundre mange af hendes smukke og geniale foretagender, der røbede hendes kærlighed til alle fortrykte¹ og til udviklingen af det friske, ungdommelige liv i hendes tid. Men den plan, hvorefter hun lod bygge på det store, mageløse palads, som hun havde givet navn af ”Folkets Mirandaslot for nutid og fremtid”, kunne han ingen mening finde i. I meget andet fandt han også hendes luner højst betænkelige. Herom kunne han dog aldrig ytre sig til hende. Hans erkendelse af hendes frie, selvstændige ånd udelukkede al hovmesterering². Det var også en betingelse for deres hemmelige ægteskabsliv, at han ikke måtte kede hende med unyttige indvendinger mod hvad hun tænkte, ville eller foretog sig, ligesom hun aldrig forhindrede ham i at handle eller tænke eller drømme som han ville.

Gudmunds hemmelige familielykke tiltog imidlertid bestandig. Inden året var omme, fødte Miranda ham en overmåde dejlig datter. Men det blev holdt skjult, og barnet måtte opfostres udenfor slottet; kun om natten blev det bragt hemmeligt til den unge moder, og hun glædede sig da ved det som et barn. At denne hendes lykke måtte skjules, var ikke alene en nødvendig følge af hendes ægteskabs hemmelighed og den offentlige mening om dyd og ærbarhed. Det hørte til Mirandas sære ønsker, bestandig at kunne anses for en jomfruelig beherskerinde af den ungdom, der altid var begejstret for hende, som en elsker for sin brud. Historien med hendes hjernebarn, eller spejlbilledets søn, var bleven en hemmelighed i den fyrstelige familie og stred

¹ Undertrykte

² Hovmod; tilrettevisning

desuden så aldeles mod den forstand, de fleste mennesker har om dagen, at ingen ville have anset det for andet end spas eller galskab, hvis det var blevet kendt.

Gudmund havde ikke set den lille pusling endnu, og ingen af dem havde tænkt på ham, når de så hinanden. Nu, da Miranda hver nat havde den lille dejlige datter i sine arme, brød hun sig ikke om at spøge så meget med dværgpuslingen, når hun var ene.

En morgen overraskedes Gudmund midt under sine dybsindige granskninger ved at se sig på det besynderligste efterlignet af en lillebitte person, der sad ved hans fødder på gulvtæppet og brugte hans fodskammel til bord. Skikkelsen var næppe så stor som et nyfødt barn, men havde et ansigt som en mandsling på sytten år. Han var klædt i slåbrok og nathue og havde briller for øjnene. Hans hoved var temmelig stort; forresten var der et meget vakkert forhold i hans legemsbygning. Han sad med den lille hånd under kinden og syntes aldeles fordybet i en stor latinsk bog, der lå opslagen for ham på skamlen.

Gudmund sprang forbavset op ved dette særsyn. Han troede først, det var en lille forklædt abekat; men snart så han, det var en meget dannet, ung mand, der kun i særdeles ringe grad var forsynet med krop. Den lille studerende mand rejste sig med megen anstand fra sit lave sæde ved skamlen og bad den ærede Dr. Gudmund undskylde sit tidlige besøg. Han havde længe ønsket at gøre bekendtskab med landets dybsindigste gransker, og havde et anbefalingsbrev med fra sin høje beskytterinde, Prinsesse Miranda. Der havde ingen været til stede, da han kom, og han havde taget sig den frihed at benytte den fortrinlige udgave, han her havde fundet af Kikeros¹ skrift om staten.

Gudmund stod stum af forundring. Han åbnede brevet fra Miranda. Det var skrevet i så lunefuld en tone, at han ikke ret vidste, om det var at forstå som alvor eller spøg. Hun anbefalede overbringeren, som deres første håbefulde søn, til hans faderlige omhu, og underrettede ham om, at denne drømmens og videnskabens søn, som et sandt vidunderbarn, i en alder af seks år, ikke alene havde lært sit modersmål temmelig godt, men selv med færdighed kunne tyde de latinske klassikere og skrive en udmærket latinsk stil. Hvad han især havde anlæg til, var statsvidenskaberne og fremmede sprog. Hun håbede, at han under sin faders vejledning ville gøre kæmpeskridt i denne retning og om nogle få år forbavse verden som et stort lys.

¹ ☉: Marcus Tullius Cicero (106 f. Kr. - 43 f. Kr): *De re publica*, 51 f. Kr.

Gudmund betragtede nu den lille pusling med stor deltagelse og fandt en påfaldende lighed i hans ansigt med sit eget billede i hans barberspejl, som netop hang lige foran ham. Den lille veldannede næse syntes han havde en fjern lighed med Mirandas. Han tog ham op på sin arm og gav ham et faderligt kys. På den lille mands alvorlige miner kunne han dog se, at det ikke var hans ønske at behandles som et sædvanligt seksårsbarn. Gudmund satte ham fra sig på sit arbejdsbord og holdt en nøjagtig eksamen med ham, som fuldkommen bekræftede, hvad Miranda havde skrevet. Uden at gøre sig flere skruller over muligheden af dette vidunder, beholdt han nu den lille lærde pusling hos sig og havde stor morskab af at meddele ham alt, hvad han selv for nylig havde lært af gamle og nye skrifter om den allerbedste frie statsforfatning.

Endnu større faderglæde havde Gudmund dog af den vidunderlig dejlige datter, som prinsessen opfostrede i løndom. Hun var sin moders udtrykte billede, men syntes at blive endnu skønnere. Svøb og klæder, som ikke kunne afrystes, tålte hun ikke. Hun havde friske røde kinder og var så livsglad, at hun aldrig græd, men jubede ved al larm. Hun bar sin moders skønne navn. Gudmund havde dog ikke været til stede ved hendes dåb og havde slet ikke hørt tale om den. Alt, hvad der angik den lille Mirandas tilkommende dannelse, havde moderen forbeholdt sig alene, medens Gudmund til gengæld udelukkende betroedes omsorgen for den lille vidundermagister, som de allerede kaldte seksårspuslingen.

I rosenbedet udenfor Gudmunds vindue så man nu en stor glasklokke. Alt hvad man kunne se indenfor klokken, var en lille træplante med to små frøblade, der endnu ikke i et helt år havde nogen synlig stængelspire eller hjertebladknop. Mange gik forbi og rystede på hovedet med et medlidende smil. Selv kunne Gudmund undertiden stå hele timer og stirre på glasklokken, og der mumledes om, at han dog nok måtte have rejst og studeret sig nogle skruer løse i hovedet.

En dag havde han en stor glæde. Døren blev rask lukket op til hans studerestue i det lille havehus, og hans fader Jeppe Gammelmand stod for ham. Fader og søn fløj i hverandres arme. ”Så fandt jeg dig dog endelig!” – sagde den gamle og kastede sig træt på en rørstol uden hynde, som var den eneste, han så i stuen. – ”Jeg har spurgt en hel dag om dig alle vegne; men ingen vidste hvem jeg mente. Jeg troede, du måtte være en stor og berømt mand og bo i et palads; men så hørte jeg – dog det kan være det samme – nu ser jeg jo, du sidder lunt og godt inden døre og har ingen spændetrøje på. Jeg tænkte nok, det var løgn og sladder”.

”Hvorledes?” – spurgte Gudmund med et roligt smil – ”tror folk, jeg er” – han fuldendte ikke spørgsmålet; det stred mod hans hemmelige løfte, da han hærkede halmstråsværdet i mælkevejslyset.

”Så omtrent, min dreng!” – svarede Jeppe – ”men dem, jeg hørte det af, holdt jeg ikke for store vismænd, og jeg har mere tro til, hvad din moder spæde om dig, da hun døde, end til al verdens sliddersladder af nulevende dosmere¹”.

Fader og søn havde meget at fortælle hinanden. Jeppe Gammelmand havde lidt skibbrud to gange og udstået meget. Han kom nu dog hjem som en temmelig velhavende mand og ville slå sig til ro hos sin kære yngste søn på sine gamle dage. Der var plads nok i havehuset til dem begge. Der var et kvistkammer, som lignede en kahyt. Dette værelse lagde Jeppe straks beslag på, som det, der netop var efter hans hjerte, og samme dag flyttede han ind til ”den gale Dr. Gudmund” eller ”lykketræprofeten i folkehaven”, som var den titel, hvorunder visdomsrubinsens ejer nu var mest kendt, uagtet han var en regerende prinsesses gemal og havde gehejmeråden i raritetsskuffen.

15. Kapitel

Hjertebladene

En hel vinter gik hen, uden at der skete nogen betydelig forandring med Gudmunds stille liv i det hyggelige havehus. Hver dag så han sin fader, og hver aften, når intet spejdende øje var åbent, besøgte han sin henrivende prinsesse og den lille nye Miranda gennem løngangen til Søsloftet. Den unge fyrste, hvis gehejmeråd han kun i løndom ville være, satte høj pris på ham, når han kun ikke ville tale om sin æbletræsplante, som fyrsten desuden mente, aldrig fik hjerteblade.

Hver gang Gudmund i det hele kom med en ytring, som havde mindste hensyn til det eventyrlige i hans liv og levnet, afbrød fyrsten ham gerne noget ængsteligt og greb ham om håndledet for ubemærket at undersøge hans puls.

Når fyrsten således greb hans hånd, blev Gudmund næsten altid rørt derover, som et tegn på hans trofaste venskab, hvilket det også var.

Hos sin fader fandt Gudmund sig især inderlig vel til mode, når de sad ved kaminilden sammen i tasmørket eller ved lampen i de lange vinteraftener, og den gamle var blevet oplivet ved et lille krus punch. Jeppe

¹ Dumrianer

Gammelmand fandt da sin største morskab i at fortælle Gudmund sine gamle og nye sømandseventyr og, under en pipe hollandsk knaster, høre sin lærde søn langt overtræffe ham i fortællinger om, hvad andre mennesker fandt utroligt.

Historien med den engel eller fedronning, som havde givet hver af de fire brødre en lykkesten, havde faderen selv været vidne til. Det faldt ham derfor ikke vanskeligt at tro en hel del af, hvad Gudmund fortalte om sin syvårsrejse. Undertiden rystede den gamle dog lidt på hovedet og pustede en stærk tobakssky op mod loftet, medens han bemærkede, at han selv havde set både skæggede havmænd og dejlige havfruer med de store grønne øjne og de lange hår, som svømmede i kredse over bølgerne; han havde set både dødssejleren, med de blege, druknede sømænd, og den flyvende hollænder, hvorpå de røg tobak – men det var ”spægetobak” uden ild og røg. – Den fór under samme flag som dødssejleren og var måske den selv samme sejler. Det var nu alt sammen naturligt og begribeligt på en måde, mente Jeppe, og det havde intet andet at betyde, end hvad det var. Men meget af hvad hans kære, lærde søn fortalte, forekom ham dog alt for besynderligt. Det måtte dog vist være noget, han, uden selv ret at have set det, så at sige kunne have udspekuleret, når han kun var halv vågen; for det var ham ligesom der undertiden skulle ligge en hund begravet derunder, eller forstikke¹ sig en anden mening deri, end den ligefremme og naturlige; og det kunne han ikke finde sig i; det gav hovedbrud, mente han, og kom ikke sagen ved.

Den store lykke hans tre andre sønner havde gjort, hvor store slubberter de forresten kunne være, fandt den gamle skipper aldeles i sin orden, siden han selv havde ladet dem vælge deres lykkegaver og den historie nu engang virkelig var sket. Men han undrede sig kun over, at Gudmund – som var en brav karl, og hvem det dog frem for alle hans brødre var forudsagt, at han skulle blive en stor mand, når han fik skæg – nu dog, med et ganske antageligt skæg, ikke var bleven andet, end en honnet prakker og lærd penneslikker, samt en slags overopsynsmand ved en eneste plante i den offentlige have.

Gudmund lo ad sin jævne faders bekymring for ham og trøstede ham med, at ikke alle store mænd behøvede at være fyrster eller republikpræsidenter, men at man også kunne udrette noget bemærkelsesværdigt i verden ved pennen og munden og selv ved gartnerkunsten, når man kun forstod sin dont til gavns og havde trofast kærlighed til den.

¹ Skjule

”Nej, min dreng!” – svarede den gamle ham en aften og så medlidende på ham – ”da var dine brødre, de halunker¹, dog anderledes heldige. Du er og bliver jo kun en fattig, skikkelig student og må tilmed finde dig i at gælde for en gal mand. Hvorledes du kan få krop og sjæl til at hænge sammen med din levemåde, går også over min forstand”. Den kraftige skipper havde nemlig aldrig kunnet begribe, hvad hans lærde søn levede af, siden han hverken havde formue eller noget lønnet embede; for overopsynet med et enkelt træ eller en spire i en have, var dog – som han ofte gentog – intet stort embede og indbragte jo slet intet, undtagen den frie bolig i havehuset.

Gudmund syntes vel aldrig at lide mangel; men man så ham, sjældent spise andet end tørt brød, og hvad han deraf behøvede, havde han altid i lommen på sin rejsekappe, der så ud som en gammel pjækkert. Hvorledes det hang sammen med dette brød, som han havde sin gamle ravn at takke for, havde Gudmund ikke villet fortælle nogen, siden han mærkede, at ingen ville tro, der stak mere i hans tre kære dyr, end i alle andre ravne, fisk og æsler.

Én ting var der endnu, som den gamle skipper ikke kunne finde sig i, men som han mente var en nødvendig følge af, at Gudmund ikke havde mere end netop det tørre brød at leve af. Jeppe Gammelmand ville inderlig gerne se sin lærde søn gift; men det lod ikke til at sønnen selv tænkte på det. Han kom næsten ingen steder, hvor der var unge piger. På slottet vidste man nok han af og til kom endnu, som prinsens forrige lærer; men i hans hengivenhed for Prinsesse Miranda kunne ingen se andet, end den hyldest, alle mænd, især den begejstrede ungdom, bestandig ydede hendes skønhed og elskværdighed, trods alle hendes luner og griller. Grunden til Gudmunds formentlige utilbøjelighed til at gifte sig, så faderen dog ikke alene i hans fattigdom, men også i hans overdrevne hængen i bøgerne, især hans stirren på runestaven både nat og dag, medens han bestandig tillige skrev lærde politiske afhandlinger, som ingen læste, eller små folkeskrifter, som rigtignok læstes, men dadledes, som fulde af overtroisk sværmeri.

Hvad der dog gik den gamle fader allermest til hjerte, var den opdagelse, at Gudmunds helbred syntes at lide ved hans uafbrudte studereliv. Han havde altid været spinkel og mager. Hans kinder blev nu bestandig blegere, og hans legemlige kræfter aftog i den grad, at lægerne mente, han havde tæring. Hans udseende havde fået en næsten ængstende gennemsigtighed. Det drømmende udtryk i hans øjne var stærkere fremtrådt, såvel som det hemmelighedsfulde træk om hans mund, der røbede en dyb, inderlig glæde. Gudmund selv klagede vel aldrig over sit helbred; men Jeppe

¹ Bedragere

Gammelmand vendte ofte sit barkede ansigt til side og fór med hånden over de små grå øjne, når han så sin stille søn ved lampen i hans arbejdsstue eller ved månelyst i den gamles kahyttekammer, hvor de hen mod foråret ofte sad ved det åbne kvistvindue. Stemningen iblandt dem var, som sædvanlig, kærlig og hyggelig, og Gudmund søgte altid at holde den gamle i lune, ved at bringe ham ind på historierne fra hans ungdom; men selv så han altid blegere ud, især når han stod i det åbne vindue. Han kastede da tit et besynderligt længselsfuldt blik ud til rosenbedet nedenunder, hvor den store glasklokke blinkede over den næsten usynlige æbletræsplante, der nylig var afdækket, men endnu ikke havde udfoldet noget rigtigt hjerteblad eller synlig stængelspire.

En tredobbelt sorg ramte nu også både fader og søn. Der kom tre breve kort efter hverandre med udskrift til Dr. Gudmund. Med hvert af de tre breve fulgte der en lille æske. Brevene indeholdt efterretninger om hans tre brøders næsten lige ulykkelige skæbne.

Den ældste broder, Mads Kræmmer, som de andre havde kaldt ham, havde, som guldfrighedens helt og det store pengelands protektor, først forøget sine umådelige rigdomme ved at udskifte alle de riges formue i landet mellem de fattige og selv beregne sig en betydelig del deraf. Siden havde han på samme måde udskiftet de tidligere fattiges tilranede formue mellem de plyndrede rige. Endelig havde han på samme måde hjulpet de fattige til at plyndre dem, der nu igen var de rige. Derpå var han af de fortvivlede, nu aldeles forarmede rigmænd, blevet anklaget som en forræder både mod de fattige og de rige, og af begge partier indespærret på sit slot. Der var han omkommet af mangel midt iblandt sine uhyre skatte, der nu var blevne et tvistens æble mellem de rasende partier af fattige og rige i det store pengeland.

Den dejlige broder Jens Styrmand, der, som smagens og skønhedens frie ridder, ved damernes indflydelse havde opsvunget sig til præsident i den æstetiske republik, var bleven et ynkeligt offer for sin dejlighed og frihedskærlighed. Efter at han næsten var blevet omklamret til døde af sine mange elskerinder, var han faldet i en opstand af det smukke køn, som han havde lovet at understøtte i deres retmæssige krav på den såkaldte kvindelige emancipation¹ og dobbelt stemmevægt i den æstetiske republik.

Den tredie broder, Rasmus Slagsbroder, var, som ”overfrihersker over alle friherskere i de blå-ødgule ansigters magtfrighedsstat”, ligeledes faldet som en martyr for sin frihedside. Han var en nat bleven kvalt i sin seng af

¹ Frigørelse; kvindefrigørelse

nogle afstraffede friherskeres undergivne, som var kede af de tre regnbuefarver i deres ansigter og ville have de blårødgule frihedsfarver afskaffede. Dette var sket dagen før denne magtfrihedens stærke helt ville komme sine betrængte brødre til hjælp med en umådelig krigshær og betale sin gæld til Mads Protektor med "kødmønt".

Ingen af de verdensberømte brødre havde efterladt sig livsarvinger, men enhver af dem havde, ifølge den mærkelige drøm, de havde haft i tre nætter i rad, kort før deres død, testamenteret deres yngste broder Gudmund, som de på en måde skyldte deres lykke, det vigtigste klenodie, enhver af dem havde ejet. I hver af de tre små æsker, der fulgte med efterretningerne om deres død, lå der en rubin med forskellig slibning.

Både Gudmund og hans ærlige fader var så sorgfulde over dette tredobbelte dødsbudskab, der slag på slag havde ramt dem, at ingen af dem i førstningen tænkte på den vigtige arv, de tre små æsker indeholdt, som Gudmund adspredt havde stukket i frakkelommen. Hvad der gjorde deres sorg så stærk, men hvad ingen af dem ville udsige, var en hemmelig frygt for de ulykkelige brødres sjæle. Jeppe Gammelmand tænkte på, hvad hans salig fader havde kaldt det største fadermord og det værste selvmord. Gudmund tænkte på, hvorledes Mads Kræmmers tre ligkolde fingre havde gennemisnet ham ved deres afsked i det store pengeland, og han gruede for den tanke, at vist alle tre brødre var komne i deres grav med visne fingre, som de allerede havde båret døde med sig i deres herlighed.

Først da sorgen var bleven noget mildere, og fader og søn en smuk forårmorgen netop var gåede ud sammen i den nærliggende skov for at opmuntre sindet i den friske vårluft, bemærkede den gamle skipper med forbavselse den forandring, der lod til at være foregået med hans lærde søn. Aldrig syntes den gamle verdensomsejler at have set noget menneske med så dejligt et ansigt og så blomstrende sundhed. Han tav dog og undrede sig, uden at tænke på nogen anden grund dertil, end den friske forårsluft. Der lå tilfældigvis en vindfældet eg tværs over skovvejen, og Jeppe Gammelmand så, med endnu større forbavselse, hvorledes hans spinkle søn med den ene hånd, uden mindste anstrengelse kastede egestammen til side, som det havde været en pind. "Det var som pokker!" – mumlede han – "det skulle jeg ikke have gjort ham efter, da jeg sejlede med forskerne". De mødte, som sædvanlig, mange fattige koner, som samlede tørre kviste i skoven. Skipper Jeppe plejede altid at række dem en lille almisse, da Gudmund sjældent havde andet end tørt brød i lommen, som han dog altid rundelig delte med

dem. Men nu bemærkede den tarvelige¹ skipper med forundring, at hans lærde søn greb i lommen og uddelte guld til de fattige koner, der kastede deres kvistbrænde for at kysse ham på hånden og velsigne ham. Gudmund blev ved at dele penge ud og syntes at have en Fortunatus-pung² i hver lomme.

At alt dette var virkninger af de tre arvede rubiner, gik nu pludselig op for den gamle; han faldt sin lykkelige søn om halsen og græd af glæde. Gudmund havde gået i meget dybe tanker og syntes slet ikke at have bemærket noget usædvanligt med ham selv eller med tingene udenfor ham. Han blev meget forundret over faderens heftige bevægelse og det pludselige udbrud af hans faderkærlighed. Da han endelig hørte og forstod, hvad faderen havde opdaget, blev han ganske vist meget glad over at føle sig så sund og stærk; dog det syntes han næsten altid, han havde været. At han havde delt penge ud, vidste han ikke; han havde kun tænkt på, at de stakler vel kunne trænge til sølv og guld, og at man gjorde alt for lidt for de fattige. Han kunne nu ikke tvivle på, at det jo havde sin rigtighed med arven efter hans brødre, som han med de små æsker havde i lommen, og han glædede sig over dette nye bevis for tilforladeligheden i, hvad alle mennesker anså for overtro. Men hvad der var ham vigtigst og kærest derved, var den fortrøstning, det tillige gav ham, at hans håb heller ikke skulle skuffes om det lille paradisiske æbletræ og den velsignelse, det engang skulle udbrede, når det først rigtigt var kommet i vækst.

Han havde hjerteligt gengældt sin gamle faders omfavnelser og gik nu med stærke skridt til folkehaven, for at se til æbletræsplanten. Jeppe Gammelmand havde møje med at følge ham. De standsede først ved rosenbedet med glasklokken. Den lille plante stod frisk under klokken. Den var kendelig vokset og havde denne morgen fremskudt en usædvanlig høj stængelspire, der allerede havde udfoldet hjertebladene.

Gudmund jublede over dette syn og bemærkede først nu, at Prinsesse Miranda stod foran ham og betragtede ham med så fortroligt og kærligt et blik, at enhver, der så det, deri kunne læse hemmeligheden med deres kærlighedslykke. Hun havde altid set en højere skønhed i hans åsyn og skikkelse, end nogen anden syntes at bemærke; hvad hun elskede deri, var dog mest udtrykket af det liv og den ånd, der spillede om hans fine mund og i hans stille, drømmende øjne, ligesom hans stemme havde en klang i hendes øren, som den skønneste musik. I dette øjeblik forekom det hende nu, at hun

¹ Fordringsløse

² Uudtømmelig lykkepung; minder i udseende om en sammensnøret prangerpung

aldrig havde set nogen skønnere mand, og at hendes øjne først nu var blevne helt opladte for hvad hun altid, men dog som gennem et drømmeslør, havde skimtet i hans hele natur og væsen. Hendes broder, fyrsten, og hele hoffet nærmede sig just nu, og en stor mængde mennesker af alle stænder opfyldte haven. Der var netop en stor fest over hele landet. Denne smukke vårdag fejredes hvert år til erindring om Prinsesse Mirandas ankomst i hendes barndom til hendes faders rige.

Da Gudmund nu så hende, blev han inderlig bevæget over den uforbeholdne kærlighed, hvormed hun her for alles øjne betragtede ham. Han vovede dog ikke, som når de var ene, at give sin hemmelige lyksalighed luft i ord eller adfærd, men bukkede, som alle andre, med ærefrygtsfuld ærbødighed for prinsessen. Dog nu trådte hun med glædestrålende åsyn hen til ham, greb hans hånd og forestillede ham for sin broder, fyrsten, og det forsamlede folk, som hendes højtelskede gemal, med hvem hun længe havde været hemmelig formælet. På hendes vink fremtrådte hendes fortroligste dame med et lille dejligt pigebarn på armen. Det var deres lille nye Miranda, som hun fremstillede for fyrste og folk, som det kæreste pant på hendes ægteskabelige lykke. Alle studsede, og folket udbrød i en almindelig jubel.

Gudmunds overraskelse og glæde var ubeskrivelig. Han følte sig så fri og frejdig til mode, som han bevægede sig i medfødte eller aldeles tilvante forhold. Han modtog med lige så megen værdighed, som beskedenhed, både fyrstens og hoffets lykønskninger, medens han henvendte nogle ord til fyrste og folk, der behagede alle meget og besvaredes af et umådeligt jubelråb.

Man var så vant til at billige enhver handling og ytring fra Miranda, at det faldt ingen ind at finde noget anstødeligt i erklæringen af hendes hidtil hemmeligholdte ægteforbindelse med skipperens søn, i hvem man nylig havde set en halvgal og svagelig drømmer, men i hvem de nu så den skønneste og kraftigste unge herre, der syntes at være født til fyrstelig magt og ære. Selv i prinsessens svigerfader, den hvidhårede Jeppe Gammelmand, som Miranda for alles øjne havde omfavnet, så man ikke længer den simple, jævne skipper. Således som han nu tumlede om mellem alle de fine hofmænd og lod sig lykønske og tage i hånd, selv af fyrsten, forekom han det begejstrede folk som en Peter den Store¹, der skjulte kejserværdigheden under en skippervams. Selv var han så hjertelig glad, at han ikke tænkte på, hvorledes han tog sig ud som prinsessens svigerfader.

Den unge fyrste var også ret fornøjet. Han elskede og agtede sin sære ven, Dr. Gudmund, så højt, at han ingen ædlere eller kærere svoger kunne

¹ (1672-1725), russisk zar

ønske sig. Samme dag havde han desuden, på Mirandas tilskyndelse, ophævet alle fødselsfortrin og al rangbetydning. Hvad enhver skulle agtes for, måtte bero på hans betydning og folks evne til at skatte den. Der var altså intet til hinder for, at den fattige skippersøn, som ingen endnu vidste var umådelig rig, og som gjaldt for et slags geni, men lidt gal, var bleven svoger til en lille fyrste, der ikke gjaldt for noget geni, men for temmelig forstandig. Denne første påfaldende anvendelse af den nye lighedslov var det fornemmelig, der smigrede folket og vakte så højrøstet en begejstring blandt den ringeste almue. Enhver håbede nu også at kunne komme til højhed og værdighed engang. I deres ærbødighed for "Hans Højhed", som de nu absolut ville kalde prinsessens gemal, glemte de, hvad de jubledede over, og at både "Højheden", og prinsessenavnet var afskaffet.

Vel anså Miranda sig ikke forpligtet til at give nogen oplysning om grunden til, at hun nu havde åbenbaret, hvad hun så længe havde holdt hemmelig; dog underrettede hun sin broder, fyrsten, og hans statsmænd om, at det lykkelige tegn nu havde vist sig, som hun længe havde tvivlet på, og som først kunne afsløre hendes egen lyksaligheds hemmelighed, idet folkets og landets store, tilkommende lykke derved bebudedes. Uden klarere at ytre sig derom, pegede hun på æbletræsspiren med de store, friske hjerteblade. "Dog" – tilføjede hun halvsagte, med et underlig vemodigt blik til Gudmund – "før jeg har en blomst af dette træ ved mit bryst, kan hverken min eller din lykke blive fuldkommen".

16. Kapitel

Gudmunds sidste hændelser

Hvad der, med al deres kærlighed, manglede i Gudmunds og Mirandas lyksalighed, var ingen af dem fuldkommen klart. Gudmund følte altid en brændende længsel efter at se paradistræet i blomster, uagtet det endnu kun stod som en spæd plante med de første udfoldede hjerteblade. Miranda, som selv i hint alvorlige øjeblik havde sat dette ønske i forbindelse med deres højeste lykke, syntes siden aldeles at have forglemt det eller at betragte det som en barnagtig drøm. Hun åndede og levede næsten udelukkende for det nye, friske liv, hun ville fremkalde, og de store planer, hun ville udføre, uden at bekymre sig om, hvad hun kaldte dødt og overlevet eller gamle glemte drømmerier. Ved en af sine egne forestillinger fra hendes dvale- og drømmetid holdt hun kun urokkelig fast.

I enkelte øjeblikke havde Gudmund en vemodig anelse om, at han og Miranda dog savnede hint inderste og fuldstændige fællesliv i åndens verden, som er de elskende den sikreste borgen for deres væsners uadskillelighed gennem alle tilværelser. Deres hemmelighedsfulde ægtevielse, som Gudmund ikke klart var sig bevidst i vågen tilstand, ville han inderlig gerne på sædvanlig måde have stadfæstet i en kirke; men dette ville have vakt tvivl om, at en virkelig tidligere vielse havde fundet sted – og Miranda satte sig højlig derimod. Selv en hemmelig vielse, der ville have beroliget Gudmund, påstod hun, ville være en krænkelse af hendes indre højhed og den ånd, der havde helliget deres pagt. Hun forsvarede sin anskuelse med en sådan ild og en så elskværdig lidenskabelighed, at han uvilkårlig sank til hendes fod og bad hende tilgive, at han med en sådan tanke havde såret hende. Hun opløftede ham kærlig i sine arme – og nu lo og spøjte hun igen i det muntreste lune.

I deres udvortes liv foregik der alene den forandring, at Gudmund nu åbenlyst besøgte sin gemalinde, når de begge ønskede det, og hun ligeledes for alles øjne besøgte ham i det lille havehus, som han på lang tid aldrig ville forlade. Han følte sig ligesom rodfæstet til dette sted, af omhu for den dyrebare plante, hvortil ikke alene hans egen og Mirandas lyksalighed, men hele hans håb om en lys fremtid for folk og rige så vidunderlig i hans forestilling var sammenknyttet.

Gudmund ansås nu i almindelighed for en stor mand. Man beundrede hans lærdom og dybsindighed, og man fandt en uudtømmelig visdom i ethvert af hans ubetydeligste udsagn. At han var i besiddelse af umådelige rigdomme, var snart blevet almindelig udbredt, og han blev bestormet af en så umådelig mængde klienter med ansøgninger om lån, gaver og understøttelser, at han måtte have haft et århundredes tid til sin rådighed, hvis han skulle have talt med alle de mennesker og hørt deres begæringer. I otte dage holdt han det ud, og lod sin dør stå åben for enhver; men der levnedes ham ikke tid til en eneste rolig tanke. Folkehaven var bleven en samlingsplads for en bestandig uroligere folkestimmelse og – hvad han mest frygtede for – rosenbedet med hans dyrebare træplante stod i fare for at blive nedtrampet. Det blev ham nødvendigt at lade havehuset og det lille rosenbed afspærre ved et højt jerngitter. Et folkeopløb var følgen af denne afsondring; men det lykkedes Gudmund ved en ny foranstaltning at få husfred. Der blev indrettet udenfor haven et helt stort kontor, som kaldtes ”den rige mands pung”, og dertil henvistes enhver, der ville låne penge eller understøttes af Dr. Gudmund. Selv fik han altid, hver gang han greb i

lommen, så stor en mønt i hånden, som han øjeblikkelig ønskede, og når han gik ud, bad ingen ham forgæves om en enkelt håndsregning. Hvem der ønskede mere, henviste han ”til den rige mands pung”, hvor store summer til det brug var henlagt. At tilfredsstille alle fordringer på denne hans åbne pung, var dog selv med de største summer umuligt. Gudmund blev derfor nogle gange udsat for overfald af rå mennesker, som fandt sig skammelig forurettede af hans gavmildhed. Men her kom hans styrkerubin ham herlig til nytte. Han havde en aften, da han gik ene hjem, ved en let håndbevægelse kastet tre af de stærkeste og mest uforskammede angribere fra sig som vanter¹, og var snart i ry for en kæmpestyrke, som intet menneske kunne måle sig med.

Han red undertiden gennem staden med Miranda, som gerne viste sig til hest for folket og alle vegne blev hilset med jubel. Gudmund red da, efter hendes ønske, på en stolt arabisk hingst, hvorpå han i sin simple sorte frakke uden noget udmærkelsestegn, tog sig overmåde prægtig ud og især fortryllede alle unge damer ved sin dejlighed. ”Se ham, den søde!” – var et udråb, som han ofte med megen undseelse hørte. I førstningen syntes Miranda ret at more sig over det; snart blev hun dog ligeså ked af det som Gudmund, og hun mente, man vel snart ville kalde ham ”Deres Sødhed”, ligesom hun endnu, trods lighedsloven blev kaldt sin egen ”Højhed”, og fyrsten sin egen ”Gennemsigtighed”; man havde nemlig afskaffet alle fremmede titler. Miranda red siden kun ud med sin broder og ville hellere køre med Gudmund i en lukket karm, hvori han da gerne hældede sig langt tilbage og lod hende alene gennem vinduet besvare folkets hilsener. Han havde mærket, at hun ikke var fri for en lille smule skinsyge; men det klædte hende, som alting, nydeligt.

Den vise, rige, kæmpesterke og mageløs dejlige Dr. Gudmund var nu blevet genstand for alle lykkejægeres efterligning. Enhver ung mand, som ville gælde for et geni, optog hans dragt, hans gang og alle hans særheder. Det blev mode at spadserere med en stok, prydet med runer og arabesker, ganske vistnok efter kunstdrejerens valg og indfald, som havde fundet på denne industri. Enhver ung herre, som ellers holdt hest, anskaffede sig et æsel; thi man vidste, Dr. Gudmund red ofte i skoven på et sådant dyr. Enhver ung lærd havde gerne en tam ravn eller krage i sin studerestue – og en hundestejle eller en anden lille fisk i glas i sit vindue. Undertiden så man også unge naturforskere komme i selskab, med et sådant lille fugleglas ved brystet. Man vidste, Dr. Gudmund var en ynder af tørt brød, og man

¹ Udtryk for noget, der mangler fasthed og form (som en henkastet vante)

oprettede et stort samfund, der kom sammen for at spise tørt brød og holde rørende taler over det, som det eneste fornuftige fødemiddel. Alle stadens løver bar deres hår på Dr. Gudmunds måde og søgte at efterligne den besynderlige klang i hans stemme, det drømmende i hans blik og det særegne inderlige smiltræk om hans mund, for også af de unge damer at kaldes "søde". Hans portræt hang nu også alle vegne, men som oftest med en sådan fremhævelse af det særegne hos ham, at det blev utåleligt.

En dag sagde Miranda til Gudmund: "Jeg tror, man vil gøre mig ked af dig, ved alle vegne at vise mig vrængbilleder af dit ansigt og hele væsen. Ingen ser dog helt og smukt det usædvanlige ved dig, uden jeg. Det var tilfældet, førend du arvede dine brøders rubiner. De døde stene har intet givet dig, men kun fremdraget, hvad du alt tilforn besad i en højere indre betydning. Jeg kender hine stenes kraft: De inddrager kun i halvlivet, hvad der slumrer i hellivet; de kan kun åbenbare i en ydre og lavere sfære, hvad der ligger inderst skjult og levende i den natur, de påvirker. Som du virkelig er, har jeg altid set dig, skønt mindre klart, end jeg nu også ser dig med det dagligdags syn". Her blev Miranda afbrudt og syntes snart, i et ganske andet lune, selv at have glemt, hvad der i hint øjeblik var faldet hende af munden. Men Gudmund tænkte meget på hvert ord, hun havde sagt. Da han kom hjem i sit ensomme havehus, åbnede han raritetsskuffen og gemte alle fire rubiner i sin bedstefaders gamle snustobaksdåse. Nøglen til skuffen bandt han dog i en snor og bar den skjult om sin hals. Det forekom ham således, at de hemmelige skatte, han havde nøglen til, ligefuldt var hans ejendom, enten man så dem eller ej.

Fra den dag af mærkede han vel ingen forandring med sig selv, men desstørre med andre mennesker. Ingen beundrede mere nogen overvættets dybsindighed i hans skrifter. Ingen plagede ham mere med påtrængende ærinder til den rige mand eller forfulgte ham for at tømme hans lommer. Ingen kaldte ham nu heller mere "den søde". Dr. Gudmund var ikke længere på mode, og han følte sig meget lykkeligere derved. Hos Miranda var og blev han den samme. Hos sin fader fandt han ligeledes kærligheden uforandret; men den gamle skipper kunne ikke begribe, hvor al den glans og herlighed var bleven af, og hvorledes hans søn, den store, berømte mand, nu atter var bleven til den fattige student i havehuset, uagtet han dog var fyrstens svoger og gode ven.

"Sig mig engang, min kære dreng!" – sagde han en aften og dampede stærkt på sin pipe – "har jeg kun drømt, du var den største mand i landet, næst efter din svoger, fyrsten, og i grunden meget mere, end han nogentid

bliver. Er du ikke mere den mand, du var for et par måneder siden, eller har dine rubiner tabt deres kraft?”

”Så vidt jeg ved, fader!” – svarede Gudmund – ”er jeg den selv samme, jeg altid har været. Rubinerne har heller ikke tabt deres kraft; de ligger blot i bedstefaders snusdåse”.

”Ak, min stakkels Gudmund!” – sukkede Jeppe Gammelmand – ”jeg mærker kun alt for vel, at det dog ikke hænger så rigtigt sammen med skruerne i din hjerne, når du nu vil sætte dit lys under en skæppe og begrave så kostelige skatte. Dog derfor er du nu lige brav karl i grunden,” – tilføjede han og strøg sig over den rynkede pande. – ”Når jeg ret betænker sagen, kommer det jo også næsten ud på ét, enten du er en stor mand eller ikke. Dine brødre var jo også store mænd; Gud give, jeg kunne tro, de kun var gale! Selv er jeg vel ikke så overvættes klog – og man kan godt komme gennem verden med lidt galskab. Her er jo overmåde rart hos dig” – vedblev han muntert – ”dit udkomme har du. Din svoger, vor allernådigste fyrste, er en meget honnet mand; men stort at sige har han jo ikke. Din kone, prinsessen, er et velsignet dejligt fruentimmer¹, og hvad pokker hun så finder på, klæder det hende jo som en Guds engel. Jeres lille prinsesse har jeg min største glæde af. Når hun leger med sin fætter, den lille kronprins, vil hun kun altid råde; men du skal dog se, der bliver et par af de unger. Det er godt og herligt alt sammen. Jeg ved jo, du er en stor mand i grunden. Nu snakker kun ingen mere om dig. Ingen stryger nu heller kabuds² for mig, fordi jeg er din fader. Du har puttet storheden i pilleriskuffen – nu vel, lad gå! Hvad gør det til sagen, når jeg dog ved, du har den – og om du også var lidt gal –”

Her blev han afbrudt ved en puslen bagved ham. Det var dværgen, den lille vidundermagister, som han kaldtes, der kom for at forelæse sin fader en lærd afhandling.

”Den vantrivning³ kan jeg kun ikke udstå!” – mumlede Jeppe Gammelmand og bankede asken af sin pibe for at gå. – ”Man skulle før tro, det var ham end mig, der var kommet til verden med grå hår”. Jeppe gik den aften dog mindre fornøjet til sin kahytstue, men læste sig snart glad igen i en gammel eventyrbog, som han allerede havde læst i sin barndom.

Det var gået Gudmund som Miranda med den lille kloge pusling. I førstningen havde han moret sig over dværgens umådelige evner til at sluge al mulig lærdom og over det pudserlige i at høre ham tale som en gammel

¹ Kvinde; kvindemenneske (nedsættende)

² Hovedbeklædning til mænd

³ Krøbling, etc.

mand. Men nu havde han intet imod dværgens ønske om at forsøge sin lykke i et land, hvor der var mere at lære.

Gudmund levede nu på sin vis ret lykkeligt i mange år, og dagene gik for ham som timer. Han så ofte med usigelig længsel, men dog altid med et friskt håb, til det vidunderlige æbletræ, som hvert år kendelig voksede, dog meget langsomt. Enhver drivhusagtig fremskyndelse af dets vækst og udvikling var højst fordærvelig. Det vidste han, og han vogtede sig vel derfor. I ti år fik det stedse flere kviste og blade; men der var intet tegn til, at det nogensinde ville blomstre. Miranda talte aldrig mere om det, og til sidst var der ingen, der gav agt på det, uden Gudmund.

Fyrstens eneste søn, den unge tronarving, kom ofte til havehuset, hvor han legede med den lille nye Miranda og gerne hørte eventyr på den gamle skippers knæ eller, ved Gudmunds hånd, i de små gange udenfor huset ved rosenbedet. Her fik både han og hans lille dejlige legesøster hele æbletræets historie, som et andet barneeventyr, at høre, og da de tillige så træet for deres øjne, fik dette eventyr ligesom en større sandhed for børnene, end noget andet, og indprentede sig dybt i deres sind.

Når den store Miranda, med sit lille udtrykte billede og den vakre brodersøn, besøgte Gudmund og Jeppe Gammelmand, blev hun ofte overgivet som et barn, af glæde. Hun legede gerne med den lille guldfisk, som altid spillede fornøjet i glasset, når den så hende og børnene. Ravnens klappede hun også gerne på de glinsende vinger; men det gamle æsel kunne hun ikke udstå, siden det havde villet slå hende af og været stædigt den eneste gang, hun af en slags indskydelse havde besteg det og vist sig på dets ryg for alles øjne.

Børnene holdt derimod meget af æslet og red tit på det, begge på én gang, medens Gudmund gik ved siden og holdt på dem. Gudmund red selv både morgen og aften på det vidunderlige dyr, hvis besynderlige egenskaber han havde fortalt børnene i eventyret om æbletræet. Når ingen så på det, gentog æslet ofte sin gamle kunst for ham og lod ligesom jorden løbe bort under sine fødder. På den måde gjorde han mange gange uhyre lange rejser og behøvede dog aldrig at være længe borte fra det kære havehus med rosenbedet og det dyrebare frugttræ. Både ravnens og guldfisken fulgte ham altid på slige rejser, såvel som når han foretog små rejser med Miranda; men da fulgte æslet ham i sin myrestørrelse i brystfolden af hans rejsekappe. I denne lille nydelige skikkelse glædede det dog børnene allermest, da Gudmund engang viste dem det; men den store Miranda udlo dem, da de

med stor jubel fortalte hende om det. Det var kun fader Gudmunds gamle eventyr, påstod hun, der bestandig løb omkring i deres små hoveder.

En stor sorg var det både for Miranda og Gudmund, da de måtte opfylde den ærlige Jeppe Gammelmands sidste vilje. Han var bortslumret en morgen og lå med et glad smil om munden på sit leje. Aftenen tilforn havde han fortalt børnene den gamle historie om hans rejse rundt om jorden med forskerne, og da havde han taget det løfte af Gudmund og Miranda, at de, når han var død, ville lade ham bortfare, som han havde læst om i gamle krøniker, på hans egen gamle skude, der dog lå klar til at ophugges. Det skete, som han havde ønsket. Hans lig blev i hans gamle sømandsdragt lagt på skibsdækket, og der blev først kastet jord på det af præsten – derpå blev sejlene udspændte, og skibet blev stukket i brand; det fór bort og forsvandt, som et flyvende lys, over havet. Således ville Jeppe Gammelmand "fare til udødelighedslandet" – havde han sagt – "og det var dog en anderledes sejlads end selv den rundt om verden med forskerne".

En langt mindre sorg havde Gudmund og Miranda ved efterretningen om dværgens, hin såkaldte spejlbilledsøns, beklagelige endeligt. Den lille lærde pusling var bleven en berømt mand i fremmede lande. Selv kaldte han sig Magister Doctrinarius; men af lægfolk kaldtes han gerne Doktor Trenarius, og han havde "opfundet systemet", som det hed. Dette indbefattedes i et skrift, der var udkommet på alle bekendte sprog, og hvori han havde løst den store opgave: Ved en åndelig ortopædisk anstalt at gøre alle mennesker ens begavede og organiserede, hvorefter også den fuldkomne lighed i lyksalighed og udvortes kår vistest at være en simpel følge, når staten i øvrigt tog sig rigtigt af frihedens sag. Midt under sin berømmelse over dette mesterværk havde den lille vidundermagister haft den ulykke at dø af orm, og lægerne, som havde obduceret ham, ville påstå, at det var en slags ganske besynderlige bogorme.

Den lille nye Miranda blev skønnere, jo større hun blev, og endnu elskværdigere i manges øjne end sin fortryllende moder; men hver gang hun fyldte et nyt år, syntes hendes moder at blive ti år ældre. Snart var det kun datteren, der mentes, når talen blandt den begejstrede ungdom var om den skønne Miranda, medens moderen dog endnu bestandig i Gudmunds tro, kærlige øjne var den samme, som da han så hende første gang. Én eneste gang skulle dog folket endnu se og hilse hende med samme liv og begejstring som i hendes ungdom, det var den sidste gang, hin forårsfest fejredes til erindring om hendes ankomst til landet i hendes barndom. På denne dag viste hun sig for folket med en sådan højhed i miner og adfærd og en så

fortryllende ynde i det ligesom forklarede åsyn, at ingen så det uden dybt at bevæges. Det var som hun hilste ikke blot folket, men den hele timelige verden til afsked. Hun omfavnede sin broder, fyrsten, og hans søn med en inderlighed, som rørte dem dybt, og hun lagde sin hånd velsignende på prinsens og sin unge dejlige datters hoveder.

Om aftenen ved solens nedgang gik hun ene med Gudmund til skibsbroen ved Sølottet. Der stod en prægtig regnbue udspændt over for den nedgående sol, og bagved regnbuen stod der på den østlige himmel en besynderlig skymasse, der erindrede Gudmund om paradismuren. ”Se!” – sagde Miranda og pegede derhen – ”hin mur er kun en sky, som kan bortsvæve – og bagved den ligger det land, hvor vi evig har hjemme”. Der lå et fremmed skib ved broen, med det velbekendte regnbuefarvede flag, og på skibet stod en høj, herlig kvindelig skikkelse, som Gudmund med glæde og forbavselse kendte. ”Moder!” – udbrød Miranda og fór ud på skibet i hendes udbredte arme. – ”Farvel! Farvel! Vi mødes bag skymuren!” – råbte hun tilbage til Gudmund, der forgæves styrtede frem, for at stige over på det fremmede skib. Det var allerede svømmet bort for fulde sejl, og han så det forsvinde som en svane i aftenrøden, ligesom hint skib var forsvundet, der engang havde bortført hendes vidunderlige moder fra hans og hans brøders øjne. Gudmund stod længe som fastnaglet til skibsbroen. Han syntes endnu at se Mirandas viftende slør i det fjerne, og det sidste hvide blink forsvandt, som slaget af en mågevinge, over de rødmende bølger.

Med dyb smerte gik Gudmund tilbage til det lille havehus. Han havde set Miranda sidste gang i denne verden. Han så hende dog endnu bestandig i sine drømme; men hendes billede sammensmeltede nu med billedet af hendes høje moders – eller snarere med hin guddommelige skikkelse, han havde set fare forklaret og sejrende hen over hans hoved på skyvognen i tilblivelsens land. Gudmund levede ikke længe efter hin adskillelse. En stor glæde havde han dog endnu i denne verden. Han så sin kære datter, den dejlige nye Miranda, stå brud. Hendes lykkelige brudgom var hendes fætter og legebroder, fyrstens eneste søn, den tilkommende tronarving.

Denne unge, håbefulde prins havde lovet Gudmund at beskytte hans æbletræ mod al overlast, så længe han levede, og forpligtede sine efterfølgere til det samme. Blev træet nogentid så stort, at det havde et blad til hver mand og en blomst til hver kvinde i landet, som der var spået, det engang skulle blive – så ville han selv eller vist en af hans efterkommere opsøge grundstenen til Mirandas palads, der endnu kun var en halv ruin, og ikke opgive håbet om et nyt helt æble fra det lukkede paradys, som kunne forvandle det jordiske

halvliv til et helliv. Til gengæld for dette løfte skænkede Gudmund ham alle sine lykkegaver, da han fornam, at hans sidste time var nær. Inden han lukkede sine øjne, modtog han med et smil, hvori det gladeste håb spillede, det budskab, at det paradisiske æbletræ i folkets have bar den første blomst. ”Det vil ske! Det vil ske!” – udbrød han – ”den dag skal komme, da det vokser højt mod himlen og udstrør sine blomster over jorden!”.

~~~~~

Efterskrift¹

Eventyret: ”De fire Rubiner” udkom 1849, både særskilt og som sjette bind af mine ”Samlede Eventyr og Fortællinger”. Da jeg senere har set, at en fuldstændig klar beskuelse af, hvad der i dette digt måske mere kan kaldes allegori, end symbolik, ved nogle få bemærkninger kan opnås, uden hinder for den frie poetiske opfattelse, skal jeg for læserne af hint eventyr her meddele, hvad jeg – dels mundtligt, dels i breve til eventyrets venner, har ytret om hovedidéen og den betydning, jeg selv har tillagt enkelte af dets tankebilleder.

Eventyrformen åbner, ligesom myten, en fri og vid mark for den poetiske symbolik. At denne billedtænkning har gammel rod i vor nordiske natur, vidner vor hele Eddapoesi om; men i vor tids billedtænkning kan den bevidste betragtning ikke bortfjernes. Jeg har dog ikke villet opstille en række af tørre begreber i døde, forbrugte billeder, men om muligt uddrage idéerne af abstraktionens grav og give dem skikkelser som levende naturer. Jeg er gået ud fra den forestilling (hvis poetiske gyldighed kun forudsættes) at ligesom mennesket og enhver skabning er en guddommelig idé i personlig skikkelse, således er enhver guddommelig idé liv og væsen, og må anskuelig kunne fremtræde som sådan.

Frihedsidéens forhold såvel til guddommen som til verden – dens forskellige åbenbarelses i tidernes gang – disse åbenbarelsers afhængighed af enhver tidsånd, men dog inderlige sammenhæng med deres udspring over al tid – de nødvendige betingelser for en virkelig tilnærmelse i endeligheden

---

¹ I udgaven fra 1913 (som er udgangspunktet for nærværende genudgivelse af Ingemanns *Eventyr og Fortællinger*), er *Efterskriftet* ikke medtaget. Det her gengivne *Efterskrift* er fra eventyrets tredje udgave fra 1895. *De fire Rubiner* udkom første gang i 1849, *Efterskriftet* 1850, i *Fire nye Fortællinger*

til hvad der helt og fuldendt kun tilhører forklarelsens verden – et anskueligt billede af denne tankerække, under en fri bevægelse af rent menneskelige naturer, er dette eventyrs opgave.

Således, som frihedsidéen oprindeligt udsprang af Skaberens ånd, er den beskuet i guddommelig skønhed, som en evig ung kvindelig genius, en moderlig engel eller fedronning, om man vil, der svæver over forgangenhedens, øjeblikkets og tilblivelsens verdener, som alle timelige frihedsåbenbarelsers stammemoder¹. De er hendes døtres døtre, så længe tid er til – enhver tidsalder har sin – de drages bort fra hende i deres endelighed; men hun er dem dog stedse nær i deres evige natur: Hun svæver over dem og stræber efter at indånde sit guddommelige helliv i deres sjæle.

Således, som frihedsidéen opfattes og fremtræder i en enkelt tidsalder, er den, efter beskuelse, aldrig den guddommelige grundidé's rene væsen selv, men kun et af stammemoderens i endeligheden udfaldne børn, der dog i sin tid må fremtræde, som en mægtig herskerinde over den stedse halvblinde fremadskridende menneskeånd i en enkelt slægt, og fornemmelig drager ungdommen til sig, for hvem hun ofte bliver et afgudsbillede. Enhver tidsalder har således sin friheds-åbenbarerinde, sin Prinsesse Miranda (∴ den lige så forunderlige som beundringsværdige). Hun har sit sande hjem i mødrenes og stammemoderens helliv. Hun medbringer altid i sin dybere åndelige natur en anelse om sit væsens udspring. Hun kan aldrig slippe den hemmelige tråd, der sammenknytter hendes højeste liv med den forklarede moders og stammemoderens – men det mærker hun dog kun i drømmende (for verden uvirksom og sygelig) tilstand, når hun ikke er helt til stede i endeligheden. Så snart hun, kun halv vågen eller halvfrisk, griber ind i livet og tiden, gribes og hildes hun selv af den tidsånd i endelighedens halvliv, hvortil hun har sluttet sig. Derfor kan hun tro, hvad tiden tror – hun må dele dens vantrø og alle dens vildfarelser, medens hun kun i hine enkelte lysere og højere øjeblikke er sig hele hensigten af sin sendelse bevidst. Som enhver enkelt tids Miranda, er den her fremtrædende følgelig et lunefuldt, til tidsånden bundet væsen, der en tidlang lider af dvalesyge, og kun af og til vågner, som en febrilsk søvngængerinde, når hun deler tidsalderens vanvid, under de vilde frihedsdrømme i stedse fremskridende omvæltningers fredløshed. Helbredes kan hun først ganske – hvad der dog synes forbeholdt en af hendes døtres døtre i tilkommende slægter – når den tid kommer, da det tabte hellivs frugt, det paradisiske æble fra Livets Træ (det evige religiøse grundelement i det adspalttede menneskeliv) er tilbagevundet

---

¹ Stammoder

– og en fast bolig, et uomstyrteligt Miranda-Palads, på tidernes vulkans bevægede jordbund er bygget.

At virke for dette mål, på den af ånden anviste vej, i den evige grundidés tjeneste, bliver da den virkelige frihedshelts opgave i enhver tid, under hvilke former så hans virksomhed fremtræder, selv om den skjuler sig eller miskendes for en tid, som dårskab eller vanvid – han bliver i sandhed den helbredte prinsesses lykkelige og evige brudgom. En ufuldendt, men ærlig stræben mod målet kan kun føre til en ufuldendt og endelig lykke; men målet opgives aldrig. Den evige ånd, der går gennem Miranda-slægten fra grundidéen selv i den guddommelige stammemoder, og som nærmest virker ind i verden fra den sidst forklarede moder eller endelige friheds-åbenbarelse, denne ånd leder, kalder og vækker utrættelig. Ingen tid favner derfor helt og fuldt sin åndelige frihedshelt, og ingen Miranda-datter sin udkårne brudgom. Ved ham skal hun så vidt muligt udvikle sig i endeligheden og forplante sig i en ny, skønnere åbenbarelse.

Men denne frihedshelts mål er for menneskelige øjne uopnåeligt. Der fordres af ham en selvovervindelse, en kraft og udholdenhed, der synes at overstige et endeligt menneskes kræfter. De tidens og hans egen naturs skrøbeligheder, som er uforenelige med hans sendelse, må han overvinde. De væsentlige åndelige gaver, som er grundbetingelser for sendelsens mulighed, må han besidde. De vigtige midler og kræfter, som han mangler, må han erhverve sig ved hjælp af dem, han besidder. Vil han virke for de højeste idéer, må han tro på dem, elske dem og besjæles af et levende håb om at kunne finde, hvad han søger. For at kunne se, hvad han vil, må han søge vejen til idéens og beskuelsens verden, han må helt og levende opfatte ånden i menneskeslægtens afsluttede liv, og selv kaste et dybt blik ind i den tilslørede fremtid; overalt må han se, hvorledes det er menneskehedens evige guddommelige tanke, men intet gøglebillede i hans egen hjerne, han vil leve og virke for.

Det liv, der skal gribe helbredende og forklarende ind i tidernes forvirrede frihedsstræben, må søges ved dets udspring. Grundstenen til Miranda-Paladset (det sande frihedstempel) må også søges i beskuelsens verden: Den er også en idé – den mægtige hendragelse til sandheden, der vel kan kaldes perlen i dronningen af Sabas diadem. Hvad hun søgte i Salomonsvisdommen var forbudet på den siden virkelig åbenbarede guddommelige sandhed.

Den tids Prinsesse Miranda (eller friheds-åbenbarerinde) her er fremstillet, må formæles med en menneskenatur, der tilhører folket. Dertil

har ånden vækket og kaldet den fattige skippers søn, der gribes af idéen, uden at forstå den, men ledes på rette spor af en sand, dyb følelse, medens hans i åndeløs selvsyge hildede brødre søger friheden i lutter skæve retninger, og kun misbruger de lykkens gaver, der dog til sidst må falde tilbage til den arving, der med ånden allerede åndelig ejer, hvad verdens blinde magter kun en kort tid udvortes kunne besidde – og til deres egen fordærvelse.

Den blandt folket udkårne frihedshelt, der ved sin livsbedrift skal befri den skønne, i endeligheden omtågede halvgudinde og blive hendes hemmelige eller åbenbare brudgom, må være en frisk, elskværdig natur, hvis højeste liv dog, som folkets, tilhører umiddelbarhedens sfære – hvad der i ham og ved ham skal udvikles, kan kun gradvis blive ham bevidst, og mere gennem følelsens dybde end ved nogen klar erkendelse. Han ser og følger kun tro åndens vink i sine drømme. Selv med visdommens ædelsten i sin hånd forstår han ikke at bruge den. Det må imidlertid betragtes som et vink af en højere visdom og en virkning af hin tryllegave selv, at han ligesom lægger dette rige klenodie til side for en tid, og følger den anelse eller drøm, hvorved han kun kan komme til beskuelsen. Inden dette bliver ham åbenbaret, står han i fare for at blive til en ensidig stuelærd. Hvad han først kun vil skrive en lærd afhandling om, må han bringe ind i livet, og først selv opleve på sin måde. Inden dette er sket, kan hans øjeblikkelige, ligesom forudgrebne formæling med den endnu halvt sovende Miranda kun frembringe et hjernefoster – en parodi på Minervas fødsel af Jupiterhjernen – den politiske doktrin – vanskabningen, der opfinder det gale system og dør af bogorme – (en episodisk humoristisk spøg i eventyret).

Lige så lidt som eventyrets frihedshelt rigtig kan komme til rette med visdomsstenen, som han siden, med sin mangel på grundig spekulation, er nær ved at stirre sig afsindig på, lige så lidt er han fri for sin tids svagheder: Forfængelighed, smålighed, egoisme, ærgerrighed, blødagtighed og åndelig magelighed. Alt dette må overvindes, inden det lukkede land (beskuelsens verden) kan åbne sig for ham. Selv i åndens og beskuelsens verden følger ham den åndelige blødagtighed og lyst til hvile, som han må ud over. Men han forfejler ikke vejen. Han har de tre nødvendige følgesvende, som ikke kunne erhverves, men kun gives, som selv er frie, men nødvendige betingelser for den sande friheds mulighed. Disse åndelige følgesvende, som en græker ville have fremstillet i klassiske skønhedsformer, kan en kristelig symbolik ikke frygte for at give former, som kun har deres skønhed i den betydning, der helliger skikkelsen.

De tre hellige dyr, der følger den åndelige frihedshelt i eventyret, er hans uundværlige gaver. Han har den mægtige barnetro, der kan flytte bjerge, men som foragtes og forhånes i verden som et gammelt, dumt trældyr, skønt det altid ved den rette vej og kan lade jorden løbe bort under sine fødder. Han har det håb, der altid giver frisk og frejdigt mod, der ligesom kan leve af luften og give uforgængeligt brød i hungersnøden. I verdens øjne er brødet dog tørt. Elias-Ravnen må finde sig i, at den vinger udenfor paradismuren er sorte og dens sang et hæst skrig – den kommer lige så lidt som profetens aseninde indenfor bommen til det æstetiske land, men ville gerne flyve over paradismuren, for dér at blive en paradisfugl. Gudmund (eventyrets frihedshelt) har endelig også den kærlighed, der, med guldfisken ved hans hjerte kan give ham det åndelige klarsyn. Den er Jonashvalen, der fører ham levende gennem alle dybder – den har magt til, som en levende Noahs ark, at bære ham over flammehavet til det nu øde lyksalighedsland, nærmest det tabte Paradis. Derhen vil den gerne selv svømme mod paradistrømmen til dens evige kilde.

Frihedsheltens rejse-eventyr med hans tre hellige dyr må vist nok se ud som noget dristige drømme: – De danner så at sige et eventyr i eventyret, og adskiller sig ligesom ved et slør fra den virkelige verden. Den forstandige prins i fortællingen (Mirandas broder) må vel fra sit stode kunne anse alt dette for noget, Magister Gudmund har fantaseret i en periodisk afsindighed, medens selv faderen, den brave trohjertige skipper, må anse den hele rejsehistorie for noget, hans lærde søn dog ikke rigtig har oplevet, men kun ”udspekuleret, for at der ligesom skal ligge en slags betydning deri”.

Denne opfatningens indvending er her imødekommet og indrømmet sin ret. Disse rejseeventyr indeholder imidlertid såvel de nødvendige prøvelser, som indvielserne til den antydede livsbedrift i ideens tjeneste – livsbedriftens væsentligste kerne vindes også derved; men den har hverken prinsen eller den gamle skipper ret øje for, og de repræsenterer tilsvarende anskuelser i verden.

Idet en virkelig begejstring henriver den kun til en indre åndens bedrift udkårne helt, kan han lettelig overvinde, hvad der af tom forfængelighed klæber ved ham. Det koster ham ingen stor selvovertindelse at le med de lattermilde, uden at såres eller harmes, når han udles i sin morgendragt på sit miskendte æsel; men ærgerrigheden følger ham endnu, med tanken om den beundring, han skal vinde som idéens tilbagevendende sejrherre. Smålighedens tilsyneladende hindringer har han et let, men dog storartet våben imod i sin bevidsthed om enkeltmandens sande forhold til Gud og

verden – det er halmstråsværdet, målt med hans egen højde, i forhold til Mælkevejen og Universet, et våben, der siden bestandig følger ham, og hvormed han overskærer det tilsyneladende jerngitter i de små flyvende edderkopgnomers spindelvæv. Men en større sejr vinder han over hovmodet, ærgerrigheden og den sig selv fortærende afsindige verdensegoisme, idet han fælder dragen, som æder sig selv. Først efter denne sejr kan det lukkede land (beskuelsens verden) åbnes for ham, og længere skal profetens aseninde ikke følge ham – nu tror han ikke længere, men skuer. Så snart han her også har overvundet den åndens slaphed, der kun vil hvile og nyde i et falsk åndeligt paradys (den lange sultans slot), kan det store klarsyn vindes for helheden i det forbigangne og det tilkommende.

I de døde slægters rige (den gamle stenkonges land) finder han tryllestaven, som bringer liv i det døde, og forvandler forgangenhedens store kirkegård til en verden af sjæle, medens selv kongen med stenspiret i den døde gransknings rige, uden det hjertelige klarsyn og det poetiske seerblik, er og bliver den gamle forstenede kirkegårdsværge. Åndens udsending ser også her den idé, han lever for, gå skøn og storartet gennem alle forbigangne slægter. Nu først kan han, med tillid til dens evige sandhed, styrte sig ud i det bundløse midnatsdyb, hvori den samme kærlighed kan bære ham, der gav ham klarsynet for det forgangne. Nu kan han stirre roligt i de store minders hav og selv besøge de ufødte slægters dunkle rige; der kan han se, hvad kommende slægter drømmer om – og hvad der engang skal forene de mangfoldigt adsplittede sjæle i én eneste tankes begejstring – det urbilledet af, hvad han elsker og lever for – den levende guddomstanke selv, der som en moderlig engel svæver over alle tider og afpræger sit væsens skønhed i enhver tids Miranda.

Efter disse prøvelsernes og indvielsernes gennemlevede mysterier, kan først den bedrift forsøges, som han har sat sit liv ind på; men den må til dels mislykkes: Den overskrider den åndens magt og renhed, han medbringer fra den tid og den slægt, hvortil han hører. Ganske frugtesløs er dog aldrig så alvorfuld en kamp og så ærlig en stræben for det store og sande. Hver tids virkelige åndelige frihedshelt vil dog altid medbringe et skønt og herligt udbytte fra slig en valfart – er det også kun en dråbe fra Livets Væld, eller, som her, en kerne fra Livets Træ – det er dog det højeste, den tids bedste stræben i denne retning kan nå. Den ufuldendte bedrift kan kun bringe en ufuldendt lykke, men dog en stor velsignelse også for kommende slægter – om så ingen i verden ser det – om frihedshelten også, som her, hele sit

øvrige liv skal sidde stille og ubemærket og vogte den spire, han har plantet for fremtiden. Selv den ufuldendte lykke har en uendelig rigdom.

Følger vi hans udgang af den højere beskuelsens verden til den slægt og den tid, han tilhører, så ser vi ham nærme sig de vilde omvæltningers riger – alle vegne ser han spor af idéen, han lever for, men ingensteds er den til stede i sin sandhed. Han ser dog først et skønt glimt af friheden i nomadernes naturliv, nærmest ved lyksalighedens tabte land. Den bevarede uskyld fra en overlevet tid kan bevæge ham, men ikke holde ham fast eller drage ham tilbage fra den tid og livstid, han tilhører, selv om en kærlig hånd dér vinker med en krone. Han møder snart forbud på de forvildelser, han skal se, hvor frihedens falske fane vajer. Han ser rovgerrigheden i den rejsende fristats kommunisme – han ser den gudsforladte frihed i den forfinede smags, i den rå styrkes og i den åndløse rigdoms riger, hvor hans brødre er herrer og fyrster. Han ser frihedens falske banner i oprørernes land, hvor hver hånd, der rækkes mod ham, bærer menedernes¹ gruelige mærke – han ser det samme banner vaje over anarkiets blodige skafotter – han bestiger selv et sådant skafot – men hans eneste bøn opfyldes – han har ikke levet forgæves, hvis han før sin død kan plante spiren til en ny og bedre tids sande frihedstræ. Det lykkes – og han har sejret. Han bliver sin tids store velgører, og dens halvhelbredte Mirandas gemal. Hans lykke er dog skjult for verden. Den åndelige helts betydning vil kunne skimtes et øjeblik, men dog skævt og falskt – når de lykkens gaver, han åndeligt ejer, også bliver hans arv i den ydre verden, og han bærer dem til skue for en falsk beundring. Dog den skuffelse må snart forsvinde for det blik, der har gennemfaret beskuelsens verden. Han nøjes med den lykke, han virkelig har; han opgiver skinnet og vogter stille på udviklingen af den virkelige livskærne, han har plantet for evigheden. Og ånden belønner sin stille tjener.

Den idé, han har levet for, opgiver han aldrig. Han finder sig rolig i, at den overses, eller betragtes som en barnagtig, halv vanvittig grille i en drømmers hjerne. Han ser den som et barneeventyr gå over i børnenes sjæle til en ny og skønnere tid, og før han lukker sine øjne, modtager han også fra verden vidnesbyrdet om hans sendelses sandhed og forvarslet om den fuldendelsens og forklarelsens tid, hvis kommende herlighed skal afspejle sig i enhver tidsånd.

---

¹ O: Mened; falsk forklaring; usandhed